

๖๐๗๑๓

วันที่	๒๙	มิ.ย.	๕๗
เลขทะเบียน	ป ๒๖๖๔๘ ล ๑		
เลขบัญชี	๕๑ / ๐๕๗๖๖ / ๕๖๖๖๖		

ประมวลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (เล่ม ๑)

(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ - ๒๕๑๗
และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับ)

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

สำนักกฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

Legislative Institutional Repository of Thailand

หนังสือ “ประมวลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (เล่ม ๑)
(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗
และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับ)”

ISBN ๙๗๘-๖๑๖-๗๑๖๓-๔๑-๓

คณะผู้จัดทำ	นายบัณฑิต ผาสุก นางสาวสุภาวดีจิตต์ ไตรเพทพิสัย นายบุญสงค์ ลาคำ นางสาวเพลินตา ดันรังสรรค์ นางสาวนิตยา นาคเกษม นางสาวจุฬารัตน์ วงษ์น้อย	ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพัฒนากฎหมาย นิติกรชำนาญการ เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน เจ้าพนักงานบันทึกข้อมูลชำนาญงาน

พิมพ์ครั้งที่ ๑	พฤศจิกายน ๒๕๕๙
พิมพ์ครั้งที่ ๒	เมษายน ๒๕๕๗

จำนวนหน้า	๔๕๐ หน้า
จำนวนพิมพ์	๑,๐๐๐ เล่ม

จัดทำโดย	กลุ่มงานพัฒนากฎหมาย สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เลขที่ ๔๔๔ อาคารสุขประพฤติ ชั้น ๑๓ ถนนประชาชื่น เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ ๑๐๘๐๐ โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๓๐๓ - ๔

จัดพิมพ์โดย	กลุ่มงานการพิมพ์ สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เลขที่ ๔ ถนนอุทองไบน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๑๗๔๑ - ๒

LIRT

คำนำ

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นต้นมานั้น ประเทศไทยได้มีรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุด ของประเทศ (Supremacy of Law) โดยเริ่มตั้งแต่การประกาศใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญ การปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ อันเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกจนถึงปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งตลอดระยะเวลา ๘๒ ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรมาแล้ว เป็นจำนวนทั้งสิ้น ๑๘ ฉบับ (ไม่รวมฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) โดยรัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครอง ราชอาณาจักรทุกฉบับนั้นต่างล้วนมีเจตนารมณ์อันเป็นสาระสำคัญร่วมกันในอันที่จะยึดมั่น ในหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ และทรงใช้อำนาจอธิปไตย กล่าวคือ อำนาจนิตินิติบัญญัติทางรัฐสภา อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการทางศาล จะมีหลักการแตกต่างกันไปบ้าง อาทิ ในเรื่องสถานภาพของรัฐสภา และความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจนิตินิติบัญญัติกับอำนาจบริหาร รวมทั้งการสถาปนาองค์กร ตามรัฐธรรมนูญใหม่ ๆ ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้ เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ของบ้านเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย

ในการนี้ สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการปฏิบัติ หน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติของผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับวงงานด้านนิติบัญญัติทุกฝ่าย รวมทั้ง ประชาชนที่สนใจ จึงได้ดำเนินการรวบรวมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ เพื่อจัดทำเป็น หนังสือ “ประมวลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย” ขึ้น โดยแบ่งออกเป็น ๒ เล่มด้วยกัน โดยเล่มที่ ๑ จะเป็นการรวบรวมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ - ๒๕๑๗ และเล่มที่ ๒ รวมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๙ - ๒๕๕๐ และฉบับแก้ไข เพิ่มเติมทุกฉบับ ซึ่งหนังสือรวมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าวนี้ ทางสำนักกฎหมาย ได้มีการจัดพิมพ์และเผยแพร่ต่อสาธารณชนมาแล้วครั้งหนึ่ง เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ดังนั้น ในการจัดพิมพ์ ครั้งที่ ๒ นี้ จึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลให้เป็นปัจจุบันและมีความครบถ้วนสมบูรณ์ มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกในด้านการศึกษา ค้นคว้า และอ้างอิง

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จักเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในด้านนิติบัญญัติ ของสมาชิกวุฒิสภา คณะกรรมาธิการ ข้าราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ส่วนราชการ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน สถาบันการศึกษา ตลอดจนประชาชนผู้สนใจตามวัตถุประสงค์ ของการจัดพิมพ์ดังกล่าว

สำนักกฎหมาย

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

เมษายน ๒๕๕๗

Legislative Institutional Repository of Thailand

สารบัญ

	หน้า
๑. พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕..	๑
๒. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕.....	๑๕
๓. รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ พุทธศักราช ๒๔๘๒	๓๙
๔. รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทเฉพาะกาล พุทธศักราช ๒๔๘๓.....	๔๑
๕. รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พุทศักราช ๒๔๘๕	๔๕
๖. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๙	๔๙
๗. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๔๙๐	๕๑
๘. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๙๐ ..	๑๒๓
๙. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๑	๑๒๗
๑๐. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๙๑	๑๓๕
๑๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒	๑๓๙
๑๒. ประกาศพระบรมราชโองการให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๙๔	๒๑๙
๑๓. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทศักราช ๒๔๙๕	๒๒๓
๑๔. ประกาศ เรื่อง การใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๐๐.....	๒๖๓
๑๕. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๐๒.....	๒๖๗
๑๖. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑	๒๗๕
๑๗. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕.....	๓๔๓
๑๘. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗	๓๕๕
๑๙. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๑๘	๔๔๕

วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ หน้า ๑๖๖

พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว
พุทธศักราช ๒๔๗๕

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า
โดยที่คณะราษฎรได้ขอร้องให้อยู่ใต้ธรรมนูญการปกครอง
แผ่นดินสยาม เพื่อบ้านเมืองจะได้เจริญขึ้น และ
โดยที่ได้ทรงยอมรับตามคำขอร้องของคณะราษฎร
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้น
ไว้โดยมาตรต่อไปนี้

หมวด ๑

ข้อความทั่วไป

มาตรา ๑ อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎร
ทั้งหลาย

มาตรา ๒ ให้มีบุคคลและคณะบุคคลทั้ง จะกล่าวต่อไปนี้
เป็นผู้ใช้อำนาจแทนราษฎรตามที่จะได้กล่าวต่อไปในธรรมนูญ
คือ

- ๑ กษัตริย์
- ๒ สภาผู้แทนราษฎร
- ๓ คณะกรรมการราษฎร
- ๔ ศาล

หมวด ๒

กษัตริย์

มาตรา ๓ กษัตริย์เป็นประมุขสูงสุดของประเทศ พระ
ราชบัญญัติก็ดี คำวินิจฉัยของศาลก็ดี การอื่น ๆ ซึ่งจะมีบท
กฎหมายระบุไว้โดยเฉพาะก็ดี จะต้องกระทำในนามของ
กษัตริย์

มาตรา ๔ ผู้เป็นกษัตริย์ของประเทศ คือพระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว การสืบ

วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ หน้า ๑๖๘

มตุคกให้ให้ เป็นไป ตามกฎมน เทียรบาลว่าด้วย การสืบราช สันตติวงศ์ พ.ศ. ๒๔๖๗ และด้วย ความเห็นชอบของสภาผู้ แทนราษฎร

มาตรา ๕ ถ้ากษัตริย์มีเหตุจำเป็นชั่วคราวที่จะทำหน้าที่ ไม่ได้ หรือไม่อยู่ในพระนคร ให้คณะกรรมการราษฎรเป็น ผู้ใช้สิทธิแทน

มาตรา ๖ กษัตริย์จะถูกฟ้องร้องคดีอาชญาขังโรงศาลไม่ได้ เป็นหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรจะวินิจฉัย

มาตรา ๗ การกระทำใดๆ ของกษัตริย์ต้องมีกรรมการราษฎร ผู้หนึ่งผู้ใดลงนามด้วย โดยได้รับความยินยอมของ คณะ กรรมการราษฎรจึงจะใช้ได้ มิฉะนั้นเป็นโมฆะ

หมวด ๓

สภาผู้แทนราษฎร

ส่วนที่ ๑

อำนาจและหน้าที่

มาตรา ๘ สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจออกพระราชบัญญัติ ทั้งหลาย พระราชบัญญัตินั้นเมื่อกษัตริย์ได้ประกาศให้ใช้ แล้ว ให้เป็นอันใช้บังคับได้

๓

ถ้ากษัตริย์มิได้ประกาศให้ใช้พระราชบัญญัตินั้นภายในกำหนด ๗ วันนับแต่วันที่ได้รับพระราชบัญญัตินั้นจากสภา โดยแสดงเหตุผลที่ไม่ยอมทรงลงพระนาม ก็มีอำนาจส่งพระราชบัญญัตินั้นคืนมายังสภา เพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ถ้าสภาลงมติยืนยันตามมติเดิม กษัตริย์ไม่เห็นพ้องด้วย สภามีอำนาจออกประกาศพระราชบัญญัตินั้นไว้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา ๘ สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจดูแลควบคุมกิจการของประเทศ และมีอำนาจประชุมกันถอดถอนกรรมการราษฎรหรือพนักงานรัฐบาลผู้หนึ่งผู้ใดก็ได้

ส่วนที่ ๒

ผู้แทนราษฎร

มาตรา ๑๐ สมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรจะต้องเป็นไปตามกาลสมัยดังนี้

สมัยที่ ๑

นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้เป็นต้นไปจนกว่าจะถึงเวลาที่สมาชิกในสมัยที่ ๒ จะเข้ารับตำแหน่งให้คณะราษฎรซึ่งมีคณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารเป็นผู้ใช้อำนาจแทนจัดตั้งผู้แทนราษฎรชั่วคราวขึ้นเป็นจำนวน ๗๐ นายเป็นสมาชิกในสภา

สมัยที่ ๒

ภายในเวลา ๖ เดือนหรือจนกว่าการจัดประเทศเป็นปกติเรียบร้อย สมาชิกในสภาจะต้องมีบุคคล ๒ ประเภททำกิจการร่วมกัน คือ

ประเภทที่ ๑ ผู้แทนซึ่งราษฎรจะได้เลือกขึ้นจังหวัดละ ๑ นาย ถ้าจังหวัดใดมีสมาชิกเกินกว่า ๑๐๐,๐๐๐ คน ให้จังหวัดนั้นเลือกผู้แทนเพิ่มขึ้นอีก ๑ นายทุก ๆ ๑๐๐,๐๐๐ นั้นเศษของ ๑๐๐,๐๐๐ ถ้าเกินกว่าครึ่งให้นับเพิ่มขึ้นอีก ๑

ประเภทที่ ๒ ผู้เป็นสมาชิกอยู่แล้วในสมัยที่ ๑ มีจำนวนเท่ากับสมาชิกประเภทที่ ๑ ถ้าจำนวนเกินให้เลือกกันเองว่าผู้ใดจะคงเป็นสมาชิกต่อไป ถ้าจำนวนขาดให้ผู้ที่มิได้อยู่เลือกบุคคลใด ๆ เข้าแทนจนครบ

สมัยที่ ๓

เมื่อจำนวนราษฎรทั่วพระราชอาณาเขตได้สอบไล่วิชาประถมศึกษาได้เป็นจำนวนเกินกว่าครึ่ง และอย่างช้าต้องไม่พ้น ๑๐ ปี นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้ สมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรจะต้องเป็นผู้ที่ราษฎรได้เลือกตั้งขึ้นเองทั้งสิ้น สมาชิกประเภทที่ ๒ เป็นอันไม่มีอีกต่อไป

เล่ม ๔๘ หน้า ๑๗๑ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๓๕

มาตรา ๑๑ คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้แทน
ประเภทที่ ๑ คือ

๑ สอดคล้องวิชาการเมืองได้ตามหลักสูตรซึ่งสภาจะได้
ตั้งขึ้นไว้

๒ มีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์

๓ ไม่เป็นผู้ไร้หรือเสมือนไร้ความสามารถ

๔ ไม่ถูกศาลพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิในการรับเลือก

๕ ต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย

๖ ฉะเพาะผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้แทนประเภทที่ ๑ ใน
สมัยที่ ๒ จะต้องได้รับความเห็นชอบของสมาชิกในสมัยที่ ๑
เสียก่อนว่าเป็นผู้ที่ไม่ควรสงสัยว่าจะนำมาซึ่งความไม่เรียบร้อย

มาตรา ๑๒ การเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๑ ที่ ๒ ให้ทำ
ดังนี้

๑. ราษฎรในหมู่บ้านเลือกผู้แทนเพื่อออกเสียงตั้งผู้แทน
ตำบล

๒. ผู้แทนหมู่บ้านเลือกผู้แทนตำบล

๓. ผู้แทนตำบล เป็นผู้เลือกตั้ง สมาชิกใน สภาผู้แทน

ราษฎร

วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ หน้า ๑๗๒

การเลือกตั้งสมาชิกในสมัยที่ ๓ จะมีกฎหมายบัญญัติภายหลังโดยจะดำเนินการทำให้สมาชิกได้เลือกตั้งผู้แทนในสภาโดยตรง

มาตรา ๑๓ ผู้แทนประเภทที่ ๑ จะอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ ๔ ปีนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง แต่เมื่อถึงสมัยที่ ๓ แล้วแม้ผู้แทนในสมัยที่ ๒ จะได้อยู่ในตำแหน่งไม่ถึง ๔ ปีก็ดี ต้องออกจากตำแหน่งนับแต่วันที่ผู้แทนในสมัยที่ ๓ ได้เข้ารับตำแหน่ง

ถ้าตำแหน่งผู้แทนว่างลงเพราะเหตุอื่น นอกจากถึงคราวออกตามเวร ให้สมาชิกเลือกผู้อื่นตั้งขึ้นใหม่ให้เต็มที่ว่าง แต่ผู้แทนใหม่มีเวลาอยู่ในตำแหน่งได้ เพียงเท่ากำหนดเวลาที่ผู้ออกไปนั้นชอบที่จะอยู่ได้

มาตรา ๑๔ ราษฎรไม่ว่าเพศใดเมื่อมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงมติเลือกผู้แทนหมู่บ้านได้ คือ

๑. มีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์
๒. ไม่เป็นผู้ไร้หรือเสมือนไร้ความสามารถ
๓. ไม่ถูกศาลพิพากษาให้เสียสิทธิในการออกเสียง
๔. ต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย

คุณสมบัติของผู้แทนหมู่บ้านและผู้แทนตำบลให้เป็นไป
เหมือนดังมาตรา ๑๑

มาตรา ๑๕ การเลือกตั้งผู้แทนใด ๆ ให้ถือตามคะแนน
เสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้มีการเลือกตั้งที่ ๒
ถ้าครั้งที่ ๒ มีคะแนนเสียงเท่ากันให้ตั้งคนกลาง ออกเสียง
ขาด และให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนกลางไว้

มาตรา ๑๖ ผู้แทนนอกจากถึงเวร จะต้องออกจาก
ตำแหน่ง ให้ถือว่าขาดจากตำแหน่ง เมื่อขาดคุณสมบัติ
กล่าวไว้ในมาตรา ๑๑ ใดๆอย่างหนึ่ง หรือเมื่อตาย หรือ
เมื่อสภาได้ไต่สวนถึงใบออกใบเมื่อสภาเห็นว่าเป็นผู้ทำความ
เสื่อมเสียให้แก่สภา

มาตรา ๑๗ การฟ้องร้องสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎร
เป็นคดีอาชญาขังโรงกวด จะต้องได้รับอนุญาตจากสภาก่อน
ศาลจึงจะรับฟ้องได้

ส่วนที่ ๓

ระเบียบการประชุม

มาตรา ๑๘ ให้สมาชิกเลือกกันขึ้นเป็นประธานของ
สภา ๑ นายมีหน้าที่ดำเนินการของสภา และมีรองประธาน

วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ หน้า ๑๗๔

๑ นายเป็นผู้ทำการแทน เมื่อประธานมีเหตุขัดข้องชั่วคราว
ที่จะทำหน้าที่ได้

มาตรา ๑๘ เมื่อประธานไม่อยู่ หรือไม่สามารถมาได้
ก็ให้รองประธานแทนเป็นผู้รักษาความเรียบร้อยในสภา และ
จัดการให้ ได้ปรึกษาหารือกันตามระเบียบ

มาตรา ๒๐ ถ้าประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุม
ทั้ง ๒ คนก็ให้สมาชิกที่มาประชุมเลือกตั้งกันเองขึ้นเป็นประธาน
คนหนึ่งชั่วคราวประชุมนั้น

มาตรา ๒๑ การประชุมปกติให้เป็นหน้าที่ของสภาเป็น
ผู้กำหนด

การประชุมพิเศษจะมีได้ต่อเมื่อสมาชิกมีจำนวนรวมกัน
ไม่น้อยกว่า ๑๕ คนได้ร้องขอหรือคณะกรรมการราษฎรได้ร้อง
ขอให้เรียกประชุม การนัดประชุมพิเศษ ประธานหรือผู้
ทำการแทนประธานเป็นผู้สั่งนัด

มาตรา ๒๒ การประชุมทุกคราวต้องมีสมาชิกมาประชุม
ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดจึงจะเป็น องค์
ประชุมปรึกษาการได้

มาตรา ๒๓ การลงมติวินิจฉัยข้อปัญหานั้น ให้ถือ
เอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียง

หนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีจำนวนเสียงลงคะแนนเท่ากัน ให้ผู้เป็นประธานในที่ประชุม ออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๒๔ สมาชิกไม่ต้องรับผิดชอบในถ้อยคำใด ๆ ที่ได้กล่าวหรือแสดงเป็นความเห็นหรือในการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุม ผู้หนึ่งผู้ใดจะว่ากล่าวฟ้องร้องเพราะเหตุนั้นหาได้ไม่

มาตรา ๒๕ ในการประชุมทุกคราวประธานต้องสั่งให้เจ้าหน้าที่ประจำในสภาจตรายงานรักษาไว้ และเสนอเพื่อให้สมาชิกได้ตรวจแก้ไขรับรอง แล้วให้ผู้เป็นประธานในที่ประชุมลงนามกำกับไว้

มาตรา ๒๖ สภามีอำนาจตั้งอนุกรรมการเพื่อทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือให้สอบสวนพิจารณาทำความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นเสนอต่อที่ประชุมใหญ่เพื่อปรึกษาหารือตกลงอีกชั้นหนึ่งก็ได้ ประธานอนุกรรมการนั้นเมื่อสภาไม่ได้ตั้งก็ให้อนุกรรมการเลือกกันเองตั้งขึ้นเป็นประธานได้

อนุกรรมการมีอำนาจเชิญบุคคลใด ๆ มาชี้แจงแสดงความเห็นได้ อนุกรรมการและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับสิทธิในการแสดงความเห็นตามมาตรา ๒๔

วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๓๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ หน้า ๑๗๖

ในการประชุมอนุกรรมการนั้นต้องมีอนุกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่า ๓ นายจึงจะเปิดองค์ประชุมปรึกษาการได้ เว้นแต่อนุกรรมการนั้นจะมีจำนวนตั้งขึ้นเพียง ๓ คน เมื่อมาประชุมแต่ ๒ คนก็ให้ถือว่าเป็นองค์ประชุมได้

มาตรา ๒๗ สภามีอำนาจตั้งระเบียบการปรึกษาหารือเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามธรรมนูญนี้ (ในชั้นแรกนี้ให้อนุโลมใช้ข้อบังคับสภากรรมการองค์มนตรีเฉพาะที่ไม่ขัดกับธรรมนูญนี้ไปพลางก่อน)

หมวดที่ ๔

คณะกรรมการราษฎร

ส่วนที่ ๑

อำนาจและหน้าที่

มาตรา ๒๘ คณะกรรมการราษฎรมีอำนาจและหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสภา

มาตรา ๒๙ ถ้ามีการฉุกเฉินเกิดขึ้นซึ่งคณะกรรมการจะเรียกประชุมสภาราษฎรให้ทันที่วงที่มีได้ และคณะกรรมการราษฎรเห็นสมควรจะต้องออกกฎหมาย เพื่อให้เหมาะแก่การฉุกเฉินนั้นๆ ก็ทำได้ แต่จะต้องรีบนำกฎหมายนั้นขึ้นให้สภารับรอง

เล่ม ๔๘ หน้า ๑๗๗ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕

มาตรา ๓๐ คณะกรรมการราษฎร มีอำนาจให้อภัยโทษ
แต่ให้นำความขึ้นขอพระบรมราชานุญาตเสียก่อน

มาตรา ๓๑ ให้เสนาบดีกระทรวงต่าง ๆ เป็นผู้รับผิดชอบ
ต่อคณะกรรมการราษฎรในกิจการทั้งปวง

สิ่งใดซึ่งเป็นการฝ่าฝืนต่อคำสั่งหรือระเบียบการของคณะ
กรรมการราษฎร หรือกระทำไปโดยทรมานผู้นับไม่อนุญาตให้ทำ
ได้ ให้ถือว่า การนั้นเป็นโมฆะ

ส่วนที่ ๒

กรรมการราษฎรและเจ้าหน้าที่ประจำ

มาตรา ๓๒ คณะกรรมการราษฎรประกอบด้วยประธาน
คณะกรรมการราษฎร ๑ นาย และกรรมการราษฎร ๑๔ นาย
รวมเป็น ๑๕ นาย

มาตรา ๓๓ ให้สภาเลือกตั้งสมาชิกในสภาผู้ ๑ ขึ้นเป็น
ประธานกรรมการ และให้ผู้เป็นประธานนั้นเลือกตั้งสมาชิกใน
สภาอีก ๑๔ นายเพื่อเป็นกรรมการ การเลือกนี้เมื่อได้รับความ
เห็นชอบของสภาแล้ว ให้ถือว่าผู้ที่ได้รับเลือกนั้น ๆ
เป็นกรรมการของสภา ในเมื่อสภาเห็นว่ากรรมการมิได้ดำเนิน
กิจการตามรัฐประศาสนบายของสภา สภามีอำนาจเชิญ
กรรมการให้ออกจากหน้าที่ แล้วเลือกตั้งใหม่ตามที่กล่าวใน
ตอนนั้น

วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ หน้า ๑๗๘

มาตรา ๓๔ กรรมการคนใดมีเหตุอันกระทำให้กรรมการคนนั้นขาดคุณสมบัติอันกำหนดไว้สำหรับผู้แทนในมาตรา ๑๑ ก็ตาม หรือตายก็ตาม ให้สภาเลือกกรรมการแทนสำหรับตำแหน่งนั้น ๆ

ในเมื่อสภาได้เลือกตั้งกรรมการแล้ว สภาชุดนั้นหมดกำหนดอายุตำแหน่งเมื่อใด ให้ถือว่ากรรมการชุดนั้นย่อมหมดกำหนดอายุตำแหน่งด้วย

มาตรา ๓๕ การตั้งการถอดตำแหน่งเสนาบดี ย่อมเป็นพระราชอำนาจของมหัตริย์ พระราชอำนาจจะทรงใช้แต่โดยตามคำแนะนำของคณะกรรมาการราษฎร

มาตรา ๓๖ การเจรจาการเมืองกับต่างประเทศเป็นหน้าที่ของกรรมการผู้แทนราษฎร และกรรมการอาจตั้งผู้แทนเพื่อการนี้ได้

การเจรจาได้ดำเนินไปประการใดให้กรรมการรายงานกราบบังคมทูลกษัตริย์ทรงทราบ

การให้สัตยาบันสัญญาทางพระราชไมตรี เป็นพระราชอำนาจของมหัตริย์ แต่จะทรงใช้พระราชอำนาจนั้นตามคำแนะนำของกรรมาการราษฎร

เล่ม ๔๘ หน้า ๑๗๘ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕

มาตรา ๓๗ การประกาศสงครามเป็นพระราชอำนาจของ
กษัตริย์ แต่จะทรงใช้พระราชอำนาจนี้ตามคำแนะนำของ
กรรมการราษฎร

ส่วนที่ ๔

ระเบียบการประชุม

มาตรา ๓๘ ระเบียบการประชุมของคณะกรรมการราษฎร
ให้อนุโลมตามที่บัญญัติในหมวดที่ ๓

หมวดที่ ๕

ศาล

มาตรา ๓๙ การระงับข้อพิพาทให้เป็นไปตามกฎหมาย
ที่ใช้อยู่ในเวลานี้

ประกาศมาณวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕
และให้ใช้บังคับได้แต่บัดนี้เป็นต้นไป

(พระบรมเทวามาภิไธย) ประชาธิปก ป.ร.

เล่ม 49 หน้า 166 วันที่ 27 มิถุนายน พุทธศักราช 2475

๑๔

LIRT

กรมศิลปากร ราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๖๔ - ๒๕๖๖

(รวมกับฉบับลิขสิทธิ์เดิม) Institutional Repository of Thailand

วันที่ ๑๐ วันวาคม ๒๔๗๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ หน้า ๕๒๘

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม

สมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก

มหันตเดชนดิลกรามาธิบดี

พระปกเกล้าเจ้าแผ่นดินสยาม

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลเป็นอดีตภาค ๒๔๗๕ พรรษา
ปัจจุบันนสมัย จันทรคตินิยม ปละวังคสมพัตสร มฤคศิร
มาส ศุกลปักษ์ เตรสดีถิ สุวีกตีกาล ชันวาคมมาส ทศม
สุรทินัน สนิवार โดยกาลบริจเฉท

๑๕

LIRT

ราชรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๘ - ๒๕๖๙

กรมศิลปากรและหอสมุดแห่งชาติ

Institutional Repository of Thailand

เล่ม ๔๘ หน้า ๕๓๐ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก มหันทเดชน
ติตกรามาธิบดี เทพยปรีย์มหาราชรวังศ อัสสัมภินพงศพีระ
กษัตริย์ บรมุรัตนราชนิกโรดม จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิราช
สังกาศ อุภโตสุชาติสาศุทธเคราห์ณี จักร์บรมนาถ จุฬาลง
กรณราชวรังกูร มหามกุฏวงศวิรุสุวัชฐ ราชธรรมทศพิช
อุตักฤษณินิบุณ อคฺลยภกฤษณานินิหาร บรมพาธิการสุสาธิต
ชั้นยลัษณวิจิตรเสภาคยสรรพางค์ มหาชโนตมางคมานท
สนธิมตสมันตสมาคม บรมราชสมภาร ทิพยเทพาวตาร
ไพศาลเกียรติคุณ อคฺลยศักดิ์เดช สรรพเทพเวศปริยานุรักษ์
มงคลรัตน์เนมาหวัย สุโขทัยบรมราชา อภินาวศิลป์ศึกษา
เดชนาวุช วิชัยบุษยศาสตร์โกศล วิมลนรรยพินิต สุจริตสมา
จาร กัทรภิชญาณประติภานสุนทร ประวรศาสโนปสคมภก
มุลมุขมาคยวรรณายกมหาเสณานิ สรรชนาวิพยุหโยชไพยมจร
บรมเชษฐโสทรสมมต เอกราชยยศสธคิมบรมราชสมบัคิ
นพปฎลเศวตฉัตรชาติฉัตร ศรีรัตโนปลัษณ มหาบรมราชา
ภิเชกาภินิภค สรรพทศทศทวิจิตเตโชไชย สกตมไพศวรมหา
สวามินทร์ มเหศวรมหันทรมหารามาธิราชวโรดม บรมนาถ
ชาติอาชันยาศรัย พุทธาทิไตรรัตนสรณารักษ์ วิศิษฏศักดิ์อัคร
นเรศวราชิบคิ เมตตากกรุณาเศีตลหฤทัย อโนปไมยบุญการ
สกตไพศาลมหาวัชฎราชิบคินทร ปรมินทร์ธรรมิกมหาราช
ธิราช บรมนาถบพิตร พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ หน้า ๕๓๑

เสด็จออกณ พระที่นั่ง อนันตสมาคม ท่ามกลางอุตม
ต้นนิบาต พระบรมราชวงศ์ และทูตานุทูตผู้แทน
นานาชาติ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสนาบดียราช
บริพัตร เพื่อบูชาตบวงษพร้อมกันโดยอนุกรม

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศ
ความพระราชปรารภว่า ข้าราชการทหารพลเรือน และ
อาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ ได้นำความขึ้นกราบบังคม
ทูลพระกรุณา ขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สยาม
ราชอาณาจักรได้มีการปกครองตามวิสัยอารยประเทศในสมัย
ปัจจุบัน

ทรงพระราชดำริเห็นว่า สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินในพระ
บรมราชจักรีวงศ์ ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชย์ผ่าน สยามพิภพ
ทรงดำเนินพระราชโบายปกครองราชอาณาจักร ด้วยวิधि
สมบูรณาญาสิทธิราชภายในทศพิชราชธรรมจรยา ทรงทำนุ
บำรุงประเทศให้รุ่งเรืองไพบูลย์สืบมาครบ ๑๕๐ ปีบริบูรณ์
ประชาชนชาวสยามได้รับพระบรมราชบริหารในวิถีความ
เจริญนานาประการโดยลำดับ จนบัดนี้มีการศึกษาสูงขึ้น
แล้ว มีข้าราชการประกอบด้วยวุฒิปรึชาในรัฐาภิบาลโนบาย
สามารถนำประเทศชาติของตน ในอันที่จะก้าวหน้าไปสู่

เล่ม ๔๘ หน้า ๕๓๒ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕

สากลอารยธรรมแห่งโลกโดยสวัสดิ์ สมควรแล้วที่จะ
พระราชทานพระบรมราชโองาส ให้ข้าราชการและประชา
ชนของพระองค์ ได้มีส่วนมีเสียงตามความเห็นดีเห็นชอบ
ในการจรรโลงประเทศสยามให้วัฒนาการในภายภาคหน้า จึง
ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทาน
รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามตามความประสงค์ เมื่อ
วันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นการชั่วคราว
พอให้สภาผู้แทนราษฎร และคณะกรรมการราษฎร ได้
จัดปฏิบัติงานดำเนินประศาสน์นโยบายให้เหมาะสมแก่ที่ได้เปลี่ยน
การปกครองใหม่ ครั้นแล้ว โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้
สภาผู้แทนราษฎรปรึกษากันร่างพระราชกำหนดบทรัฐธรรมนูญ
อันจะพึงตรึงเป็นหลักถาวรแห่งประศาสน์วิธีต่อไป ซึ่งสภา
ผู้แทนราษฎรได้แต่งตั้งอนุกรรมการขึ้นคณะหนึ่งประกอบกร
ร่างรัฐธรรมนูญนั้น

บัดนี้ อนุกรรมการได้เรียบเรียงรัฐธรรมนูญฉบับถาวร
สนองพระเดชพระคุณสำเร็จลงด้วยดี นำเสนอสภาผู้แทน
ราษฎร และสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาปรึกษาถมดีแล้ว
จึงทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายคำปรึกษาแนะนำด้วย ความยิน
ยอมพร้อมที่จะตราเป็นรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินได้

วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ หน้า ๕๓๓

เมื่อและทรงพระราชวิจารณ์ถึงถ้วนทั่วกระบวนการแล้ว ทรงพระราชดำริเห็นสมควรพระราชทานพระบรมราชานุมัติ

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมสั่งให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ประสิทธิภาพประสาทประกาศพระราชทานแก่ประชากรของพระองค์ ให้ดำรงอิสสรธิปไตยโดยบริบูรณ์ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ขอให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรของเรานี้ จงเป็นหลักที่สถาพร สถิตประดิษฐานสมรรถภาพอันประเสริฐ เป็นบ่อเกิดความผาสุกสันติคุณวิบุลยราศีแก่อาณาประชาราษฎร์ตลอดจำเนียรกาลประวัตินำประเทศสยามบรรลุสรรพพัฒนาชัยมงคล อเนกศุภผลสกลเกียรติยศมหิพาร ขอให้พระบรมราชวงศานุวงศ์ และข้าราชการทั้งทหารพลเรือนทวยหาณาประชาราษฎร์ จงมีความสมัครสมานเป็นเอกฉันท์ในอันจะรักษาปฏิบัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามนี้ ให้ยืนยงอยู่คู่กับสยามรัฐราชสีมา ครอบทั่วกาลปาวสานสมดังพระบรมราชประณิธาน ทุกประการเทอญ

๑๘

กรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๕ - ๒๕๖๗
(รวมแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ)

Legislative Institutional Repository of Thailand

เล่ม ๔๘ หน้า ๕๓๔ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕

บททั่วไป

มาตรา ๑ สยามประเทศเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกไม่ได้

ประชาชนชาวสยามไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

มาตรา ๒ อำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชนชาวสยาม พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

หมวด ๑

พระมหากษัตริย์

มาตรา ๓ องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการ ผู้ใดจะละเมิดมิได้

มาตรา ๔ พระมหากษัตริย์ต้องทรงเป็น พุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

มาตรา ๕ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพสยาม

มาตรา ๖ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ หน้า ๕๓๕

มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๘ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาลที่ได้ตั้งขึ้นตามกฎหมาย

มาตรา ๘ การสืบราชสมบัติท่านว่าให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎหมายที่ตราว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ. ๒๔๖๗ และประกอบด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๑๐ ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งจะทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ จะได้ทรงตั้งบุคคลหนึ่งหรือหลายคนเป็นคณะขึ้นให้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร ถ้าหากพระมหากษัตริย์มิได้ทรงตั้งหรือไม่สามารถจะทรงตั้งได้ไซ้ ท่านให้สภาผู้แทนราษฎรปรึกษากันตั้งขึ้น และในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรยังมีได้ตั้งผู้ใด ท่านให้คณะรัฐมนตรีกระทำหน้าที่นั้นไปชั่วคราว

มาตรา ๑๑ พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไปโดยกำเนิดหรือโดยแต่งตั้งก็ตาม ย่อมดำรงอยู่ในฐานะเหนือการเมือง

หมวด ๒

สิทธิและหน้าที่ของชนชาวสยาม

มาตรา ๑๒ ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย ฐานะตราบคักดีโดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี หรือโดยประการอื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิ์อย่างใดเลย

มาตรา ๑๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาหรือลัทธิใดๆ และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมของประชาชน

มาตรา ๑๔ ภายในบังคับแห่งบทกฎหมายบุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การตั้งสมาคม การอาชีพ

มาตรา ๑๕ บุคคลมีหน้าที่เคารพต่อกฎหมาย และมีหน้าที่ป้องกันประเทศ ช่วยเหลือราชการโดยทางเสียภาษีและอื่น ๆ ภายในเงื่อนไขและโดยอากรที่กฎหมายบัญญัติ

วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ หน้า ๕๓๗

หมวด ๓

สภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๑๖ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเป็นผู้เลือกตั้งขึ้น

มาตรา ๑๗ คุณสมบัติแห่งผู้เลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้งอีกทั้งวิธีเลือกตั้งและจำนวนสมาชิก ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๑๘ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้อยู่ในตำแหน่งได้คราวละสี่ปี ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้เลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทนให้เต็มตำแหน่งที่ว่างอยู่ แต่สมาชิกที่เข้ามาแทนนั้นให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๙ ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องปฏิญาณในที่ประชุมแห่งสภาว่าจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๒๐ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ย่อมเป็นผู้แทนของปวงชนชาวสยาม มิใช่แทนแต่เฉพาะผู้ที่เลือกตั้งตนขึ้นมา ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของตนโดยบริสุทธิ์ใจ ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมายใดๆ

เล่ม ๔๘ หน้า ๕๓๘ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๕

มาตรา ๒๑ สมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุด
ลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามวาระ หรือยุบสภา

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามกฎหมาย
ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๕) สภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยให้ออกจากตำแหน่งโดย
เห็นว่ามีความประพฤติในทางจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่
สภา มติในข้อนี้ต้องมีเสียงไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวน
สมาชิกที่มาประชุม

มาตรา ๒๒ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งสมาชิกในสภาผู้แทน
ราษฎรตามมติของสภา ให้เป็นประธานแห่งสภาหนึ่งนาย
เป็นรองประธานนายหนึ่งหรือหลายนายก็ได้

มาตรา ๒๓ ประธานแห่งสภามีหน้าที่ดำเนินกิจการของ
สภาให้เป็นไปตามระเบียบ รองประธานมีหน้าที่กระทำ
กิจการแทนประธานในเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติ
หน้าที่ได้

วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๙ หน้า ๕๓๘

มาตรา ๒๔ ในเมื่อประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกเลือกตั้งกันเองขึ้นเป็นประธานการประชุมในคราวประชุมนั้น

มาตรา ๒๕ การประชุมทุกคราว ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุมได้

มาตรา ๒๖ การลงมติวินิจฉัยข้อปรักษานั้น ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นไว้แต่เรื่องซึ่งมีบทบัญญัติไว้เป็นพิเศษในรัฐธรรมนูญนี้

สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีจำนวนเสียงลงคะแนนเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๒๗ ในที่ประชุมแห่งสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใด ๆ ในทางแสดงข้อความหรือแสดงความเห็นหรือออกเสียงลงคะแนน ท่านว่าเป็นเอกสิทธิ์อันเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใด ๆ มิได้

เอกสิทธิ์นี้คุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และโฆษณารายงานการประชุมโดยคำสั่งของสภา และคุ้มครองไปถึงบุคคลที่สภาเชิญมาแสดงข้อความหรือออกความเห็นในที่ประชุมด้วย

เล่ม ๔๘ หน้า ๕๔๐ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕

มาตรา ๒๘ ในปีหนึ่งท่านให้มีสมัยประชุมสามัญสมัย
หนึ่งหรือหลายสมัย แล้วแต่สภาจะกำหนด การประชุมครั้ง
แรกต้องกำหนดให้สมาชิกได้มาประชุมภายในเวลาเก้าสิบวัน
นับแต่การเลือกตั้งเสร็จแล้ว วันเริ่มสมัยประชุมสามัญ
ประจำปี ท่านให้สภากำหนด

มาตรา ๒๘ สมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่งๆท่านว่ามีกำหนด
เวลาเก้าสิบวัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้า ฯ ให้
ขยายเวลาออกไปก็ได้

อนึ่งในระหว่างเวลาเก้าสิบวันนั้น จะโปรดเกล้า ฯ
ให้ปิดประชุมก็ได้

มาตรา ๓๐ พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมสภาผู้แทน
ราษฎรตามสมัยประชุม และทรงเปิดปิดประชุม

พิธีเปิดประชุม จะทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนิน
มาทรงทำหรือจะโปรดเกล้า ฯ ให้รัชชทายาทที่บรรลุนิติภาวะ
แล้ว หรือนายกรัฐมนตรีกระทำพิธีแทนพระองค์ก็ได้

มาตรา ๓๑ เมื่อเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ
พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมวิสามัญ แห่งสภาผู้แทน
ราษฎรก็ได้

วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ หน้า ๕๔๑

มาตรา ๓๒ เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของจำนวนทั้งหมด เห็นเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐแล้ว ย่อมมีสิทธิร่วมกันทำคำร้องขอต่อประธานแห่งสภาให้นำความกราบบังคมทูลขอให้ทรงเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาผู้แทนราษฎรได้ ในกรณีเช่นนี้ ท่านให้ประธานแห่งสภานำความกราบบังคมทูลและรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๓๓ ในระหว่างสมัยประชุม ผู้ใดจะฟ้องสมาชิกแห่งสภาในทางอาชญา ท่านว่าศาลจะต้องได้รับอนุญาตจากสภาก่อนจึงพิจารณาได้ และการพิจารณาคดีนั้นต้องมีให้เป็นการจัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาเข้าประชุม

อนึ่งการพิจารณาคดีที่ศาลได้กระทำไปก่อน มีคำอ้างว่าผู้ต้องหาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ท่านว่าเป็นอันใช้ได้

มาตรา ๓๔ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับหรือหมายเรียกตัวสมาชิกไปกักขัง เว้นไว้แต่จับในขณะกระทำผิด แต่ต้องรับรายงานไปยังประธานแห่งสภา และประธานแห่งสภาอาจส่งปล่อยผู้ถูกจับให้พ้นจากการกักขังได้

เล่ม ๔๘ หน้า ๕๔๒ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๗๕

มาตรา ๓๕ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกมาใหม่ ในพระราชกฤษฎีกาให้ยุบสภาเช่นนี้ ต้องมีกำหนดให้เลือกตั้งสมาชิกใหม่ภายในเก้าสิบวัน

มาตรา ๓๖ บรรดาพระราชบัญญัติทั้งหลาย จะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๓๗ งบประมาณแผ่นดินประจำปี ท่านว่าต้องตราขึ้นเป็นพระราชบัญญัติ ถ้าและพระราชบัญญัติออกไม่ทันปีใหม่ ท่านให้ใช้พระราชบัญญัติงบประมาณปีก่อนนั้นไปพลาง

มาตรา ๓๘ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้ร่างพระราชบัญญัติขึ้นสำเร็จแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ท่านให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา ๓๙ ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัตินั้น จะได้พระราชทานคืนมายังสภาภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันที่นายกรัฐมนตรีนำทูลเกล้า ฯ ถวาย

วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ หน้า ๕๔๓

ก็ดี หรือมิได้พระราชทานคืนมายังสภาพภายในหนึ่งเดือนนั้น
ก็ดี สภาพจะต้องปรึกษากันใหม่และออกเสียงลงคะแนนลับ
โดยวิธีเรียกชื่อ ถ้าและสภาลงมติตามเดิมไซ้ ท่านให้นำ
ร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อ
พระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธย พระราชทานลง
มาภายในสิบห้าวันแล้ว ท่านให้ประกาศพระราชบัญญัตินั้น
ไว้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา ๔๐ สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจควบคุมราชการ
แผ่นดิน

ในที่ประชุม สมาชิกทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรี
ในข้อความใด ๆ อันเกี่ยวกับการงานในหน้าที่ได้ แต่
รัฐมนตรีย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะไม่ตอบ เมื่อเห็นว่าข้อความ
นั้นๆ ยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือ
ประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

มาตรา ๔๑ สภาย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะลงมติความไว้
ใจในรัฐมนตรีรายตัวหรือทั้งคณะ

ญัตติความไว้ใจนั้น ท่านมิให้ลงมติในวันเดียวกันกับ
วันที่ปรึกษา

เล่ม ๔๘ หน้า ๕๔๔ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๓๕

มาตรา ๔๒ การประชุมของสภาผู้แทนราษฎรย่อมเป็นการเปิดเผย ตามลักษณะที่จะได้กำหนดไว้ในข้อบังคับของสภา แต่การประชุมลับก็ย่อมมีได้ เมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรร่วมกันไม่ต่ำกว่าสิบห้าคนร้องขอ

มาตรา ๔๓ สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจเลือกสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลที่เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกก็ตาม เป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อกระทำการหรือพิจารณาสอบสวนข้อความใด ๆ อันอยู่ในวงงานของสภาแล้วรายงานต่อสภา คณะกรรมการที่กล่าวนี้ย่อมมีอำนาจเรียกบุคคลใด ๆ มาชี้แจง แสดงความเห็นในกิจการที่กระทำหรือพิจารณาอยู่นั้นได้

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗ นั้น ท่านว่าคุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำความผิดที่ตามมาตรานี้ด้วย

มาตรา ๔๔ การประชุมคณะกรรมการตามมาตรา ๔๓ นั้น ท่านว่าต้องมีกรรมการมาประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวนจึงเป็นองค์ประชุมได้

มาตรา ๔๕ สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจตั้งข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภา เพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ หน้า ๕๔๕

หมวด ๔

คณะรัฐมนตรี

มาตรา ๔๖ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอีกอย่างน้อยสี่ส่นาย อย่างมากยี่สี่ส่นาย

ในการตั้งนายกรัฐมนตรี ประธานแห่งสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ให้คณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

มาตรา ๔๗ นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอีกสี่ส่นาย ต้องเลือกจากสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎร นอกนั้นจะเลือกจากผู้ que เห็นว่ามีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ แม้มิได้เป็นสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎรก็ได้ แต่ต้องเป็นผู้ที่อาจดำรงตำแหน่งการเมืองได้

มาตรา ๔๘ รัฐมนตรีผู้มิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ย่อมมีสิทธิไปประชุมและแสดงความเห็นในสภาผู้แทนราษฎรได้ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗ นั้น ท่านให้นำมาใช้ด้วยโดยอนุโลม

เล่ม ๔๘ หน้า ๕๔๖ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๕

มาตรา ๔๘ การตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นรัฐมนตรี
นั้น ไม่ทำให้ผู้ได้รับตั้งจำต้องลาออกจากสมาชิกภาพ

มาตรา ๕๐ ในการบริหารราชการแผ่นดินคณะรัฐมนตรี
ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎร

รัฐมนตรีผู้ได้รับแต่งตั้งให้บัญชาการกระทรวงทบวงการ
ต้องรับผิดชอบในหน้าที่ของตนต่อสภาผู้แทนราษฎรในทาง
รัฐธรรมนูญและรัฐมนตรีทุกคนจะได้รับแต่งตั้งให้บัญชาการ
กระทรวงทบวงการหรือไม่ก็ตาม ต้องรับผิดชอบร่วมกันใน
นโยบายทั่วไปของรัฐบาล

มาตรา ๕๑ รัฐมนตรีทั้งคณะต้องออกจากตำแหน่งเมื่อ
สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจในคณะ หรือเมื่อสภาผู้แทน
ราษฎรชุดที่ให้ความไว้วางใจแก่คณะรัฐมนตรีในขณะที่เข้ารับหน้า
ที่นั้นสิ้นสุดลง ในกรณีทั้งสองนี้ ท่านว่าคณะรัฐมนตรี
ที่ออกนั้น ต้อง อยู่ใน ตำแหน่ง เพื่อดำเนินการไป จนกว่าคณะ
รัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

นอกจากนี้ความเป็นรัฐมนตรีจะสิ้นสุดลงเฉพาะตัวโดย

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๒๑ (๔)

วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ หน้า ๕๔๗

(๔) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจ

มาตรา ๕๒ ในเหตุฉุกเฉินซึ่งจะเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรให้ทันที่วงที่มีได้ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎรต่อไป ท่านให้นำพระราชกำหนดนั้นเสนอต่อสภาเพื่ออนุมัติ ถ้าสภาอนุมัติแล้ว พระราชกำหนดนั้นก็จะเป็นพระราชบัญญัติต่อไป ถ้าสภาไม่อนุมัติไซ้ พระราชกำหนดนั้นก็เป็นอันตกไป แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบถึงกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

ถ้าอนุมัติและไม่อนุมัติของสภาที่กล่าวนี้ ท่านว่าให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ

มาตรา ๕๓ พระมหากษัตริย์ทรงประกาศใช้กฎอัยการศึก ความลักษณะและวิธีการในพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก

มาตรา ๕๔ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศสงคราม ทำหนังสือสัญญาสันติภาพสงบศึก และทำหนังสือสัญญาอื่น ๆ กับนานาประเทศ

การประกาศสงครามนั้น จะทรงทำหรือไม่ขัดกับที่บัญญัติแห่งกติกาสันนิบาตชาติ

เล่ม ๔๘ หน้า ๕๔๘ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕

หนังสือสัญญาใด ๆ มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตต์สยาม หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ไซร์ ท่านว่าต้องได้รับความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร
มาตรา ๕๕ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะพระราชทานอภัยโทษ

มาตรา ๕๖ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะตราพระราชกฤษฎีกาโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

มาตรา ๕๗ ภายในบังคับแห่งมาตรา ๓๒ และ ๔๖ บทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการใด ๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ท่านว่ารัฐมนตรีนายหนึ่งต้องลงนามรับสนองพระบรมราชโองการเป็นผู้รับผิดชอบ

หมวด ๕

ศาล

มาตรา ๕๘ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ท่านว่าเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ ซึ่งจะต้องดำเนินตามกฎหมาย และในนามพระมหากษัตริย์

มาตรา ๕๙ บรรดาศาลทั้งหลายจัดตั้งขึ้นได้แต่โดยพระราชบัญญัติ

วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ หน้า ๕๔๘

มาตรา ๖๐ ผู้พิพากษาต้องมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

หมวด ๖

บทสุดท้าย

มาตรา ๖๑ บทบัญญัติแห่งกฎหมายใด ๆ มีข้อความแย้งหรือขัดแก่รัฐธรรมนูญนี้ ท่านว่าบทบัญญัตินั้น ๆ เป็นโมฆะ

มาตรา ๖๒ ท่านว่าสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งสิทธิเด็ดขาดในการตีความแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๖๓ รัฐธรรมนูญนี้ จะแก้ไขเพิ่มเติมได้แต่โดยเงื่อนไขต่อไปนี้

๑. ผู้ตัดขอแก้ไขเพิ่มเติม ท่านว่าต้องมาจากคณะรัฐมนตรีทางหนึ่ง หรือมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งรวมกันมีจำนวนไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสี่แห่งจำนวนสมาชิกทั้งหมดทางหนึ่ง

๒. เมื่อสมาชิกได้ลงมติครั้งหนึ่งแล้ว ท่านให้หรือไว้หนึ่งเดือน เมื่อพ้นกำหนดแล้วให้นำขึ้นเสนอสภาเพื่อลงมติอีกครั้งหนึ่ง

เล่ม ๔๘ หน้า ๕๕๐ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๕

๓. การออกเสียงลงคะแนน ท่านให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่ต่ำกว่าสามในสี่แห่งจำนวนสมาชิกทั้งหมด

เมื่อการออกเสียงลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวข้างบนนี้แล้ว ท่านจึงให้ดำเนินการต่อไปตามบทบัญญัติมาตรา ๓๗, ๓๘

หมวด ๗

การใช้รัฐธรรมนูญและบทเฉพาะกาล

มาตรา ๖๔ ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติหมวดนี้ ให้ใช้รัฐธรรมนูญนี้ตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

มาตรา ๖๕ เมื่อราษฎรผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ยังมีการศึกษาไม่จบประถมศึกษาสามัญมากกว่ากึ่งจำนวนทั้งหมด และอย่างช้าต้องไม่เกินกว่าสิบปี นับแต่วันใช้พระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภทมีจำนวนเท่ากัน

(๑) สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้แก่ผู้ทรงสิทธิเลือกตั้งขึ้นตามเงื่อนไขในบทบัญญัติมาตรา ๑๖, ๑๗

วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ หน้า ๕๕๑

(๒) สมาชิกประเภทที่ ๒ ได้แก่ผู้ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงตั้งขึ้น ตาม พระราชบัญญัติ ว่าด้วย การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างเวลาที่ใช้บทบัญญัติเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๕๖๕

มาตรา ๖๖ ในระหว่างกำหนดเวลาที่กล่าวในมาตรา ๖๕ หากจะมีการยุบสภาตามความในมาตรา ๓๕ ให้ ท่านมีให้มีการเลือกตั้งสมาชิกใหม่เฉพาะในส่วนสมาชิกประเภทที่ ๑

มาตรา ๖๗ ภายในบังคับแห่งมาตรา ๒๑ (๒) (๓) (๔) (๕) ท่านว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ คงอยู่ในตำแหน่งได้ตลอดเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา ๖๕ แต่ท่านมิให้มีการประชุมดำเนิน การ ของ สภาใน ระหว่าง ที่สภาต้อง ยุบตาม ความในมาตรา ๓๕

มาตรา ๖๘ ในระหว่างเวลาดังแต่ใช้รัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าสมาชิกตามมาตรา ๖๕ นั้นจะได้เข้ารับหน้าที่แล้ว ท่านว่าสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีอยู่แล้วโดยพระราชบัญญัติ รัฐธรรมนูญ การปกครอง แผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๖๕

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พระยามโนปกรณนิติธาดา

ประธานคณะกรรมการราษฎร

๓๗

รวมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗

(รวมคดีฉบับแก้ไขเพิ่มเติมล่าสุด)

LIRT

Institutional Repository of Thailand

หน้าว่าง

วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖ หน้า ๘๘๐

รัฐธรรมนุญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ
พุทธศักราช ๒๕๖๒

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร
ลงวันที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๖๐)

อาทิตย์ทิพอาภา

พล. อ. เจ้าพระยาพิชเชนทรโยธิน

ตราไว้ ณ วันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒

เป็นปีที่ ๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรเรียกเม
ประเทศให้ตั้งตามชื่อ เชื้อชาติและความนิยมของประชาชน

๓๙

รวมรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗

(รวมทั้งฉบับแก้ไขเพิ่มเติมแล้ว)

LIRIT

Institutional Repository of Thailand

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๕๓ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๗ หน้า ๔๕๘

รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทนะเพาะกาด
พุทธศักราช ๒๕๕๓

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร

ลงวันที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐)

อาทิตย์ทิพอาภา

พล. อ. พิชยนทร โยธิน

ตราไว้ณวันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๓

เป็นปีที่ ๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

เล่ม ๕๗ หน้า ๔๖๐ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๓

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อให้เหมาะสมแก่สถานการณ์

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตรารัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทเฉพาะกาลขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ รัฐธรรมนูญนี้ให้เรียกว่า “รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทเฉพาะกาล พุทธศักราช ๒๕๖๓”

มาตรา ๒ ให้ใช้รัฐธรรมนูญนี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๖๕ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๖๕ ตั้งแต่วันใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินไทยชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นกำหนดเวลาสี่สิบปี สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกสองประเภทมีจำนวนเท่ากัน

(๑) สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้แก่ผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นตามเงื่อนไขในบทบัญญัติมาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๓ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๗ หน้า ๔๖๑

(๒) สมาชิกประเภทที่ ๒ ได้แก่ผู้ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างเวลาที่ใช้บทบัญญัติเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๕”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

๔๓

รณัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗

(รวมทั้งฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) Institutional Repository of Thailand

หน้าวาง

2356

๘ ธันวาคม 2485

ราชกิจจานุเบกษา

เล่ม 59 ตอนที่ 75

รัถฉัมนนอบแก้ไขเพิ่มเติม
ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
พุทธศักราช 2485

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร
ลงวันที่ 4 สิงหาคม พุทธศักราช 2480
และวันที่ 16 ธันวาคม พุทธศักราช 2484)

อาทิตย์ทิพอาภา
ปรีดี พนมยงค์

ตราไว้ ณ วันที่ 3 ธันวาคม พุทธศักราช 2485

เป็นปีที่ 9 ในรัชกาลปัจจุบัน

๔๕

ตอนที่ 75 เล่ม 59 ราชกิจจานุเบกษา 3 ธันวาคม 2485

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรมแก้ไขเพิ่มเติม
บทบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใน
รัถธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตรารัถธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม
ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นไว้ โดยคำ
แนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 รัถธรรมนูญนี้ให้เรียกว่า “รัถธรรมนูญแก้ไขเพิ่ม
เติมว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช
2485 ”

มาตรา 2 ให้ใช้รัถธรรมนูญนี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจา
นุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิกความในมาตรา 18 ของรัถธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 18 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้หุ้ในตำแหน่ง
ได้คราวละสี่ปี แต่ถ้ามี่พฤติการณ์สำคัญกะทบถึงนโยบายพายน
หรือพายนอก อันทำให้เป็นการพันวิสัยหรือมีเหตุขัดข้อง
ที่จะให้มีการเลือกตั้งในขณะที่กำหนด เวลาสี่ปีสิ้นสุดลง จะตรา

3 ธันวาคม 2485 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 59 ตอนที่ 75

พระราชบัญญัติขยายกำหนดเวลานั้นออกไปอีกคราวละไม่เกิน สองปีก็ได้ หากพ่ายในกำหนดเวลาเช่นว่านั้น พฤติการณ์ เปลี่ยนแปลงไป จะตราพระราชกฤษฎีกาให้ดำเนินการเลือกตั้งในเวลาหนึ่งเวลาใดก็ได้

ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราว ออกตามวาระ ให้เลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทนให้เต็มตำแหน่งที่ ว่างอยู่ แต่สมาชิกที่เข้ามาแทนนั้นให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียง เท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
จอมพล ป. พิบูลสงคราม
นายกรัฐมนตรี

หน้าวาง

รัฐมนตรีแห่งราชอาณาจักรไทย

อานันทมหิดล

ตราไว้ ณ วันที่ ๘ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๘

เป็นปีที่ ๑๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

สุภมัสสุ พระพุทธศาสนกาลเป็นอดีตภาค ๒๕๔๘ พรรษา
 ปัจจุบันนสมัช จันทรคตินิยม สุนสมพัคสร วิชาขมาส สุกถ
 บักร์ นวมัตถิ สุริยคติกาล พฤษภาคมมาส นวมสุรทิน ชีววาร
 โดยกาลยริจเดส

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จออก ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ท่ามกลางอุคมสันนิบาต พระบรมวงศานุวงศ์และทูตานุทูตผู้แทนนาาประเทศ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสนามาตยราชบริพาร เฝ้าเบื้องบาทงกษพรั้งพร้อมกัน โดยอนุกรม

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก มหัตตเดชนดิภกรามาธิบดี ฯ พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ข้าราชการและประชาชนของพระองค์ ได้มีส่วนมีเสียงตามความเห็นดีเห็นชอบ ในการจรรใจประเทศไทยให้วัฒนาถาวรสืบไป ในกายภาคหน้า จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นถาวรชั่วคราว พอให้สภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการราษฎรได้จัดอุปงานดำเนิน ประศาสน์ในบาชให้เหมาะสมแก่ที่ ได้มีการเปลี่ยนแปลง ครั้นแล้วโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สภาผู้แทนราษฎรปรึกษากัน ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

LIRT

ตอนที่ ๑๐ เล่ม ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

จักรไทย เพื่อถือ เป็น หลักถาวร แห่ง รัฐประศาสน วิถี ค่อยไป
สถาปนา รัฐธรรมนูญ ซึ่ง ตั้งอนุกรรมการ คณะ หนึ่ง ประ กอบร่าง
รัฐธรรมนูญขึ้น

เมื่ออนุกรรมการได้เรียบเรียงรัฐธรรมนูญฉบับถาวรสนอง
พระเดช พระคุณสำเร็จ ลง ด้วยคํานํา เสนอ สถาปนา รัฐธรรมนูญ
และสถาปนา รัฐธรรมนูญได้พิจารณาปรักษา เสร็จแล้ว จึงทูล
เกล้าทูลกระหม่อมถวายคําปรึกษา เมื่อทรงพระราชวิจารณ์
ถึงถ้วนทั่วกระบวนความแล้ว จึงมีพระบรมราชโองการคํารัส
เหนือเกล้าเหนือกระหม่อมสั่งให้ตรา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทยประกาศใช้แต่วันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕
เป็นต้นมา

ต่อมา นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ในขณะนั้น ได้ปรารภกับ นายควง อภัยวงศ์
นายกรัฐมนตรีว่า - รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้
พระมหากษัตริย์ได้พระราชทาน แก่ชนชาวไทยมาแล้ว เป็นปีที่
๑๔ ถึงแม้ว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี รัฐธรรมนูญ
เป็นหลักนี้ จะ ได้บังความเจริญ ให้เกิดแก่ประเทศชาติ นับเป็น

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๘

อเนกประการ ทั้งประชาชนจะได้ทราบซึ่งถึงคุณประโยชน์
ของการปกครองระบอบนี้เป็นอย่างดีแล้วก็จริง แต่เหตุการณ์
บ้านเมืองก็ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก ถึงเวลาแล้วที่
ควรจะได้เลิกบทเฉพาะกาลอันมีอยู่ในรัฐธรรมนูญนั้น และ
ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย
นายกรัฐมนตรีจึง นำความนั้นปรึกษาหารือกับสมาชิกสภาผู้
แทนราษฎรประเภทที่ ๒ พร้อมกับคณะผู้ก่อการขอพระราชทาน
รัฐธรรมนูญ เมื่อได้ปรึกษากันแล้ว รัฐบาลคณะนายควง
อภัยวงศ์ จึงเสนอญัตติต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๑๕
กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ ขอให้ตั้งกรรมาธิการวิสามัญ
คณะหนึ่ง เพื่อพิจารณาเห็นว่าตรวจสอบว่า รัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทยนี้ สมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข
เพิ่มเติมอย่างไร เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของบ้าน
เมืองและเพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นผล
สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สภาผู้แทนราษฎรจึงตั้งกรรมาธิการวิสามัญคณะหนึ่ง
เพื่อพิจารณาเห็นว่าตรวจสอบรัฐธรรมนูญตามคำเสนอข้างต้น
นี้ กรรมาธิการคณะนี้ได้ทำกรรมาธิการของรัฐบาลคณะ

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

นายกวาง อภัยวงศ์ คณะนายทวิ บุณยเศศ และคณะ
หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช

ต่อมารัฐบาลคณะหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้ตั้ง
กรรมภาวชั้นคณะหนึ่ง เพื่อรวบรวมความเห็นและเรียบเรียง
บทบัญญัติขึ้นเป็นร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อกรรมการคณะนี้ทำสำเร็จ
เรียบร้อยแล้ว คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาแก้ไขอีกชั้นหนึ่ง
แล้วนำเสนอผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ได้ประชุมปรึกษาหารือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ประเภทที่ ๒ และคณะผู้ก่อการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ
ที่ประชุมได้ตั้งกรรมการขึ้นพิจารณา เมื่อกรรมการได้ตรวจ
พิจารณาแก้ไขแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ จึง
ได้เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทยต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาตง
มติรับหลักการแล้ว จึงตั้งกรรมมาธิการวิสามัญชั้นคณะหนึ่ง

บัดนี้คณะกรรมาธิการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรได้
พิจารณาและแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งร่างรัฐธรรมนูญ
สำเร็จเรียบร้อยแล้วเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร สภาผู้แทน

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๘

ราษฎรได้พิจารณาเป็นการสำเร็จบริบูรณ์ จึงได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เมื่อทรงพระราชวิจารณ์ถ้อยคำที่ทรงบรรณความแล้ว ทรงพระราชดำริเห็นว่า ประชากรของพระองค์ประกอบด้วยชนชั้นวิชาในวิบุลยวิธานสามารถจรจรไกลประเทศชาติของตนในอันที่จะก้าวหน้าไปสู่สากลอารยธรรมแห่งโลกได้โดยสวัสดิ์

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมโดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้ ประสทธิประสาทประกาศให้ใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ เป็นต้นไป และให้ใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมนี้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ พุทธศักราช ๒๔๘๒ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทเฉพาะกาล พุทธศักราช ๒๔๘๓ และรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๘๕ ขอให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ จงเป็นถ้อยคำที่สถาพรสถิตประคองฐานสมรรถภาพอันประเสริฐ เป็นบ่อเกิด

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๘

ความผาสุกสันติคุณวิบุลยราศีแก่อาณาประชาราชนครตลอดกาล
 ภายประวัติ นำประเทศไทยให้บรรลุสรรพพัฒนาชัยมงคล
 อเนกศุภผลสกลเกียรติยศมหิหาร ขอให้อาณาประชาราษฎร
 จงมีความสมัครสมานสไมสรในสามัคคีธรรมเป็นเอกฉันท์
 ในอันที่จะปฏิบัติตาม และรักษาไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราช
 อาณาจักรไทยนี้ ให้ยืนยงคงอยู่คู่กับไทยรัฐเรขสีมา ตราบ
 เท่าที่ปาวสานสมดังพระบรมราชประณิธานทุกประการเทอญ

บททั่วไป

มาตรา ๑ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว
จะแบ่งแยกไม่ได้

ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเชื้อชาติใด ศาสนาใด ช่อม
อยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

มาตรา ๒ อีนาจอธิปไตยช่อมมาจากปวงชนชาวไทย
พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุข ทรงใช้ อำนาจนั้นแต่ โดยบท
บัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

หมวด ๑พระมหากษัตริย์

มาตรา ๓ องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็น
ที่เคารพสักการะผู้ใดจะละเมิดมิได้

มาตรา ๔ พระมหากษัตริย์ต้องทรงเป็นพุทธมามกะ และ
ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

มาตรา ๕ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๕

**มาตรา ๖ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทาง
รัฐสภา**

**มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจบริหารทาง
คณะรัฐมนตรี**

มาตรา ๘ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล

**มาตรา ๘ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎ
มณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช
๒๔๖๗ และประกอบด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา**

**มาตรา ๑๐ ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ใน
ราชอาณาจักร หรือด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งจะทรงบริหารพระราช
การไม่ได้ จะได้ทรงตั้งบุคคลคนหนึ่งหรือหลายคนเป็น
คณะขึ้นให้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ด้วยความเห็น
ชอบของรัฐสภา ถ้าหากพระมหากษัตริย์มิได้ทรงตั้งหรือ
ไม่สามารถจะทรงตั้งได้ ให้รัฐสภาปรึกษากันตั้งขึ้น และ
ในระหว่างที่รัฐสภายังมิได้ตั้งผู้ใด ให้สมาชิกพฤฒสภาที่มี
อายุสูงสุดสามคน ประกอบด้วยเป็นผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ขึ้นชั่วคราว**

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๑ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๖

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่ราชบัณฑิตกึ่งที่หากว่างลง และมีได้มี
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตั้งไว้ตาม ความในมาตรา ๑๐
ให้สมาชิกพฤฒสภาผู้มายุ่งสูงสุดสามคนประกอบเป็นคณะผู้
สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

หมวด ๒

สิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา ๑๒ บุคคลย่อมมีฐานะเสมอกันตามกฎหมาย
ฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี หรือโดยประการ
อื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิอย่างใดเลย

มาตรา ๑๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา
หรือลัทธินิยมใด ๆ และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรม
ตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพล
เมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม
ของประชาชน

มาตรา ๑๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย
เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การ

ตอนที่ ๒๕ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘

โฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การค้าสมาคม
การตั้งคณะพรรคการเมือง การอาชีพ ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่ง
บทกฎหมาย

มาตรา ๑๕ บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์
ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๑๖ บุคคลมีหน้าที่เคารพต่อกฎหมาย และมี
หน้าที่ช่วยกันประเทศ ช่วยเหลือราชการโดยทางเสียภาษี
และอื่น ๆ ภายในเงื่อนไขและโดยวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๓

อำนาจนิติบัญญัติ

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๑๗ รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทน
ไม่ว่าจะประชุม แยกกันหรือร่วมกัน

มาตรา ๑๘ ร่างพระราชบัญญัติทั้งหลายจะตราขึ้นเป็น
กฎหมายได้แต่โดยคำแนะนำและยินยอมจากรัฐสภา

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘

มาตรา ๑๘ การตราพระราชบัญญัติขึ้นเป็นกฎหมายให้มีผลย้อนหลังเป็นการลงโทษบุคคลในทางอาญานั้น จอกระทำมิได้

มาตรา ๒๐ ร่างพระราชบัญญัติซึ่งรัฐสภาได้ทำขึ้นเสร็จแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยและเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา ๒๑ ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัตินั้น จะได้พระราชทานคืนมายังรัฐสภาภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันที่นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายก็ดี หรือมิได้พระราชทานคืนมายังรัฐสภาภายในหนึ่งเดือนนับก็ดี รัฐสภาจะต้องปรึกษากันใหม่ ถ้ารัฐสภาลงมติยืนยันความเดิม ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานลงมาภายในสิบห้าวันแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

LIART

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๘

มาตรา ๒๒ ร่างพระราชบัญญัติทั้งหลายจะเสนอมาจาก
คณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนก็ได้

มาตรา ๒๓ บุคคลใดจะเป็นสมาชิกพฤษสภาแต่ละสภา
ผู้แทนในขณะเดียวกันไม่ได้

ส่วนที่ ๒

พฤษสภา

มาตรา ๒๔ พฤษสภาประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้ง
ต้องมีจำนวนแปดสิบคน

สมาชิกพฤษสภาต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ
การเลือกตั้งสมาชิกพฤษสภา ให้ใช้วิธีลงคะแนนออก
เสียงโดยทางอ้อม และลับ

มาตรา ๒๕ คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้เลือกตั้ง
ต้องทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามกฎหมาย
ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกพฤษสภา แต่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง
อย่างน้อยจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบ มีบริบูรณ์ และมิวิห
ฐานะไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามาแล้ว ไม่ต่ำกว่าห้าปี
หรือเคยดำรงตำแหน่งทางราชการมาแล้วไม่ต่ำกว่าหัวหน้ากอง

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๕

หรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนหรือสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรมาแล้ว

มาตรา ๒๖ สมาชิกภาพแห่งพรรคสมาชิก มีกำหนดเวลา
คราวละหนึ่งปี เฉพาะในวาระเริ่มแรกเมื่อครบกำหนดสามปี
ให้มีการเปลี่ยนแปลงสมาชิกหนึ่งโดยวิธีจับสลาก แต่ผู้ที่ออก
ไปมีสิทธิได้รับเลือกตั้งกลับมาอีก

ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากจึงควร
ออกตามวาระ ให้รัฐสภาเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติตามความใน
มาตรา ๒๕ เข้าเป็นสมาชิกแทนตามวิธีการที่กำหนดใน
กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกพรรคสมาชิกที่เข้า
มาแทนนั้นย่อมอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้
ซึ่งคนแทน

มาตรา ๒๗ สมาชิกภาพแห่งพรรคสมาชิกสิ้นสุดลง เมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามวาระ
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก

๒๒

ตอนที่ ๓๐ เดิม ๑๗ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๑

(๕) ขาดคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยการ
เลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา

มาตรา ๒๔ ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎร การประชุม
วุฒิสภานั้น จะกระทำมิได้

ส่วนที่ ๓

สภาผู้แทน

มาตรา ๒๕ สภาผู้แทนประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎร
เลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

สมาชิกสภาผู้แทนต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ให้ใช้วิธีลงคะแนนออก
เสียงโดยตรงและลับ

มาตรา ๓๐ คุณสมบัติของผู้เลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือก
ตั้ง อีกทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งและจำนวนสมาชิก
ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

มาตรา ๓๑ อายุของสภาผู้แทนมีกำหนดเวลาคราวละ
สี่ปี

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่น นอกจากถึง
คราวออกตามอายุของสภาหรือยุบสภา ให้เลือกตั้งสมาชิก
ขึ้นแทนภายในกำหนดเวลาที่กำสับวัน เว้นแต่อายุของสภาจะ
เหลือไม่ถึงหกเดือน สมาชิกที่เข้ามาแทนนั้นย่อมอยู่ใน
ตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๒ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่
จะยุบสภาผู้แทน เพื่อให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกมาใหม่ ใน
พระราชกฤษฎีกาให้ยุบสภา ต้องมีกำหนดเวลาให้เลือกตั้ง
สมาชิกใหม่ภายในเก้าสิบวัน

การยุบสภาผู้แทนจะทำได้เพียงครั้งเดียวใน เหตุการณ์
เดียวกัน

มาตรา ๓๓ สมาชิกสภาผู้แทนสิ้นสุดลง เมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาหรือยุบสภา
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) ขาดคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕

มาตรา ๓๔ สมาชิกสภาผู้แทนมีสิทธิเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีรายตัวหรือทั้งคณะได้ โดยมิสามารถรับรองไม่ต่ำกว่าร้อยละสิบของคน การลงมติในกรณีเช่นนี้มีให้กระทำในวันเดียวกันกับวันที่ปรึกษา

ส่วนที่ ๔

บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

มาตรา ๓๕ ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกพรรคสภาและสภาผู้แทนต้องขู่วางานในที่ประชุมแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า จะรักษาไว้และปฏิบัติตามที่รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๓๖ สมาชิกพรรคสภาและสภาผู้แทน ย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมายใด ๆ และต้องปฏิบัติตามหน้าที่ตามความเห็น ของตนโดยบริสุทธิ์ใจ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย

มาตรา ๓๗ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งสมาชิกพรรคสภาและสมาชิกสภาผู้แทนตามมติของสภานั้น ๆ ให้เป็นประธานแห่งสภาคนหนึ่ง เป็นรองประธานคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

มาตรา ๓๘ ประธานพฤฒสภาและประธานสภาผู้แทน
มีหน้าที่ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบ
รองประธานมีหน้าที่กระทำการแทนประธานในเมื่อประธาน
ไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

มาตรา ๓๙ ในเมื่อประธานและรองประธานพฤฒสภา
หรือสภาผู้แทนไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกของสภานั้น ๆ
เลือกตั้งกันเองขึ้นเป็นประธานในคราวประชุมนั้น

มาตรา ๔๐ การประชุมของพฤฒสภาก็ดี หรือของ
สภาผู้แทนก็ดี ทุกคราวต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่ต่ำกว่าหนึ่งใน
สามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุมได้

มาตรา ๔๑ การลงมติวินิจฉัยข้อปรักษานั้น ให้ถือเอา
เสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นไว้แต่เรื่องซึ่งมีบทบัญญัติไว้
เป็นพิเศษในรัฐธรรมนูญนี้

สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามี
จำนวนเสียงลงคะแนนเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออก
เสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ตอนที่ ๓๐. เต็ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๘

มาตรา ๔๒ ในที่ประชุมแห่งสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าว
ถ้อยคำใด ๆ ในทางแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความเห็น
หรือออกเสียงลงคะแนน ชื่อเป็นเอกสิทธิ์อันเด็ดขาด ผู้
ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใด ๆ
มิได้

เอกสิทธิ์นี้คุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการ
ประชุมโดยคำสั่งของสภาและคุ้มครองไปถึงบุคคลที่สภามีเชิญ
มาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความเห็นในที่ประชุมด้วย

มาตรา ๔๓ สมัยประชุมของทุกสภาและของสภาผู้แทน
ย่อมเริ่มต้นและสิ้นสุดลงพร้อมกัน

มาตรา ๔๔ ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญของสภาทั้ง
สอง สมัยหนึ่งหรือห ภายสมัยแล้วแต่สภาผู้แทนจะกำหนด
การประชุมครั้งแรกต้องกำหนดให้สมาชิกได้มาประชุมภายใน
สามสิบวัน นับแต่วันเลือกตั้ง วันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำ
ปีให้สภาผู้แทนเป็นผู้กำหนด

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๕

มาตรา ๔๕ สมัชชประชุมสามัญ สมัยหนึ่งๆ มีกำหนดเวลา
เก้าสิบวัน แต่พรอมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าฯ ให้ขยายเวลา
ออกไปก็ได้

อนึ่ง ในระหว่างเวลาเก้าสิบวันนั้น จะโปรดเกล้าฯ ให้
ปิดประชุมก็ได้

มาตรา ๔๖ พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมพฤฒสภา
และสภาผู้แทนตามสมัยประชุม ทรงเปิดและปิดประชุม

พิธีเปิดประชุมจะทรง พระกรุณาเสด็จพระราช ดำเนินมา
ทรงทำหรือจะโปรดเกล้าฯ ให้รัชทายาทที่บรรลุนิติภาวะแล้ว
หรือผู้ใดผู้หนึ่งกระทำพิธีแทนพระองค์ก็ได้

มาตรา ๔๗ เมื่อ เป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ของแผ่นดิน
พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาทั้งสองก็
ได้

มาตรา ๔๘ สมาชิกพฤฒสภาและสภาผู้แทนทั้งสองสภา
หรือสมาชิกของแต่ละสภา มีจำนวนไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสาม
ของจำนวนสมาชิกของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าร้องขอให้

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๑๕

นำความกราบบังคมทูลขอให้ทรงเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภา
ทั้งสองได้

ถ้าร้องขอตั้งกติก้าวโนววรรคก่อน ถ้าเป็นของสมาชิกแห่ง
สภาใด ก็ให้ยื่นต่อประธานแห่งสภานั้น ถ้าเป็นของสมาชิก
ทั้งสองสภา ก็ให้ยื่นต่อประธานแห่งสภาที่มีสมาชิกเข้าชื่อ
มีจำนวนมากกว่า ถ้ามีจำนวนเท่ากัน ก็ให้ยื่นต่อประธาน
พฤฒสภา

ให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องขอ นำความกราบบังคม
ทูลถวายสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๕ ในระหว่างสมัยประชุม ผู้ใดจะฟ้องสมาชิก
พฤฒสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนในทรงอาญา ศาลจะต้อง
ได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกก่อนจึงพิจารณาได้
แต่การพิจารณาคดีนั้น ต้องมิให้เป็นการจัดขวางต่อการที่
สมาชิกผู้นั้นจะมาเข้าประชุม

การพิจารณาคดีที่ศาลได้กระทำไปก่อนมีคำอ้างว่า จำเลย
เป็นสมาชิกของสภาใดสภาหนึ่งนั้น ย่อมเป็นอันใช้ได้

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๙๕

มาตรา ๕๐ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับหรือ
หมายเรียกตัวสมาชิกพฤกษสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนไป
กักขัง เว้นไว้แต่จับไปขณะกระทำความผิด แต่ต้องรับรายงาน
ไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก ประธานแห่งสภา
นั้นอาจส่งปล่อยผู้ถูกจับให้พ้นจากการกักขังได้

มาตรา ๕๑ ถ้าสมาชิกพฤกษสภาหรือสภาผู้แทนถูกกักขัง
ในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อ
ถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณีจะ
ต้องส่งปล่อย ถ้าหากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ

คำสั่งปล่อยตามความในวรรคก่อนให้มีผลบังคับตั้งแต่
วันส่งปล่อย จนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม

มาตรา ๕๒ ร่างพระราชบัญญัติให้เสนอต่อ สภาผู้แทนก่อน
เมื่อสภาผู้แทนได้พิจารณาลงมติให้ใช้ได้แล้ว ให้นำเสนอ
ต่อพฤกษสภา ถ้าพฤกษสภาพิจารณาลงมติเห็นชอบด้วยโดย
ไม่แก้ไขแล้ว ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๒๐

ถ้าหากพฤกษสาลงมติไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้ส่งร่างพร
ราชบัญญัตินั้นกลับคืนมาให้สภาผู้แทนพิจารณาใหม่ ถ้าสภา

ตอนที่ ๓๐ ตอนที่ ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๕

ผู้แทนลงมติเห็นชอบตามพจนานุกรมแล้วก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

ถ้าพจนานุกรมลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้ส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นกลับคืนมาให้สภาผู้แทนพิจารณาใหม่ ถ้าสภาผู้แทนลงมติเห็นชอบตามที่พจนานุกรมแก้ไขเพิ่มเติมมา ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๒๐

ถ้าหากสภาผู้แทนลงมติยืนยันตามเดิมในร่างพระราชบัญญัติที่ส่งกลับคืนมาตามความในวรรคสอง หรือวรรคสาม ด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้น เป็นอันได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๒๐

มาตรา ๕๑ ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินนั้น จะเสนอได้โดยคณะรัฐมนตรี หรือโดยสมาชิกสภาผู้แทน ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีรับรอง

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินนั้น หมายความว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อความต่อไปนี้ทั้งหมด หรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง กล่าวคือ การตั้งขึ้นหรือยกเลิก หรือลด หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือผ่อน หรือวางระเบียบการบังคับอัน

ตอนที่ ๓๐ เกม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เกี่ยวกับการภาษีหรืออากร หรือว่าค้ำยเงินตรา การจัดสรร
รับ รักษา หรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการกู้เงิน หรือการ
ประกัน หรือการใช้จ่ายเงินกู้

ในกรณีเป็นที่สงสัย ให้เป็นอำนาจของประธานแห่งสภา
ผู้แทนที่จะวินิจฉัยว่าร่าง พระราชบัญญัติใด เป็นร่างพระราช
บัญญัติเกี่ยวข้องกับการเงินหรือไม่

มาตรา ๕๔ ร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนได้ลงมติให้
ไว้ได้ แต่ได้เสนอไปยังวุฒิสภานั้น พุฒิสภาจะต้อง
พิจารณาและลงมติภายในกำหนดสามสัปดาห์ แต่ถ้าร่าง
พระราชบัญญัตินั้น เป็นร่างพระราชบัญญัติ เกี่ยว ด้ว กับการเงิน
วุฒิสภาจะต้องพิจารณาและลงมติภายในกำหนดสัปดาห์

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคก่อน ให้หมายถึงวันในสมัย
ประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้น ได้มาถึง
วุฒิสภา

ถ้าวุฒิสภาไม่ได้พิจารณาและลงมติ ในร่างพระราชบัญญัติ
ที่สภาผู้แทนส่ง มาภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคแรก ก็
ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๘

มาตรา ๕๕ งบประมาณแผ่นดินประจำปี ต้องตราขึ้น
เป็นพระราชบัญญัติ ถ้าพระราชบัญญัติออกไม่ทันปีใหม่ ให้
ใช้พระราชบัญญัติปีก่อนนั้นไปพลาง

มาตรา ๕๖ พุทธสภาและสภาผู้แทน มีอำนาจควบคุม
ราชการแผ่นดิน โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๕๗ ในที่ประชุมของพุทธสภาหรือสภาผู้แทน
สมาชิกทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในข้อความใด ๆ อัน
เกี่ยวกับการงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่
ตอบ เมื่อเห็นว่าข้อความนั้น ๆ ยังไม่ควรเปิดเผยเพราะเกี่ยว
กับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

มาตรา ๕๘ การประชุมของพุทธสภาและสภาผู้แทน
ย่อมเป็นตารเปิดเผยตามลักษณะที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของ
แต่ละสภา แต่ถ้าหากคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกของแต่ละ
สภาไม่ต่ำกว่าร้อยละสามร้อยของ ให้ปิดประชุมลับ

มาตรา ๕๙ พุทธสภาและสภาผู้แทนมีอำนาจเลือก
สมาชิกในสภาตั้งเป็นคณะกรรมาธิการสามัญ และมีอำนาจ
เลือกบุคคลที่เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกในสภาก็ตาม

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๕

เป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อระงับข้อพิพาทหรือพิจารณา
 สอบสวนข้อความใด ๆ อันอยู่ในวงงานของสภา แล้ว
 รายงานต่อสภา คณะกรรมการที่กล่าวนี้ ย่อมมีอำนาจ
 เรียกบุคคลใด ๆ มาชี้แจงแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำ
 หรือพิจารณาอยู่นั้นได้

เอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๒ นั้น ให้คุ้มครองถึง
 บุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย

มาตรา ๖๐ การประชุมคณะกรรมการตามมาตรา ๕๘
 นั้น ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวนจึงเป็น
 องค์ประชุมได้

มาตรา ๖๑ พุทธสภาและสภาผู้แทนมีอำนาจตั้งข้อบังคับ
 การประชุมและการปรึกษาของสภา เพื่อดำเนินการตามบท
 บัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

ส่วนที่ ๕

การประจําหน้ากันของรัฐสภา

มาตรา ๖๒ ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประจําหน้ากัน

LIRT

ตอนที่ ๓๐ เริ่ม ๕๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๑๕

(๑) การให้ความเห็นชอบในการตั้งราชสมบัติตาม
ความในมาตรา ๘

(๒) การตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามความ
ในมาตรา ๑๐

(๓) การปรึกษาร่างพระราชบัญญัติกันใหม่ตามความ
ในมาตรา ๒๑

(๔) การเลือกตั้งซ่อมสมาชิกพฤกษสภาตามความใน
มาตรา ๒๖

(๕) พิธีเปิดประชุมรัฐสภาตามความในมาตรา ๔๖

(๖) การองคคิความไว้วางใจในคณะรัฐมนตรีตามความ
ในมาตรา ๖๘

(๗) การให้ความยินยอมในการประกาศสงคราม
ตามความในมาตรา ๗๕

(๘) การให้ความเห็นชอบแก่หนังสือสัญญาตาม
ความในมาตรา ๗๖

(๙) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามความใน
มาตรา ๘๕

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๑๘

(๑๐) การตีความในรัฐธรรมนูญตามความในมาตรา ๗๖

(๑๑) การแต่งตั้งคณะกรรมการรัฐธรรมนูญตามความในมาตรา ๗๘

มาตรา ๖๓ ให้ประธานพฤฒสภาเป็นประธานของที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา และให้ประธานสภาผู้แทนเป็นรองประธาน

มาตรา ๖๔ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของพฤฒสภาโดยอนุโลม

มาตรา ๖๕ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาให้นำบทที่ใช้แก่สภาทั้งสองมาใช้โดยอนุโลม

หมวด ๔

อำนาจบริหาร

มาตรา ๖๖ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งรัฐมนตรี ชั้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และรัฐมนตรีอีกอย่างน้อยสิบคน อย่างมากสิบแปดคน

ในการตั้งนายกรัฐมนตรี ประธานพฤฒสภาและประธานสภาผู้แทนเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๑๕

รัฐมนตรีต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ

มาตรา ๖๗ ให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

มาตรา ๖๘ รัฐมนตรีผู้มีได้เป็นสมาชิกย่อมมีสิทธิไปประชุมและแสดงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในพฤษสภาสภาผู้แทน หรือในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

เอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๒ นั้นให้นำมาใช้โดยอนุโลม

มาตรา ๖๙ ในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้องได้รับความไว้วางใจของรัฐสภา

รัฐมนตรีผู้ได้รับแต่งตั้งให้ว่าการกระทรวง ต้องรับผิดชอบในหน้าที่ของตนต่อรัฐสภาในทางรัฐธรรมนูญ และรัฐมนตรีทุกคนจะได้รับการแต่งตั้งให้ว่าการกระทรวงหรือไม่ก็ตาม ต้องรับผิดชอบร่วมกันในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๗๐ รัฐมนตรีทั้งคณะต้องออกจากตำแหน่งเมื่อสภาผู้แทนลงมติไม่ไว้วางใจในคณะตาม มาตรา ๑๔ หรือรัฐสภา

LIPI

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๕

ไม่ให้ความไว้วางใจตามมาตรา ๖๘ หรือ เมื่อสภาผู้แทนชุดที่มี
ส่วนให้ความไว้วางใจแก่คณะรัฐมนตรี ในขณะที่เข้ารับหน้าที่นั้น
สิ้นสุดลง ในกรณีดังกล่าวนี้และในกรณีที่ คณะรัฐมนตรี
ต้อออกจากตำแหน่งเอง คณะรัฐมนตรีที่ออกนั้นต้องอยู่ใน
ตำแหน่งเพื่อดำเนินงานไปจนกว่าจะได้ตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่

มาตรา ๗๑ ความเป็นรัฐมนตรีจะสิ้นสุดลงเฉพาะตัว โดย

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติตาม ความในมาตรา ๖๗ (๔)
มาตรา ๓๓ (๔)
- (๔) สภาผู้แทนลงมติไม่ไว้วางใจ

มาตรา ๗๒ ในเหตุฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนในอัน
จะรักษาความปลอดภัยสาธารณะ หรือ บัญญัติภัยพิบัติ
สาธารณะ และจะเรียกประชุมรัฐสภาให้ทันทั่วทั้งมิได้ก็ดี
หรือเมื่อกรณีเช่นว่านี้เกิดขึ้นในระหว่างสภาผู้แทนถูกยุบก็ดี
พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับตั้งเช่น
พระราชบัญญัติก็ได้

LIRT

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๒

ในการประชุมรัฐสภาในคราวต่อไป ให้มีพระราชกำหนด
นั้นเสนอต่อรัฐสภา ถ้ารัฐสภาอนุมัติแล้ว พระราชกำหนด
นั้นก็จะเป็นพระราชบัญญัติต่อไป ถ้ารัฐสภาไม่อนุมัติ พระราช
กำหนดนั้นก็ป็นอันตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบถึงกิจการที่ได้
เป็นไปไประหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

คำอนุมัติและไม่อนุมัติให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ

มาตรา ๑๓ ในระหว่างสมัยประชุม ถ้าคณะรัฐมนตรี
เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการภาษีอากร หรือเงิน
ตราฉบับใด จะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อ
รักษาประโยชน์ของแผ่นดิน ะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์
เพื่อทรงตราเป็นพระราชกำหนดให้ใช้บังคับตั้งพระราช
บัญญัติก็ได้

พระราชกำหนดที่ได้ตราขึ้นตามความในวรรคก่อน จ
ต้องนำเสนอต่อรัฐสภาภายในสองวันนับแต่วันประกาศใช้
และให้นำความในวรรคสองและวรรคสาม แห่งมาตรา ๑๒
มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

มาตรา ๗๔ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจใน
การประกาศใช้กฎอัยการศึกตามถ้อยคำและวิธีกำหนด
กฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

มาตรา ๗๕ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ
ในการประกาศสงครามเมื่อได้รับความยินยอมของรัฐสภา
แล้ว

มติให้ความยินยอมของรัฐสภา ต้องมีเสียงไม่ต่ำกว่าสอง
ในสามของจำนวนสมาชิกทั้งสองสภา

มาตรา ๗๖ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจใน
การทำหนังสือสัญญาอันตมบทสงบศึก และทำหนังสือสัญญา
อื่นกับนานาประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตต์ไทยหรือ
จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้อง
ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มาตรา ๗๗ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจใน
การพระราชทานยศไทย

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘

มาตรา ๑๘ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจใน
การตราพระราชกฤษฎีกาโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

มาตรา ๑๙ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๔๘ และมาตรา
๖๖ บทกฎหมาย พระราชหัตถเลขาและพระบรมราชโองการ
ใดอันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีคนหนึ่งลงนาม
รับสนองพระบรมราชโองการเป็นผู้รับผิดชอบ

หมวด ๕

อำนาจตุลาการ

มาตรา ๔๐ การพิจารณาพิพากษา อรรถคดีเป็นอำนาจ
ของศาลโดยเฉพาะ ซึ่งจะต้องดำเนินการตามกฎหมาย และ
ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

มาตรา ๔๑ บรรดาศาลทั้งหลายจัดตั้งขึ้นได้แต่โดย
พระราชบัญญัติ

มาตรา ๔๒ การตั้งศาลขึ้นใหม่ เพื่อพิจารณาพิพากษา
คดีใดคดีหนึ่งหรือก็มีข้อกำหนดใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะแทน
ศาลธรรมดาที่มีตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้นๆ
จะกระทำมิได้

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๑ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

มาตรา ๘๓ ผู้พิพากษา ย่อมมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

มาตรา ๘๔ การแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การย้าย และการถอดถอนผู้พิพากษา จะต้องได้รับความเห็นชอบของ คณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

หมวด ๖

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๘๕ รัฐธรรมนูญนี้จะแก้ไขเพิ่มเติมได้แต่โดยเงื่อนไขต่อไปนี้

(๑) ผู้ตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนซึ่งต้องมีจำนวนไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

(๒) ผู้ตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้รัฐสภาพิจารณาพร้อมกันเป็นสามวาระ

(๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งนับเป็นหลักการให้ใช้วิธีเรียกชื่อและต้องมีเสียงเห็นชอบด้วย

ตอนที่ ๓๐ ตอนที่ ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๕

ในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่ต่ำกว่าสองในสามแห่งจำนวนสมาชิกทั้งสองสภา

(๔) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรื่องลำดับมาตรา ซึ่งมีคำเสนอแก้ไขแปรญัตติ หรือซึ่งมีการแก้ไขโดยคณะกรรมการ ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

(๕) เมื่อการพิจารณาในวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดแล้วต้องนำเสนอรัฐสภา เพื่อพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

(๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยใน การที่จะให้ออกใช้เป็นกฎหมาย ไม่ต่ำกว่าสองในสามแห่ง จำนวนสมาชิกทั้งสองสภา

(๗) เมื่อการออกเสียงลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวข้างบนนี้แล้ว จึงให้ดำเนินการต่อไปตามความใน มาตรา ๒๐

หมวด ๗บทสุดท้าย

มาตรา ๘๖ ภายใต้อำนาจมาตรา ๘๔ รัฐสภาทรงไว้ซึ่งสิทธิเด็ดขาดในการตีความแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มติในการตีความแห่งรัฐธรรมนูญนี้ต้องมีเสียงไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวนสมาชิกทั้งสองสภา

มาตรา ๘๗ บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

มาตรา ๘๘ ในการที่ศาลจะใช้บทกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทกฎหมายนั้น ต้องด้วย บทบัญญัติมาตรา ๘๗ ก็ให้ศาลรื้อการพิจารณาพิพากษาคดีนั้นไว้ชั่วคราวแล้วให้รายงานความเห็น เช่นว่านั้น ความทางการไปยัง คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยแล้ว ให้แจ้งให้ศาลทราบ

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาดและให้ศาลปฏิบัติตามนั้น

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

มาตรา ๔๘ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งขึ้นเป็นประธานตุลาการคนหนึ่ง และตุลาการอีกสี่สิบสี่คน

ให้มีการแต่งตั้งคณะตุลาการรัฐธรรมนูญใหม่ทุกครั้งเมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน เพราะเหตุที่สภาผู้แทนหมดอายุ หรือถูกยุบ

วิธีพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๔๐ ในวาระเริ่มแรก พุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกซึ่งองค์การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา เป็นผู้เลือกตั้งภายในกำหนดสี่สิบห้าวันนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้

องค์การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ประกอบด้วยผู้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในวันสุดท้ายก่อนใช้รัฐธรรมนูญ ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๕

(ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๗๕ โดยยกเว้นข้อห้ามตาม มาตรา ๑๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แต่อย่างน้อยผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องไม่เป็น ข้าราชการประจำ มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปี และมีวิทยฐานะ ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามาแล้วไม่ต่ำกว่าห้าปี หรือ เคยดำรงตำแหน่งทางราชการมาแล้วไม่ต่ำกว่าหัวหน้ากองหรือ เทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้ว

ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งยื่นสมัครรับเลือกตั้งด้วยตนเองต่อ เลขาธิการองค์การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาภายในสิบสองวัน นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้

วิธีการเลือกตั้งให้องค์การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา กำหนดขึ้น

มาตรา ๘๑ ในวาระเริ่มแรก สภาผู้แทนประกอบด้วย สมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้ง ตาม พระราชกฤษฎีกา ดำเนิน การ เลือกตั้งผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๗๘ ลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๘ และให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนเพิ่มจำนวนขึ้นอีกโดยถือเกณฑ์จำนวนราษฎรหนึ่งแสน

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘

คนต่อสมาชิกสภาผู้แทนหนึ่งคน ถ้าในเขตจังหวัดใดมีจำนวนราษฎรตามผลการสำรวจสำมะโนครัวครั้งสุดท้ายเกินกว่าหนึ่งแสนคน ให้จังหวัดนั้นมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อจำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนคน เศษของหนึ่งแสนถ้าถึงกึ่งหรือกว่า ให้นำเป็นหนึ่งแสน

เมื่อถือเกณฑ์จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนในเขตจังหวัดหนึ่งๆ ตามความในวรรคก่อน ถ้าในเขตจังหวัดใดจะมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มขึ้นจากจำนวนที่ได้มีการเลือกตั้งตามพระราชกฤษฎีกาดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๕๔๔ ลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๔ แล้ว ก็ให้ดำเนินการเลือกตั้งเฉพาะจำนวนที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น

ให้มีการแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดหนึ่ง ๆ ซึ่งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มขึ้นกว่าหนึ่งคน ให้มีจำนวนราษฎรใกล้เคียงกันเท่าที่จะแบ่งได้

คุณสมบัติของผู้เลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้งอีกทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๕๓๕

ตอนที่ ๓๐ เริ่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

ศักราช ๒๔๗๕ โดยยกเว้นข้อห้ามตามมาตรา ๕๑ ของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕

มาตรา ๕๒ ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
เพิ่มขึ้นตามความในมาตรา ๕๑ ให้เสร็จสิ้นภายในกำหนด
เก้าสิบวันนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๕๓ ให้เริ่มนับอายุสภาผู้แทนตั้งแต่วันใช้
รัฐธรรมนูญนี้ และให้ถือว่าสภาผู้แทนมีจำนวนสมาชิกเต็ม
ตามที่ได้เลือกตั้งเพิ่มขึ้นในวันครบสิบห้าวันนับแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา ๕๔ ก่อนที่สภาผู้แทนจะมีจำนวนสมาชิกเต็มตาม
ที่ได้เลือกตั้งเพิ่มขึ้น รัฐสภาประกอบด้วยพวคนิสภาตามความ
ในมาตรา ๕๐ และสภาผู้แทนซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่ได้รับ
เลือกตั้งตามพระราชกฤษฎีกาดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร
พุทธศักราช ๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

มาตรา ๕๕ ให้คณะรัฐมนตรีซึ่งบริหารราชการแผ่นดิน
อยู่ก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญนี้อยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการไป
จนกว่าจะได้ตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๑ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๕

มาตรา ๕๖ ถ้ามีความจำเป็นรีบด่วนในอันจะรักษาความ
ปลอดภัยสาธารณะหรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะในระหว่าง
เวลาที่คณะรัฐมนตรีต้อง อยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการตาม
ความในมาตรา ๕๕ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนด
ให้ใช้บังคับตั้งเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

ให้นำความในวรรคสองและวรรคสามแห่งมาตรา ๗๒
มาใช้บังคับแก่กรณีดังกล่าวในวรรคก่อนโดยอนุโลม

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ปรีดี พนมยงค์
นายกรัฐมนตรี

หน้าวาง

ฉบับพิเศษ หน้า ๑

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

(ฉบับชั่วคราว)

ตราไว้ ณ วันที่ ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

รังสิต กรมขุนชัยนาทนเรนทร

เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้
ประกาศว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ตราไว้
และได้ใช้เป็นกฎหมายปกครองประเทศชาติมาตั้งแต่ พ.ศ.
๒๕๓๕ และได้มาเปลี่ยนแปลงแก้ไขประกาศใช้เป็น

ฉบับพิเศษ หน้า ๒

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ฉบับใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕ นั้น นับว่าเป็นรัฐธรรมนูญ
ที่เหมาะสมกับประเทศไทยในกาลสมัยที่ล่วงแล้วมา

บัดนี้ประเทศไทยตกอยู่ในภาวะวิกฤตกาล ประชาชน
พลเมืองได้รับความลำบากเดือดร้อน เพราะขาดอาหาร
ขาดเครื่องนุ่งห่ม และขาดแคลนสิ่งอื่น ๆ นานัปการ เครื่อง
บริโภคและอุปโภคทุกอย่างมีราคาสูงขึ้นกว่าแต่ก่อนเป็น
อันมาก เป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมทรามในศีลธรรมอย่าง
ไม่เคยมีมาแต่กาลก่อนขึ้นในประชาชน บรรดาผู้บริหาร
ราชการแผ่นดิน และสภา ไม่อาจดำเนินการแก้ไข สิ่งที่ไม่ดี
ให้กลับเข้าสู่ภาวะอย่างเดิมได้ การดำเนินการของรัฐบาล
และการควบคุมราชการฝ่ายบริหาร ของรัฐสภา เพื่อ
มุ่งหมายที่จะช่วยกันแก้ไขให้ดีขึ้น ตามวิถีทางที่กำหนดไว้
ในรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ไม่ประสบผลดีเลยแม้แต่น้อย
เป็นการผิดหวังของประชาชนทั้งประเทศ และตรงกัน
ข้ามกลับทำให้เห็นว่า การแก้ไขทุกอย่างเป็นเหตุที่ทำให้
ประเทศไทยทรุดโทรมลงเป็นลำดับ ถ้าจะคงปล่อยให้เป็น
ไปตามชะตากรรม ก็จะทำให้ความหายนะแก่ประเทศ

ฉบับพิเศษ หน้า ๓

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๐

ชาติอย่างไม่มีสุดสิ้น จนถึงกับว่าจะไม่ดำรงอยู่ในภาวะ
อันควรแก่ความเป็นไทยต่อไปอีกได้

ราษฎรไทยส่วนมากผู้สนใจต่อการนี้พร้อมด้วยทหารของ
ชาติได้พร้อมใจกัน นำความขึ้นกราบบังคมทูล ขอให้เลิกใช้
รัฐธรรมนูญปัจจุบัน และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่
อันจะเป็นวิถีทางจรรโลงประเทศชาติให้วัฒนาถาวร อีกทั้งจะ
เป็นทางบำบัดทุกข์เข็ญของประชาชนทั้งปวงให้เข้าสู่ภาวะปกติ
ได้สืบไป

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เลิกใช้
รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน และให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ตั้งแต่วันที่บัดนี้เป็นต้นไป

บททั่วไป

มาตรา ๑ ประเทศไทยเป็น ราชอาณาจักร อันหนึ่ง
อันเดียวจะแบ่งแยกมิได้

ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาโดยยอม
อยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

๕๙๓

รวมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐-๕๕๖๗

(รวมทั้งฉบับแก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับ)

Legislative Institutional Repository of Thailand

LIRT

ฉบับพิเศษ หน้า ๔

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๕ พฤศจิกายน ๒๔๕๐

มาตรา ๒ อำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชนชาวไทย
พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้น แต่โดยบท
บัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

หมวด ๑

พระมหากษัตริย์

มาตรา ๓ องค์พระมหากษัตริย์ ดำรงอยู่ในฐานะอัน
เป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้

มาตรา ๔ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะและ
ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

มาตรา ๕ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

มาตรา ๖ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทาง
รัฐสภา และทรงประกาศแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา

มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจบริหารราชการ
แผ่นดินทางคณะรัฐมนตรี มีสิทธิทรงประกาศแต่งตั้งนายก
รัฐมนตรี

มาตรา ๘ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล

ฉบับพิเศษ หน้า ๕

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๕๔ ราชกิจจานุเบกษา ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

มาตรา ๘ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งอภีรัฐมนตรีเป็นตำแหน่งสำหรับถวายคำปรึกษาในราชการแผ่นดิน

มาตรา ๑๐ ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักรหรือด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง จะทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ จะได้แต่งตั้งอภีรัฐมนตรีขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ถ้าพระมหากษัตริย์มิได้ทรงตั้งหรือไม่สามารถจะทรงตั้งได้ ก็ให้คณะอภีรัฐมนตรีเข้าบริหารราชการแผ่นดินในหน้าที่คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทันที

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลง และมิได้มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามความในมาตรา ๑๐ ก็ให้คณะอภีรัฐมนตรีเข้าบริหารราชการแผ่นดินในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว จนกว่าจะได้ประกาศแต่งตั้งผู้สืบสันตติวงศ์ในหน้าที่พระมหากษัตริย์ต่อไป

มาตรา ๑๒ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ และประกอบด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา

ฉบับพิเศษ หน้า ๖

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๐

หมวด ๒

อภิรัฐมนตรี

มาตรา ๑๓ อภิรัฐมนตรีเป็นตำแหน่งประจำมีอำนาจเป็นผู้บริหารราชการในพระองค์ และถวายคำปรึกษาแก่พระมหากษัตริย์

มาตรา ๑๔ อภิรัฐมนตรีเป็นที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์ด้วยการถวายความเห็นโดยชอบและถูกต้อง เพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติทุกสาขา

มาตรา ๑๕ ในคณะอภิรัฐมนตรีจะทรงพระกรุณาแต่งตั้งผู้อาวุโสเป็นประธานคณะหนึ่งนาย

มาตรา ๑๖ อภิรัฐมนตรีจะพ้นหน้าที่ต่อเมื่อ ลาออก ทุพพลภาพ หรือตาย

มาตรา ๑๗ เมื่อตำแหน่ง อภิรัฐมนตรีว่างลงจะได้มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งแทน อย่างน้อยผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งแทน จะต้องมียศสมบัติ เป็นผู้รับราชการประจำมาแล้วไม่น้อยกว่า ๒๕ ปี และเคยรับราชการอย่างต่ำตำแหน่ง

ฉบับพิเศษ หน้า ๗

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

อธิบดี หรือเคยเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี

มาตรา ๑๘ คณะอภิรัฐมนตรีมีหน่วยราชการขึ้นอยู่กับ
ตามที่จะมีประกาศเป็นพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๑๙ ประธานคณะอภิรัฐมนตรีจะได้อบรมหมาย
ให้อภิรัฐมนตรีคนใดบัญชาหน่วยราชการที่กำหนดตาม
พระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๒๐ การบรรจุ การแต่งตั้ง การถอดถอน
การลงโทษ การกำหนดคุณสมบัติข้าราชการ ให้เป็นไป
โดยกฎหมาย

หมวด ๓

สิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา ๒๑ บุคคลย่อมมีฐานะเสมอกันตามกฎหมาย
ฐานันดรศักดิ์ โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี หรือโดย
ประการอื่นก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิ์อย่างใดเลย

มาตรา ๒๒ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา
หรือลัทธินิยมใด ๆ และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรม

๑๗

กรมการทะเบียนราชการไทย พุทธศักราช ๒๕๕๑-๒๕๕๓
(รวมถึงฉบับแก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับ)

LIART

Legislative Institutional Repository of Thailand

ฉบับพิเศษ หน้า ๘

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕

ตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิบัติต่อหน้าที่ของ
พลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือ
ศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา ๒๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพโดยบริบูรณ์ในร่างกาย
เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การ
โฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้ง
สมาคม การอาชีพ ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งตัวบทกฎหมาย

มาตรา ๒๔ บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์
ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๕ บุคคลมีหน้าที่เคารพต่อกฎหมาย และ
หน้าที่ป้องกันประเทศ ช่วยเหลือราชการทางเสียด้าน และ
อื่น ๆ ภายในเงื่อนไข และโดยวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ
ทั้งต้องมีการศึกษาและการอาชีพ

หมวด ๔

อำนาจนิติบัญญัติ

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๒๖ รัฐสภาประกอบด้วย วุฒิสภา และสภาผู้แทน ไม่ว่าจะประชุมแยกกันหรือร่วมกัน

มาตรา ๒๗ ร่างพระราชบัญญัติทั้งที่ตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ด้วยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา

มาตรา ๒๘ การตราพระราชบัญญัติขึ้น เป็นกฎหมายให้มีผล ย้อนหลัง เป็นการลงโทษบุคคลในทางอาญา นั้นจะกระทำมิได้

มาตรา ๒๙ ร่างพระราชบัญญัติซึ่งรัฐสภาได้ทำขึ้นเสร็จแล้ว ให้นำยกร่างขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา ๓๐ ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัตินั้น จะได้พระราชทานคืนมาซึ่งรัฐสภา

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๕ พฤศจิกายน ๒๔๕๐

ภายในหนึ่งเดือน รัฐสภาจะต้องปรึกษากันใหม่ ถ้ารัฐสภา
ลงมติยืนยันตามเดิม ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัติ
นั้นขึ้นทูลเกล้า ฯ เพื่อถวายประกาศใช้ต่อไป

มาตรา ๓๑ ร่างพระราชบัญญัติทั้งหลายจะเสนอมมาจาก
คณะรัฐมนตรีหรือจากสมาชิกรัฐสภาก็ได้

มาตรา ๓๒ บุคคลใดจะเป็นสมาชิกวุฒิสภา และสภา
ผู้แทนขณะเดียวกันไม่ได้

มาตรา ๓๓ วุฒิสภาประกอบด้วย สมาชิกที่พระมหากษัตริย์ทรงเลือกตั้งมีจำนวนเท่าสมาชิกสภาผู้แทน

มาตรา ๓๔ สมาชิกภาพแห่งวุฒิสภา มีกำหนดเวลา
คราวละ ๖ ปี จะเพาะเมื่อวาระเริ่มแรกเมื่อครบกำหนด ๓ ปี
ให้มีการเปลี่ยนสมาชิกกึ่งหนึ่งโดยวิธีจับสลาก

มาตรา ๓๕ สมาชิกภาพแห่งวุฒิสภาสิ้นสุดลงเมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามวาระ
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๑

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

มาตรา ๓๖ ในระหว่างที่สภาผู้แทนถูกยุบ ถ้าจำเป็นจะมีการประชุมวุฒิสภาก็ทำได้

ส่วนที่ ๒

สภาผู้แทน

มาตรา ๓๓๓ สภาผู้แทนประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนสมาชิกสภาผู้แทน ต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ให้ใช้วิธีเลือกตั้งออกเสียงโดยตรงและลับ

มาตรา ๓๓๔ คุณสมบัติของผู้เลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งและจำนวนสมาชิก ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน และอย่างน้อยผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องมีเชื้อชาติเป็นไทยและว่อายุไม่ต่ำกว่า ๓๕ ปี

มาตรา ๓๓๕ อายุของสภาผู้แทนมีกำหนดเวลาคราวละ ๔ ปี

ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่น นอกจากถึงคราว
ออกตามอายุหรือยุบสภา ให้เลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทนภายใน
กำหนดเวลาเก้าสิบวัน เว้นแต่อายุของสภาจะเหลือไม่ถึง
หกเดือน และสมาชิกที่เข้ามาแทนนั้นย่อมอยู่ในตำแหน่ง
ได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๔๐ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่
จะยุบสภาผู้แทนเพื่อให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกมาใหม่ ใน
พระราชกฤษฎีกาให้ยุบสภา ต้องมีกำหนดเวลาให้เลือกตั้ง
สมาชิกใหม่ภายในเก้าสิบวัน

การยุบสภาผู้แทนจะยุบได้ครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียว
กัน

มาตรา ๔๑ สมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนสิ้นสุดลงเมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาหรือยุบสภา
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) ขาดคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทน

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๓

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๓

บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

มาตรา ๔ สมาชิกสภาผู้แทนมีสิทธิเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีรายตัวหรือทั้งคณะก็ได้ โดยมีสมาชิกรับรองไม่ต่ำกว่า ๒๕ คน การลงมติในกรณีเช่นนี้มีให้กระทำในวันเดียวกันกับวันที่ปรึกษา

มาตรา ๔๓ ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า จะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๔๔ สมาชิกวุฒิสภาและสภาผู้แทนย่อมเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมายใด ๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ตาม ความเห็นของตนโดยบริสุทธิ์ใจ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนชาวไทย

มาตรา ๔๕ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนตามมติของสภานั้น ๆ ให้เป็นประธานแห่งสภาคนหนึ่ง เป็นรองประธานคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๔

ตอนที่ ๕ * เล่ม ๖ ๔ ราชกิจจานุเบกษา ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

มาตรา ๕๖ ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนมีหน้าที่ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบารองประธานมีหน้าที่ทำกิจการแทนประธานเมื่อประธานเฝ้าอยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

มาตรา ๕๗ ในเมื่อประธานและรองประธานวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกของสภานั้น ๆ เลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้น

มาตรา ๕๘ การประชุมของวุฒิสภาที่ดี หรือของสภาผู้แทนที่ดี ทุกคราวต้องเป็นสมาชิกมาประชุมไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุมได้

มาตรา ๕๙ การลงมติวินิจฉัยข้อปรักันนั้น ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นแต่เรื่องซึ่งมีบทบัญญัติไว้เป็นพิเศษในรัฐธรรมนูญนี้

สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีจำนวนเสียงลงคะแนนเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่ง และเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๕๐ ในที่ประชุมแห่งสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าว
ถ้อยคำใด ๆ ในทางแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็น
เห็นหรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด
ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใด
มิได้

เอกสิทธิ์นี้คุ้มครองไปถึง ผู้พิมพ์โฆษณารายงานการประชุม
โดยคำสั่งของสภา และคุ้มครองไปถึงผู้ที่สภาเชิญมาแถลง
ข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมด้วย

มาตรา ๕๑ สมัยประชุม ของวุฒิสภา และสภาผู้แทน
ย่อมเริ่มต้นและยุติลงพร้อมกัน

มาตรา ๕๒ ในปีหนึ่งมีสมัยประชุม ของสภาทั้งสอง
สมัยหนึ่งหรือหลายสมัยแล้วแต่สภาผู้แทนจะกำหนด การ
ประชุมครั้งแรกต้อง กำหนดให้สมาชิกได้มาประชุมภายใน
สามสัปดาห์ นับแต่วันเลือกตั้ง วันเริ่มสมัยประชุมประจำ
ปีให้สภาผู้แทนเป็นผู้กำหนด

มาตรา ๕๓ สมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่ง ๆ มีกำหนด
เวลาเก้าสัปดาห์ แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าฯ ให้ขยาย
เวลาออกไปก็ได้

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๖

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕

อนึ่งในระหว่างเวลาเก้าสิมวันนั้นจะโปรดเกล้า ฯ ปิด
ประชุมก็ได้

มาตรา ๕๔ พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมวุฒิสภา
และสภาผู้แทนตามสมัยประชุม ทรงปิดและเปิดประชุม

พิธีเปิดประชุมจะทรงพระกรุณาเสด็จดำเนิน มาทรงทำ
หรือจะโปรดเกล้า ฯ ให้รัชทายาท กับบรรลุนิติภาวะแล้ว
หรือผู้ใดผู้หนึ่งกระทำพิธีแทนพระองค์ก็ได้

มาตรา ๕๕ เมื่อเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ของ
แผ่นดิน พระมหากษัตริย์จะทรงเรียก ประชุมวิสามัญแห่ง
สภาทั้งสองก็ได้

มาตรา ๕๖ สมาชิกวุฒิสภาและสภาผู้แทนทั้งสองสม
หรือสมาชิกแต่ละสภามีจำนวน ไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสาม ของ
สมาชิกของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อยื่นร้องขอให้นำความ
กราบบังคมทูลขอให้ทรงเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาทั้งสอง
ก็ได้

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๗

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

คำร้องขอตั้งกล่าวในวาระก่อน ถ้าเป็นของสมาชิก
แห่งสภาใด ก็ให้ยื่นต่อสภานั้น ถ้าเป็นของสมาชิกทั้งสอง
สภา ก็ให้ยื่นต่อประธานสภาของสภาที่มีสมาชิกเข้าชื่อมาก
กว่า ถ้ามีจำนวนเท่ากันให้ยื่นต่อประธานวุฒิสภา

ให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้อง ขอนำความกราบ
บังคมทูล และรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๕๓ ในระหว่างสมัยประชุม ผู้ใดจะฟ้องร้อง
สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนในทางอาญา ศาล
จะต้องได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็น สมาชิก ก่อน จึงจะ
พิจารณาได้ แต่การพิจารณาคดีนั้นต้องมีให้ เป็นการขัดขวาง
ต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะเข้ามาประชุม

การพิจารณาคดีที่ศาลได้กระทำไปก่อนคำอ้างว่าจำเลย
เป็นสมาชิกของสภาใดสภาหนึ่งนั้น ย่อมเป็นอันใช้ได้

มาตรา ๕๔ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามไม่ให้จับ
หรือหมายเรียกตัวสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนไป

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๘

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

กักขัง เว้นแต่จับในขณะที่กระทำผิด แต่ต้องรับรายงาน
ไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก ประธานแห่ง
สภานั้นอาจส่งปล่อยผู้ถูกจับให้พ้นจากการกักขังได้

มาตรา ๕๕ ถ้าสมาชิกวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎร
ในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัชชาระชุม เมื่อ
ถึงสมัชชาระชุม พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณีต้อง
ส่งปล่อย ถ้าหากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ

คำสั่งปล่อยตามความในวรรคก่อนให้มีผลบังคับตั้งแต่นั้น
วันปล่อย จนถึงวันสุดท้ายแห่งการประชุม

มาตรา ๖๐ ร่างพระราชบัญญัติให้เสนอต่อสภาผู้แทน
ก่อน เมื่อสภาผู้แทนได้พิจารณาลงมติให้ใช้ได้แล้ว ให้
เสนอต่อวุฒิสภา ถ้าวุฒิสภาพิจารณาลงมติเห็นชอบด้วย
โดยไม่มีแก้ไขแล้ว ก็ดำเนินการต่อไปตามความใน
มาตรา ๒๕

ถ้าหากวุฒิสภาลงมติไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้ส่งร่าง
พระราชบัญญัตินั้นกลับคืนมาให้สภาผู้แทนพิจารณาใหม่ ถ้า

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๘

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

สภาผู้แทนลงมติเห็นชอบตามวุฒิสภาแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

ถ้าวุฒิสภาลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้ส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นกลับคืนมาให้สภาผู้แทนพิจารณาใหม่ ถ้าสภาผู้แทนลงมติเห็นชอบตามที่วุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติมมา ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๒๕

ถ้าหากสภาผู้แทนลงมติเป็นอันตกในร่างพระราชบัญญัติที่ส่งกลับคืนมา ตามความ ในวรรคสอง หรือ วรรคสาม ด้วยคะแนนเสียงมากกว่าครึ่งของสมาชิกทั้งหมดแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๒๕

มาตรา ๖๑ ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินนั้นจะเสนอให้โดยคณะรัฐมนตรีหรือโดยสมาชิกรัฐสภา ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีรับรอง

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินหมายถึงร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อความต่อไปนี้ทั้งหมด หรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง กล่าวคือ การตั้งขึ้นหรือยกเลิก หรือลด หรือเปลี่ยนแปลง

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๐

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๐

แก้ไข หรือผ่อน หรือวางระเบียบการบังคับ อันเกี่ยวแก่
การภาษีหรืออากร หรือว่าด้วยเงินตรา การจัดสรร รับ
รักษา หรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการกู้เงิน หรือการประกัน
หรือการใช้เงินกู้

ในกรณีเป็นที่สงสัย ให้เป็นอำนาจของประธานสภา
ผู้แทนที่จะวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติใด เป็นร่างพระราช
บัญญัติเกี่ยวข้องด้วยการเงินหรือไม่

มาตรา ๖๒ ร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนได้ลงมติ
ให้ใช้ได้ และได้เสนอไปยังวุฒิสภานั้น วุฒิสภาจะต้อง
พิจารณาและลงมติภายในกำหนดสามสิบวัน แต่ถ้าร่าง
พระราชบัญญัตินั้น เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวข้องด้วย การเงิน
วุฒิสภาจะต้องพิจารณาและลงมติภายในกำหนด ๑๕ วัน

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคก่อน ให้หมายถึงวันใน สมัย
ประชุมและเริ่มนับตั้งแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้น ได้มาถึง
วุฒิสภา

ถ้าวุฒิสภาไม่ได้พิจารณา ลงมติในร่างพระราช บัญญัติที่
สภาผู้แทนส่งมาภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคแรก ก็
ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราช บัญญัตินั้น

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๑

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๐

มาตรา ๖๓ งบประมาณแผ่นดินประจำปี ต้องตราขึ้นเป็นพระราชบัญญัติ ถ้าพระราชบัญญัติออกไม่ทันปีใหม่ ให้ใช้พระราชบัญญัติปีก่อนนั้น ไปพลาง

มาตรา ๖๔ วุฒิสภาและสภาผู้แทน มีอำนาจควบคุมราชการแผ่นดิน โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๖๕ ในที่ประชุมของวุฒิสภาหรือสภาผู้แทน สมาชิกทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในข้อความใด อันเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบได้ เมื่อเห็นว่าข้อความนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์ของแผ่นดิน

มาตรา ๖๖ การประชุมวุฒิสภาและสภาผู้แทนย่อมเป็นการเปิดเผย ตามลักษณะที่กำหนดไว้ใน ข้อบังคับของแต่ละสภา แต่ถ้าหากคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกของแต่ละสภาไม่ต่ำกว่า ๒๕ คนร้องขอให้ประชุมลับ ก็ให้ประชุมลับ

มาตรา ๖๗ วุฒิสภาและสภาผู้แทนมีอำนาจเลือกสมาชิกแห่งสภาตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลที่เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกในสภาก็ตาม

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๒

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

เป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อกระทำการหรือพิจารณา
สอบสวนข้อความใด อันอยู่ในวงงานของสภาแล้วรายงาน
ต่อสภา คณะกรรมการที่กล่าวนี้ ย่อมมีอำนาจเรียกบุคคล
ใดมาชี้แจง แสดงความเห็น ในเรื่อง กิจการที่กระทำหรือ
พิจารณาอยู่นั้นได้

เอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๐ นั้น ให้คุ้มครองถึง
บุคคลผู้ที่กระทำหน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย

มาตรา ๖๔ การประชุมคณะกรรมการตามมาตรา
๖๓ นั้น ต้องมีกรรมการไม่ต่ำกว่าครึ่งจำนวนมาประชุม
จึงเป็นองค์ประชุมได้

มาตรา ๖๕ วุฒิสภาและสภาผู้แทนมีอำนาจตั้งข้อ
บังคับการประชุมและการปรึกษาของสภา เพื่อดำเนินการ
ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

ส่วนที่ ๔

การประชุมร่วมกันของรัฐสภา

มาตรา ๗๐ ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน

๑๑๒

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๓

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

- (๑) การให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามความในมาตรา ๑๒
- (๒) การพิจาราร่างพระราชบัญญัติกั้นใหม่ตามความในมาตรา ๓๐
- (๓) พิธีเปิดประชุมรัฐสภาตามความในมาตรา ๕๔
- (๔) การลงมติความไว้วางใจในคณะรัฐมนตรี ตามความในมาตรา ๗๗
- (๕) การให้ความยินยอมในการประกาศสงครามตามความเห็นชอบในมาตรา ๘๓
- (๖) การให้ความเห็นชอบแก่หนังสือสัญญาตามความในมาตรา ๘๔
- (๗) การตีความในรัฐธรรมนูญตามความในมาตรา ๘๔

มาตรา ๗๑ ให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานของที่ร่วมประชุมของรัฐสภา และให้ประธานสภาผู้แทนเป็นรองประธาน

มาตรา ๗๒ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมและการพิจารณาของวุฒิสภาโดยอนุโลม

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๔

ตอนที่ ๕๓ หมวด ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๘ พฤศจิกายน ๒๔๕๐

มาตรา ๗๓ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้นำบท
ที่ใช้แก่สภาทั้งสองมาใช้โดยอนุโลม

หมวด ๕

อำนาจบริหาร

มาตรา ๗๔ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้น
คณะหนึ่ง ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และ
รัฐมนตรีอย่างน้อยสิบห้าคน อย่างมากยี่สิบห้าคน

ในการตั้งนายกรัฐมนตรี ประธานคณะอภิรัฐมนตรีเป็น
ผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ รัฐมนตรีต้องไม่เป็น
ข้าราชการประจำ

มาตรา ๗๕ ให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจบริหารราชการ
แผ่นดิน

มาตรา ๗๖ รัฐมนตรีผู้มิได้เป็นสมาชิกแห่งสภา บ่อ
มีสิทธิไปประชุม และแถลงข้อเท็จจริง หรือ แสดงความคิดเห็น
ในวุฒิสภาหรือในสภาผู้แทน หรือในที่ประชุมร่วมกัน
ของรัฐสภาได้ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๕

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

เอกสิทธิบัญญัติไว้ในมาตรา ๕๐ นั้น ให้นำมาใช้โดย
อนุโลม

มาตรา ๗๗ ในการดำเนินนโยบายบริหารราชการ
แผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้องได้รับความไว้วางใจของรัฐสภา

รัฐมนตรีผู้ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ว่าการกระทรวง ต้อง
รับผิดชอบในหน้าที่ของตนต่อรัฐสภา ในทางรัฐธรรมนูญ
และรัฐมนตรีทุกคนจะได้รับการแต่งตั้งให้ว่าการ กระทรวง
หรือไม่ก็ตาม ก็ต้องรับผิดชอบร่วมกันในนโยบายทั่วไปของ
คณะรัฐมนตรี

นโยบายของคณะรัฐมนตรีแต่ละคณะที่ได้ดำเนินมา จะ
เสร็จลงหรือที่ดำเนินการอยู่เพียงใดก็ตาม คณะรัฐมนตรีผู้
บริหารราชการแผ่นดินภายหลังจากจะเลิกสมัยหรือแก้ไขให้เป็น
อย่างอื่นมิได้ เว้นแต่จะเสนอขอรับพระบรมราชวินิจฉัย
และได้รับพระบรมราชานุญาตแล้ว

มาตรา ๗๘ รัฐมนตรีทั้งคณะต้องออกจากตำแหน่ง เมื่อ
มีพระบรมราชโองการหรือเมื่อสภาผู้แทนลงมติไม่ไว้วางใจ

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๖

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ตามมาตรา ๔๒ หรือรัฐสภาไม่ให้ความไว้วางใจตามมาตรา ๗๗ หรือเมื่อสภาผู้แทนชุดที่มีส่วนให้ความไว้วางใจแก่คณะรัฐมนตรีในขณะที่เข้ารับหน้าที่นั้นสุดสิ้นลง ในกรณีดังกล่าว หลังนี้และกรณีที่ คณะรัฐมนตรี ลาออกจาก ตำแหน่งเอง คณะรัฐมนตรีที่ออกนั้นต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานไปจนกว่าจะตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่

มาตรา ๗๘ ความเป็นรัฐมนตรีสุดสิ้นลงเฉพาะตัวโดย

- (๑) โดยพระบรมราชโองการ
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) ขาดคุณสมบัติตามความในมาตรา ๔๑ ๕ /
- (๕) รัฐสภาลงมติไม่ไว้วางใจ

มาตรา ๘๐ ในเหตุฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันจะรักษาความปลอดภัยสาธารณะหรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ และจะเรียกประชุมรัฐสภาให้ทันที่ มิได้ก็ดี หรือกรณี เช่นว่านั้นเกิดขึ้นในระหว่างสภาผู้แทนถูกยุบก็ดี พระมหา

๑๑๖

LIRT

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๗

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ส พุศ จิกายน ๒๔๘๐

กษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับ ดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้นำพระราชกำหนดนั้นเสนอต่อรัฐสภาเพื่อทราบ

มาตรา ๘๑ ในระหว่างสมัยประชุม ถ้าคณะรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการภาษีอากรหรือเงินตราฉบับใด จะต้องได้รับพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาผลประโยชน์ของแผ่นดิน จะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์เพื่อตราเป็นพระราชกำหนดให้ใช้ดังพระราชบัญญัติก็ได้

มาตรา ๘๒ พระมหากษัตริย์ทรงพระราชอำนาจในการประกาศใช้กฎอัยยศึก

มาตรา ๘๓ พระมหากษัตริย์ทรงพระราชอำนาจในการประกาศสงครามเมื่อได้รับความยินยอมของรัฐสภา

มาตรา ๘๔ พระมหากษัตริย์ทรงพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสงบศึก และทำหนังสือสัญญาอื่น ๆ กับนานาประเทศ

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๘

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๐

มาตรา ๘๕ พระมหากษัตริย์ทรงพระราชอำนาจในการ
พระราชทานอภัยโทษ

มาตรา ๘๖ พระมหากษัตริย์ทรงพระราชอำนาจในการ
ตราพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๘๗ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๕๖ และมาตรา
๗๔ บทกฎหมาย พระราชหัตถเลขาและพระบรมราชโองการ
ใดอันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีคนหนึ่งลง
นามรับสนองพระบรมราชโองการ

หมวด ๖

อำนาจตุลาการ

มาตรา ๘๘ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจ
ของศาลโดยเฉพาะ ซึ่งจะต้องดำเนินตาม กฎหมายและใน
พระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

มาตรา ๘๙ บรรดาศาลทั้งหลายจัดตั้งขึ้นได้ แต่โดย
พระราชบัญญัติ

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๘

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๐

มาตรา ๕๐ การตั้งศาลขึ้นใหม่ เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งหรือที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่ง โดยเฉพาะแทนศาลธรรมดาที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้น จะกระทำมิได้

มาตรา ๕๑ ผู้พิพากษาย่อมมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

มาตรา ๕๒ การแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การย้ายและการถอดถอนผู้พิพากษา จะต้องได้รับความเห็นชอบของพระมหากษัตริย์และของคณะกรรมการตุลาการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

หมวด ๗

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๕๓ รัฐธรรมนูญนี้แก้ไขเพิ่มเติมได้โดยความเห็นชอบของรัฐสภา

ฉบับพิเศษ หน้า ๓๐

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๕ พฤศจิกายน ๒๔๘๐

หมวด ๘

บทสุดท้าย

มาตรา ๘๔ รัฐสภาทรงไว้ซึ่งสิทธิเด็ดขาดในการตีความแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มติในการตีความแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ต้องมีเสียงเห็นด้วยไม่ต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งสองสภารวมกัน

มาตรา ๘๕ บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นโมฆะ

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๘๖ ในวาระเริ่มแรก วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงเลือกตั้ง ภายในกำหนด ๑๕ วัน นับตั้งแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้ และถ้าจำเป็นจะทำการประชุมวุฒิสภาก็ได้ ซึ่งในกรณีนี้ให้วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาไปจนกว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จะสำเร็จเรียบร้อย

ฉบับพิเศษ หน้า ๓๒

ตอนที่ ๕๓ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

มาตรา ๕๘ ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ความความในมาตรา ๕๗ ให้เสร็จสิ้นลงภายในกำหนดเก้าสิบ
วัน นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

ผู้บัญชาการทหารแห่งประเทศไทย

๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

๑๒๒

๑๑๕

ตอนที่ ๖๐ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๕ ธันวาคม ๒๔๘๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
(ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม

พ.ศ. ๒๔๘๐

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
คณะอภิรัฐมนตรี ในหน้าที่คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
รังสิต กรมขุนชัยนาทนเรนทร

อดงกฎ
ธานีวัต
มานวราชเสวี
อดุลเดชจรัส

ให้ไว้ ณ วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๐

เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

๑๒๓

รวมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๕ - ๒๕๖๑
(รวมทั้งฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)

LIRT

Thai National Library and Archives Institutional Repository of Thailand

ตอนที่ ๖๐ เล่ม ๖ ๔ ราชกิจจานุเบกษา ๕ ธันวาคม ๒๔๕๐

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทเฉพาะกาลใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) ลง วันที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๕๐ เพื่อให้การ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ในวาระเริ่มแรก ได้เป็นไป ด้วย ความเหมาะสม

พระมหากษัตริย์โดยความเห็นชอบของรัฐสภา จึงมี พระบรมราชโองการให้ตรารัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ รัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๕๐”

มาตรา ๒ รัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจาก วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๗ ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๕๐ และให้ใช้ความต่อไป นี้แทน

ตอนที่ ๖๑ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๕ ธันวาคม ๒๔๘๐

“มาตรา ๘๗ ในวาระเริ่มแรกให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนโดยถือเกณฑ์จำนวนราษฎรตามผลสำรวจสำมะโนครัว ครั้งสุดท้ายสองแสนคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนหนึ่งคน ถ้าจังหวัดใดมีจำนวนราษฎรไม่ถึงสองแสนคนก็ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน ถ้าจังหวัดใดมีจำนวนราษฎรเกินกว่าสองแสนคน ก็ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้น อีกหนึ่งคนต่อจำนวนราษฎรทุกสองแสนคน เกษของสองแสน ถัดถึงหนึ่งแสนหรือกว่านั้นให้นับเป็นสองแสน และวิธีการเลือกตั้งให้ใช้วิธีรวมเขตจังหวัด

ในการเลือกตั้ง ในวาระเริ่มแรกนี้ ให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๗๘ และที่จะได้แก้ไขเพิ่มเติมมาใช้บังคับ เว้นแต่อายุของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามความในมาตรา ๑๖ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๗๘ นั้น ให้กำหนดเป็นไม่ต่ำกว่า ๓๕ ปี

ตอนที่ ๖๐ เล่ม ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๘ ธันวาคม ๒๔๘๐

บริบูรณ์ และยกเว้นการห้ามตามความในมาตรา ๑๗ (๕)
แห่งพระราชบัญญัตินี้

เมื่อได้มีการเลือกตั้งในวาระเริ่มแรกแล้ว ถ้าตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจาก ถึงคราวออกตามอายุของสภาหรือยุบสภา และจะมีการเลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทนก็ให้นำบทบัญญัติแห่งวรรคก่อนมาใช้บังคับ "

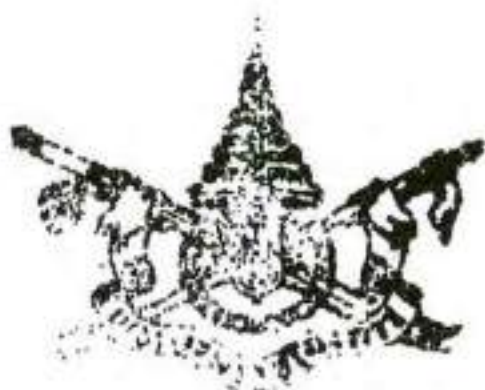
ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ควง อภัยวงศ์

นายกรัฐมนตรี

ตอนที่ ๗ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๑

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
(ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๕๑

ในพระบรมราชโองสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
คณะอภิรัฐมนตรี ในหน้าที่คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
รังสิต กรมขุนชัยนาทนเรนทร
อดงกฎ
ชานีนิวัต
มานวราชเสวี
อดุลเดชจรัส

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๑

เป็นปีที่ ๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

๑๒๗

รวมรัฐธรรมนูญพระราชอาณาจักรไทย ชุดที่ ๓๖๕ - ๓๖๗

(รวมที่ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) Institutional Repository of Thailand

ตอนที่ ๗ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๕

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๕๐ ให้มีบทบัญญัติบังคับไว้ให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับถาวรภายในเวลาอันสมควร และให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนี้ถือว่าการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรได้กระทำโดยรัฐสภาประชุมร่วมกัน

พระมหากษัตริย์โดยความเห็นชอบของรัฐสภา จึงมีพระบรมราชโองการให้ตรารัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ รัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒, พ.ศ. ๒๔๕๑)"

มาตรา ๒ รัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้อย่างอนุมาตรา (๗) แห่งมาตรา ๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ตอนที่ ๗ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๑

ฉบับชั่วคราว) ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๐ เป็นอนุมาตรา (๘) (๙) (๑๐) และ (๑๑) ตามลำดับ

(๘) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามความใน มาตรา ๘๓

(๙) การเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญตาม ความในมาตรา ๘๕ ทวิ

(๑๐) การกำหนดข้อบังคับว่าด้วยวิธีการสมัครรับ เลือกตั้งและวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ ตาม ความในมาตรา ๘๕ จัตวา

(๑๑) การปรึกษาว่างรัฐธรรมนูญตามความในมาตรา ๘๕ ฉ "

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๘๓ ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้ แทน

ตอนที่ ๗ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๘

“มาตรา ๘๗ ภายใต้บังคับมาตรา ๕๖ มาตรา ๗ และมาตรา ๘๕ สัปดาห์ บท กฎหมาย พระราชหัตถเล และพระบรมราชโองการใด อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีคนหนึ่งลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ”

มาตรา ๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้อย่างมาจากมาตรา ๘๕ ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) ลง วันที่ ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๐ เป็น มาตรา ๘๕ ทวิ มาตรา ๘๕ ตริ มาตรา ๘๕ จัตวา มาตรา ๘๕ เบื้อง มาตรา ๘๕ ฉ มาตรา ๘๕ สัปดาห์ และมาตรา ๘๕ อัญญ ตามลำดับ

“มาตรา ๘๕ ทวิ ให้มีสภาขึ้นสภาหนึ่งเรียกว่า “สภาร่างรัฐธรรมนูญ” ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งรัฐสภา เลือกตั้งจากสมาชิกรัฐสภา ๑๐ คน จากสมาชิกสภา ผู้แทน ๑๐ คน และจากผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญ ๔ ประเภท ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๘๕ ตริ ประเภทละ ๕ คน

ตอนที่ ๗ เล่ม ๒๕ ราชกิจจานุเบกษา ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

การเลือกตั้งสมาชิกสภา ร่างรัฐธรรมนูญ ให้กระทำ ใน
สมัยประชุมของรัฐสภา สมัยแรก ภายหลัง การเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนตามบทเฉพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๕๕ ตวิ ผู้ที่มีชื่อสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิก
สภาผู้แทน และมีคุณสมบัติดัง กำหนด ไว้ ใน ประ เภท ใด
ประเภทหนึ่ง ต่อไปนี้ มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก
สภาร่างรัฐธรรมนูญ

ประเภท ๑ ผู้มีคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น
สมาชิกสภาผู้แทนตามบทเฉพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญนี้

ประเภท ๒ ผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวในประเภท ๑ และ
เป็นผู้ดำรงหรือเคยดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงหรืออธิบดี
หรือเทียบเท่า

ประเภท ๓ ผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวในประเภท ๑ และ
เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาผู้แทน
หรือสมาชิกพฤฒิสภา หรือดำรงหรือเคยดำรงตำแหน่ง
รัฐมนตรี

ตอนที่ ๗ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๑

ประเภท ๕ ผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวในประเภท ๑ และ
เป็นผู้สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

ผู้สมัครจะสมัครได้แต่เพียงประเภทเดียว และผู้มี
สิทธิสมัครในประเภท ๒ ประเภท ๓ หรือประเภท ๔ จะ
สมัครในประเภท ๑ มิได้

มาตรา ๘๕ จัตวา วิธีการในการสมัครรับเลือกตั้งและ
วิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตาม
ข้อบังคับซึ่งรัฐสภากำหนด

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญสุดสิ้นลง
เมื่อตายหรือลาออกเท่านั้น และมีให้มีการเลือกตั้งสมาชิก
ขึ้นแทน

มาตรา ๘๕ เบื้อง ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ร่าง
รัฐธรรมนูญฉบับถาวรให้แล้วเสร็จภายใน ๑๘๐ วันนับแต่
วันที่ได้ทำการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้น

เมื่อได้ร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเสร็จตามความในวรรคก่อน
แล้ว ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญส่งร่างรัฐธรรมนูญนั้น ไปยัง
รัฐสภาโดยไม่ชักช้า และเมื่อรัฐสภาได้ลงมติตามความใน

ตอนที่ ๗ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๑

มาตรา ๘๕ ฉ แล้ว ให้สภาพของสภาว่างรัฐธรรมนูญนั้น
สุดสิ้นลง

มาตรา ๘๕ ฉ ให้รัฐสภาปรึกษาว่างรัฐธรรมนูญซึ่งสภา
ว่างรัฐธรรมนูญส่งมาตามความในมาตราก่อน และลงมติ
ว่าจะให้นำขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลง
พระปรมาภิไธยพระราชทานให้ใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่

สมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญมีสิทธิไปชี้แจงประกอบ
ว่างรัฐธรรมนูญนั้นในที่ประชุมได้

ว่างรัฐธรรมนูญซึ่งสภาว่างรัฐธรรมนูญได้ร่างขึ้นและส่ง
มายังรัฐสภาแล้วนั้นจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมประการใดมิได้

การลงมติตามความในวรรคแรก ให้ใช้วิธีเรียกชื่อ
สมาชิกลงคะแนนเป็นรายตัว และมีให้กระทำในวันเดียว
กันกับวันที่ปรึกษา

มาตรา ๘๕ สัปต ถ้ารัฐสภาโดยคะแนนเสียงเกินกว่า
กึ่งจำนวนสมาชิกของทั้งสองสภาลงมติให้นำร่างรัฐธรรมนูญ
ขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย

ตอนที่ ๗ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๑

พระราชนิพนธ์ให้ ไซ้ เป็น รัฐธรรมนูญ แห่ง ราชอาณาจักร ไทย
แล้ว ก็ให้ ประธานวุฒิสภา ดำเนินการต่อไปตามมตินั้น
และเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๘๕ อัญญา ในกรณีที่รัฐสภาลงมติไม่ให้นำร่าง
รัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลง
พระปรมาภิไธยพระราชนิพนธ์ให้ ไซ้ เป็น รัฐธรรมนูญ แห่งราช
อาณาจักรไทยก็ดี หรือในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงลง
พระปรมาภิไธยพระราชนิพนธ์ให้ ไซ้ ภายในกำหนด ๑๘๐ วัน
นับแต่วันที่ได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายก็ดี ให้มีสภาร่าง
รัฐธรรมนูญเพื่อร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่และดำเนินการต่อไป
ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่ารัฐสภาจะลงมติให้นำ
ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายและพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย
พระราชนิพนธ์ให้ ไซ้ เป็น รัฐธรรมนูญ แห่ง ราชอาณาจักร ไทย
สืบไป "

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ควง อภัยวงศ์

นายกรัฐมนตรี

๔๗๗

ตอนที่ ๔๘ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๑

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
(ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๑

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
คณะองคมนตรี ในหน้าที่คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
รังสิต กรมขุนชัยนาทนเรนทร
ชตงกฎ
ภานฉราเสวี
อุทิศเดชจรัส

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๑
เป็นปีที่ ๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

๑๓๕

กรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๕ - ๒๕๕๗

(รวมทั้งฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)

LIART

Legislative Institutional Repository of Thailand

ตอนที่ ๔๘ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๒๔ สิงหาคม ๒๔๘๑

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ แห่ง
ราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน
พุทธศักราช ๒๔๘๐ เพื่อให้เอกสิทธิคุ้มครองตามที่ระบุไว้
ในมาตรา ๕ แก่สมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ

พระมหากษัตริย์โดยความเห็นชอบของรัฐสภา จึง
มีพระบรมราชโองการให้ตรารัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ขึ้น
ไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ รัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า "รัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๑"

มาตรา ๒ รัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจาก
วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๕๕ อัญ
ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว)
ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๐ เป็นมาตรา
๕๕ นว

ตอนที่ ๔๘ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๒๔ สิงหาคม ๒๔๘๑

“ มาตรา ๘๕ นว ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๔๘๐ มาใช้บังคับแก่สภาร่างรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม

เอกสิทธิตามที่ระบุไว้ในมาตรานี้ ให้มีผลตั้งแต่วันเริ่มต้นดำเนินกิจการของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

หน้าวาง

ฉบับพิเศษ หน้า ๑

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
คณะองคมนตรี ในหน้าที่คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

รังสิต กรมขุนชัยนาทนเรนทร

ชดงกฎ

ธานีนิวัต

พระยามานวราชเสวี

อดุลเดชารัต

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒

เป็นปีที่ ๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

๑๓๙

รวมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๑ - ๒๕๖๗

รวมที่ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

LIART

Legislative Institutional Repository of Thailand

ฉบับพิเศษ หน้า ๒

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๕๒

ศกมัสตุ พระพุทธศักราชเป็นอดีตภาค ๒๔๕๒
พรรษา บัจุบันนสมัย จันทรคตินิยม อุกฤษสมพัตสร ผักคณ
มาส กาศบักษ์ ทศมัตถิ สุริยคติกาล มีนาคมมาส
เทวีสติมสุรทิน พุชวาร โดยกาลบริจเฉท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศ ความพระราชปรารภ
ว่า จำเดิมแต่สมเด็จพระบรมปิตุลาธิราช พระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย ณ วันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช
๒๔๗๕ สถาปนาระบอบการปกครองประชาธิปไตยขึ้นเป็น
ครั้งแรกในประเทศไทยแล้วนั้น เหตุการณ์บ้านเมืองได้
วิวัฒนาการมาโดยลำดับ จำต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขรัฐ
ธรรมนูญให้อนุโลมตามกาลนิยม จึง ณ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม
พุทธศักราช ๒๔๘๕ ในรัชสมัยสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ได้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

ฉบับพิเศษ หน้า ๓

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

ธนาจักรไทยใช้แทนรัฐธรรมนูญฉบับเดิม ครั้นต่อมาใน
รัชกาลปัจจุบัน บังเกิดความจำเป็นต้องเลิกใช้รัฐธรรมนูญ
ฉบับนั้น จึง ณ วันที่ ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๐
ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศใช้
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) ไปพลาง
ก่อน จนกว่าจะได้ตรารัฐธรรมนูญขึ้นใช้เป็นการถาวรสืบไป

และเพื่ออนุโลมตามแบบแผนฝ่ายปรสมัย ได้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราช
อาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม ตั้งสภาร่าง
รัฐธรรมนูญขึ้นเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของไทย ประกอบ
ด้วยสมาชิกสี่สิบคนซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากสมาชิกวุฒิสภาสิบ
คน จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิบคน และจากบุคคลภายนอก
ผู้มีคุณสมบัติต่าง ๆ กันสี่ประเภท ประเภทละห้าคน ครั้น
ณ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๑ ได้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เปิดสภาร่างรัฐธรรมนูญ
และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการ
พิจารณาปรึกษาหารือร่างหลักการใหญ่ ๆ อันสมควรประมอดไว้

ฉบับพิเศษ หน้า ๔

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

ในรัฐธรรมนูญ เป็นต้นว่า วางหลักประกันสิทธิและเสรีภาพ
ของชนชาวไทยให้มั่นคงยิ่งขึ้น กำหนดแนวนโยบายแห่ง
รัฐ เพื่อช่วยรักษาไว้ซึ่งความต่อเนื่องกัน โดยสม่ำเสมอในการ
บริหารราชการ แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่
ของวุฒิสภาบางประการ ขยายอำนาจรัฐสภาในอันที่จะ
ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ปรับปรุงวิธีการเพื่อให้
ฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร ได้ฟังความคิดเห็นของกันและ
กันได้โดยกว้างขวาง กับทั้งแก้ไขอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติใน
ส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความไว้วางใจฝ่ายบริหารให้เหมาะสมยิ่ง
ขึ้น และเพื่อจะได้ฟังความคิดเห็นของประชาชนประกอบ
การร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญได้มีเสโอกาสให้
ประชาชนเข้าฟังการประชุมปรึกษาของสภาได้ตลอดมา กับ
ทั้งได้เลือกสมาชิกของสภาเก้าคนตั้งเป็นกรรมาธิการ มี
หน้าที่สลับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน แล้วนำเสนอ
ต่อสภา ทั้งเพื่อให้การร่างรัฐธรรมนูญเป็นไปด้วยดี สภาร่าง
รัฐธรรมนูญได้เลือกสมาชิกอีกเก้าคนตั้งเป็นกรรมาธิการ มี
หน้าที่พิจารณาขยาย กรรมาธิการได้ทรงขึ้นตามหลักการ

ฉบับพิเศษ หน้า ๕

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

ที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ร่างไว้ และได้ตรวจพิจารณาบทรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช ๒๔๗๕ ตลอดจนที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมต่อ ๆ มาจนถึงฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เมื่อเห็นว่าบทมาตราใดยังใช้ได้ก็นำมาประมวลไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ และโดยที่การบ้านเมืองทั้งภายในภายนอกได้เปลี่ยนแปลงไปหลายสถาน แม้นานาประเทศที่มีรัฐธรรมนูญใช้มานานแล้ว ก็ยังได้ตัดแปลงให้เหมาะสมกับกาลสมัย กรรมการจึงได้ค้นคว้าพิจารณารัฐธรรมนูญของนานาประเทศประกอบด้วย เมื่อได้ยกร่างขึ้นแล้ว กรรมการได้เสนอร่างนั้นต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาตรวจแก้ร่างที่กรรมการนำเสนอโดยถ่วง แล้วได้พิจารณาบททวนโดยละเอียดอีกครั้งหนึ่ง เห็นชอบพร้อมกันเป็นอันเสร็จสิ้นแต่ ณ วันที่ ๒๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๑ จึงได้ส่งร่างรัฐธรรมนูญไปยังรัฐสภา รัฐสภาได้พิจารณาปรึกษาเห็นชอบด้วย ลงมติให้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระราชทานให้ใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสืบไป ได้ทรงพระราชวิจารณ์โดยตลอด และทรงพระราชดำริเห็นพ้องต้องตามมติของรัฐสภาแล้ว

ฉบับพิเศษ หน้า ๖

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้ ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) ซึ่งได้ตราไว้ ณ วันที่ ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๐ นั้น ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ขอปวงชนชาวไทยจงร่วมจิตต์ร่วมใจสมัครสโมสรเป็นเอกฉันท์ ในอันจะรักษาปฏิบัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ เพื่อความดำรงคงอยู่ด้วยดีแห่งระบอบประชาธิปไตยในรัฐสีมาอาณาจักร และนำมาซึ่งความผาสุกสวัสดิ์สันติสุขรพพิพัฒน์ชัยมงคล เอนกศุภผลสกลเกียรติยศสถาพร แก่อาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ สมดังพระบรมราชประสงค์จงทุกประการ

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๑ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกไม่ได้

มาตรา ๒ ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๑๔๔

ฉบับพิเศษ หน้า ๘

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๔ บุคคลย่อมได้มาและเสียไปซึ่งสัญชาติไทยตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ

หมวด ๒

พระมหากษัตริย์

มาตรา ๕ องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการ ผู้ใดจะละเมิดมิได้

มาตรา ๖ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้

มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

มาตรา ๘ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิตินบัญญัติทางรัฐสภา

มาตรา ๙ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี

ฉบับพิเศษ หน้า ๘

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒

มาตรา ๑๐ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล

มาตรา ๑๑ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย ทรงเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหารทั้งปวง

มาตรา ๑๒ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

มาตรา ๑๓ พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่งและองคมนตรีอื่นไม่เกินกว่าแปดคนประกอบเป็นคณะองคมนตรี

คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และมีหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๔ การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรีก็ดี การให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งก็ดี ให้เป็นไปตามพระราชอัชฌาศัย

ฉบับพิเศษ หน้า ๘

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานองคมนตรีหรือให้ประธานองคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง และให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งองคมนตรีอื่นหรือให้องคมนตรีอื่นพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๕ องคมนตรี ต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ รัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทน หรือสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง และต้องไม่แสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ

มาตรา ๑๖ ก่อนเข้ารับหน้าที่ องคมนตรีต้องปฏิญาณตนต่อพระพักตร์พระมหากษัตริย์ ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (พระบรมนามาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๐

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

“แผนปฏิบัติการซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๗ องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก
หรือมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๘ การแต่งตั้งและถอดถอนข้าราชการใน
พระองค์และสมุหราชองครักษ์ ให้เป็นไปตามพระราชอัชฌา
ศัย และในกรณีใดที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งหรือถอด
ถอน ให้องคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราช
โองการ

มาตรา ๑๙ ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่
ในราชอาณาจักร หรือด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งจะทรงบริหาร
พระราชภาระไม่ได้ จะได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดผู้หนึ่งด้วยความเห็น
ชอบของรัฐสภาเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และให้
ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๒๐ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งผู้
สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามความในมาตรา ๑๙ ก็ดี ใน
กรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๑

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๐๒

แทนพระองค์เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะหรือเพราะเหตุอื่นใดก็ดี ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดผู้หนึ่งที่สมควรดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก็ให้ประธานรัฐสภาประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์แต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

มาตรา ๒๑ ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๒๐ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามความในมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๒๐ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามความในวรรคแรกก็ดี ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามความใน

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

วรรคสองก็ดี ประธานองคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็น
ประธานองคมนตรีมิได้

ในกรณีที่ประธาน องคมนตรีไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้
ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรี
คนหนึ่งขึ้นเป็นประธานองคมนตรีชั่วคราว

มาตรา ๒๒ ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามความในมาตรา ๑๕ หรือ
มาตรา ๒๐ ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมรัฐสภา ด้วยถ้อยคำ
ดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า จะซื่อสัตย์
สุจริตและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (พระบรมนามา
ภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประเทศและ
ประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๒๓ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎ
มณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช
๒๔๖๗ และประกอบด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๓

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

การยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติม กฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ จะกระทำมิได้

มาตรา ๒๔ พระมหากษัตริย์ทรงบรรลุนิติภาวะเมื่อพระชนมายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามกฎหมายมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศเพื่อให้ประชาชนทราบ

ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรา ๒๕ ถ้าได้มีการแต่งตั้งผู้ใดเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ตามความในมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๒๐ ก็ให้ผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน แต่ถ้าไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตั้งกล่าวนี้ ก็ให้

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๔

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลาง
ก่อน

ในกรณีที่ประธานองคมนตรี เป็นผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ตามความในวรรคก่อน ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๑
วรรคสามและวรรคสี่มาใช้บังคับ

หมวด ๓

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา ๒๖ บุคคลไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อม
อยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญเสมอกัน

มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์
โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี โดยประการอื่นใดก็ดี ไม่
กระทำให้เกิดเอกสิทธิ์อย่างใดเลย

มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ ในการถือ
ศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และ
ย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อของตน
เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัด
ขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๕

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวในวรรคก่อน บุคคลย่อมได้
ด้วยควรมิควรจนมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอน
สิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมิควรได้ เพราะเหตุที่ถือ
ศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา หรือ
ปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น

มาตรา ๒๘ บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะ
ได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่ทำนั้นบัญญัติ
เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคล
นั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลา
ที่กระทำความผิดมิได้

มาตรา ๓๐ ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้อง
หาหรือจำเลย ไม่มีความผิด

ก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้
กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำ
ความผิดมิได้

ถ้าขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจะ ต้อง
ได้รับการพิจารณา และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒

กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องอาศัยเหตุตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในกฎหมาย และจะต้องแจ้งเหตุที่ไม่ให้ประกันแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบ

บุคคลผู้ถูกคุมขังหรือถูกจำคุก ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมตามสมควร

มาตรา ๓๑ บุคคลย่อมมีเสรีภาพวิบุรณะในร่างกาย การจับกุมคุมขังหรือตรวจค้นตัวบุคคลไม่ว่าในกรณีใด ๆ จะกระทำได้นั้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่ผู้ที่ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้นจะต้องได้รับแจ้งเหตุ พร้อมด้วยรายละเอียดตามสมควร ในการที่ถูกจับหรือถูกตรวจค้นโดยไม่ชักช้า และผู้ถูกคุมขังย่อมมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้

ในกรณีที่มีการคุมขังตัวบุคคล ผู้ถูกคุมขังเองก็ดี พนักงานอัยการก็ดี บุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขังก็ดี มีสิทธิร้องต่อศาลท้องที่ซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาว่าการคุมขังเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมีคำร้องเช่นว่านี้ ให้ศาลดำเนินการได้ส่วนฝ่ายเดียวโดยด่วน ถ้าเห็น

LIART

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๗

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

ว่าคำร้องนั้นมีมูล ศาลมีอำนาจสั่งผู้คุมขังให้นำตัวผู้ถูกคุมขัง
มาศาลโดยพลัน และถ้าผู้คุมขังแสดงให้เป็นที่พอใจของ
ศาลไม่ได้ว่าการคุมขังเป็นการชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ศาล
สั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขัง ไปทันที

มาตรา ๓๒ การเกณฑ์แรงงาน จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัย
อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์
ในการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาเป็นการฉุกเฉิน หรือ
โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งบัญญัติให้
กระทำได้ในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือ
การสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีพระบรมราชโองการ
ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือในระหว่างเวลาที่มี
ประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๓๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพวิบูรณในเคหสถาน
บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและ
ครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถาน
โดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองก็ดี การตรวจ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๘

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

ค้ำเคหนสถานกัถิ จะกระทำไค้ก็ไค้แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๓๔ สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตค้และการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การสืบมฤตค้ยอมไค้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมฤตค้ยอมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การเวนค้ินอสังหาริมทรัพย์ จะกระทำไค้ก็ไค้แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรง หรือการไค้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ และต้องชดใช้ค่าทำขวัญอันเป็นธรรมแก่เจ้าของ ตลอดจนผู้ทรงสิทธิตามที่ระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเวนค้ินอสังหาริมทรัพย์ บรรดาที่ไค้รับความเสียหายในการเวนค้ินนั้นด้วย

การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเข้าใช้หรือครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลกัถิ การโอนกรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์ของบุคคลมาเป็นของรัฐกัถิ ถ้ามิใช่ด้วยความยินยอมของ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๘

ตอนที่ ๑๗ เติม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

บุคคลนั้น จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยกับสาธารณะ หรือเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ และต้องชดใช้ค่าทดแทนอันเป็นธรรม แก่ผู้ได้รับความเสียหายด้วย

มาตรา ๓๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพขริบรณในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำได้อีกแต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะคับขัน หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความเสื่อมทรามทางจิตต์ใจของยุวชน.

การปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์เพื่อข่มขืนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้

การให้เสนอเรื่องหรือข้อความในหนังสือพิมพ์ไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนโฆษณา จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

หรือในระหว่างเวลาที่มีพระบรมราชโองการประกาศสถานะ
การฉุกเฉิน หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศใช้กฎ
อัยการศึก แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตาม
บทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์
รัฐจะกระทำมิได้

มาตรา ๓๖ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการศึกษา
อบรม เมื่อการศึกษานั้นไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของ
พลเมืองตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาอบรม และไม่ขัดต่อ
กฎหมายว่าด้วยการจัดสรรสถานศึกษา

สถานศึกษาของรัฐและของเทศบาล ต้องให้ความ
เสมอภาคแก่บุคคลในการเข้ารับการศึกษาอบรมตามความ
สามารถของบุคคลนั้น ๆ

มาตรา ๓๗ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการชุมนุม
โดยสงบและปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพเช่นนี้ จะกระทำได้ก็แต่โดยบท
บัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ ในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และ

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๑

ฉบับที่ ๓๑ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

เพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ
หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศ
อยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม ในระหว่างเวลาที่มีพระ
บรมราชโองการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือในระหว่าง
เวลาที่มีประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๓๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการรวมกัน
เป็นสมาคม เมื่อมีวัตถุประสงค์ไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย
การจัดตั้งและการดำเนินกิจการของสมาคมย่อมเป็นไป
ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๓๙ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการรวมกัน
เป็นพรรคการเมือง เพื่อดำเนินการในทางการเมืองโดยวิธี
ทางประชาธิปไตย และไม่ขัดต่อระบอบการปกครองตาม
รัฐธรรมนูญนี้

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับสมาคมจะนำมาใช้
บังคับแก่พรรคการเมืองมิได้

มาตรา ๔๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน
โดยทางไปรษณีย์ หรือทางอื่นที่ชอบด้วยกฎหมาย

ฉบบัพิเศษ หน้า ๒๒

ตอนที่ ๑๑ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๒

การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยจดหมาย โทรเลข โทรศัพท หรือสิ่งสื่อสารอื่นใดที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำไ้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย บุคคลยอมมีสิทธิเสมอภาคในการใช้การสื่อสารที่จัดไว้ เป็นบริการสาธารณะ

มาตรา ๔๑ บุคคลยอมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการเลือก ที่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักรและในการประกอบอาชีพ

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำไ้ก็แต่โดยบท บัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อความปลอดภัยของประเทศ เศรษฐกิจแห่งชาติ หรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือ เพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร จะกระทำไ้

มาตรา ๔๒ บุคคลคนเดียว หรือหลายคนร่วมกัน ย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ภายในเงื่อนไขและวิธีการ ที่กฎหมายบัญญัติ

LIRT

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๑

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

มาตรา ๔๓ สิทธิของบุคคลในครอบครัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๔๔ สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่งเป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบเพื่อการกระทำของเจ้าพนักงาน ในฐานะเสมือนเป็นตำรวจหรือนายจ้าง ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๔๕ บุคคลซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการประจำอื่น และพนักงานเทศบาล ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับประชาชนพลเมือง เว้นแต่ที่จำกัดในกฎหมาย หรือกฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ หรือวินัย

หมวด ๔

หน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา ๔๖ บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ

มาตรา ๔๗ บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารตามกฎหมาย

บัญญัติ

ฉะชัยพิเศษ หน้า ๒๔

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘

มาตรา ๔๘ บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งระบอบการปกครอง
ตามรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๔๙ บุคคลมีหน้าที่เคารพศอกกฎหมาย

มาตรา ๕๐ ในการใช้สิทธิเลือกตั้งและสิทธิออกเสียง
ประชามติ บุคคลมีหน้าที่ต้องกระทำโดยสุจริต และมุ่งถึง
ประโยชน์ส่วนรวม

มาตรา ๕๑ บุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากรตามที่กฎหมาย
บัญญัติ

มาตรา ๕๒ บุคคลมีหน้าที่ช่วยเหลือราชการตามที่กฎหมาย
บัญญัติ

มาตรา ๕๓ บุคคลมีหน้าที่รับการศึกษาอบรมชั้นประถม
ศึกษา ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๕

แผนนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๕๔ บทบัญญัติในหมวดนี้มีไว้เพื่อเป็นแนวทาง
สำหรับการตรากฎหมายและการบริหารราชการตามนโยบาย
ดังกล่าวไว้ และไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้องรัฐ

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๕

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

มาตรา ๕๕ รัฐจะต้องรักษาไว้ซึ่งเอกราช

มาตรา ๕๖ รัฐพึงส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ
และต่อหลักเสมอภาคในการปฏิบัติต่อกัน

มาตรา ๕๗ รัฐพึงร่วมมือกับนานาประเทศ ในการ
รักษาความยุติธรรมระหว่างประเทศและผดุงสันติสุขของ
โลก

มาตรา ๕๘ กำลังทหารพึงมีโดยเหมาะสมแก่ความ
จำเป็นสำหรับรักษาเอกราช

มาตรา ๕๙ กำลังทหารเป็นของชาติ อยู่ในบังคับ
บัญชาสูงสุดของพระมหากษัตริย์ ไม่ขึ้นต่อเอกชน คณะ
บุคคลหรือพรรคการเมืองใด ๆ

มาตรา ๖๐ กำลังทหารพึงใช้เพื่อการรบหรือการสงคราม
หรือเพื่อปราบปรามการจลาจล และจะใช้ได้ก็แต่โดย
กระแสพระบรมราชโองการเว้นแต่ในกรณีที่มีประกาศใช้กฎ
อัยยการศึก

การใช้กำลังทหารเพื่อช่วยเหลือราชการอื่น ให้เป็นไป
ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๖

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘

มาตรา ๖๑ เอกชนก็ดี คณะบุคคลก็ดี พรรคการเมืองก็ดี จะใช้กำลังทหารไม่ว่าโดยตรงหรือโดยทางอ้อมเป็นเครื่องมือในทางการเมืองมิได้

ทหารและบุคคลอื่นในสังกัดฝ่ายทหาร ในระหว่างรับราชการประจำ จะเป็นสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง หรือแสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ มิได้

มาตรา ๖๒ การศึกษาอบรมพึงมีจุดประสงค์ที่จะให้ชนชาวไทยเป็นพลเมืองดี มีร่างกายแข็งแรงและอนามัยสมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบการอาชีพ และมีจิตใจเป็นนักประชาธิปไตย

มาตรา ๖๓ รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษอบรม การจัดระบบการศึกษอบรมเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะ สถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ

การศึกษอบรมชั้นอุดมศึกษา รัฐพึงจัดการให้สถานศึกษาดำเนินกิจการของตนเองได้ภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๗

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

มาตรา ๖๔ การศึกษาอบรมชั้นประถมศึกษาในสถานศึกษาของรัฐและของเทศบาล จะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน

รัฐพึงช่วยเหลือให้ได้มีอุปกรณ์การศึกษาอบรมตามควร

มาตรา ๖๕ รัฐพึงสนับสนุนการค้นคว้าในทางศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์

มาตรา ๖๖ รัฐพึงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมประจำชาติ แต่ต้องไม่กระทำโดยวิธีการอันเป็นการบังคับฝืนใจบุคคล

มาตรา ๖๗ รัฐพึงบำรุงรักษาสถานที่และวัตถุอันมีค่าในทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและศิลปกรรม และป้องกันมิให้มีการส่งวัตถุเหล่านี้ออกนอกราชอาณาจักร

มาตรา ๖๘ การวิเริ่มทางเศรษฐกิจส่วนเอกชนย่อมเป็นไปโดยเสรี แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เป็นการขัดแย้งกับการประกอบกิจการอันมีลักษณะเป็นสาธารณูปโภค และจะต้องไม่เป็นการนั้นรอนมนุชนิยม ความมั่นคงของสังคม หรือเสรีภาพของบุคคล

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕

การประกอบกิจการอันมีลักษณะเป็นสาธารณูปโภค ๖
พึงจัดให้ประสานกันกับการดำเนินกิจการทางเศรษฐกิจส์
เอกชน ในทางที่จะให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน
ส่วนรวม

กิจการอันเป็นการผูกขาดตัดตอนก็ดี การประกอบ
กิจการอันมีลักษณะเป็นสาธารณูปโภคโดยเอกชนก็ดี จะ
กระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๖๕ รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการประกอบ
เกษตรกรรมเพื่อเพิ่มพูนผลิตผลทั้งในทางปริมาณและคุณภาพ
และพึงสนับสนุนการสหกรณ์เพื่อผลเช่นว่านั้นด้วย

มาตรา ๗๐ รัฐพึงสนับสนุนการค้าและการประกอบการ
ผลิตของเอกชน ทั้งในเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม

มาตรา ๗๑ รัฐพึงจัดการตามควรเพื่อมิให้มีการใช้แรง
งานเด็กเกินกว่าสภาพแห่งร่างกายของเด็ก

มาตรา ๗๒ รัฐพึงส่งเสริมการสาธารณสุข ตลอดถึงการ
มารดาและทารกสงเคราะห์

การป้องกันและปราบโรคระบาด รัฐจะต้องกระทำให้
แก่ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่า

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๘

ตอนที่ ๑๓ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒

หมวด ๖

อำนาจนิติบัญญัติ

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๗๓ รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทน
รัฐสภาจะประชุมร่วมกันหรือแยกกัน ย่อมเป็นไปตาม
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๗๔ ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา ประธาน
สภาผู้แทนเป็นรองประธานรัฐสภา

ประธานรัฐสภามีหน้าที่ดำเนินการของรัฐสภาในกรณี
ประชุมร่วมกันให้เป็นไปตามระเบียบ และมีหน้าที่อื่นตาม
ที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้

ในกรณีที่ประธานรัฐสภาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วย
เหตุใดเหตุหนึ่ง ให้รองประธานรัฐสภาทำหน้าที่แทน

มาตรา ๗๕ ร่างพระราชบัญญัติจะตราขึ้นเป็นกฎหมาย
ได้ก็แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา

ฉบับพิเศษ หน้า ๓๐

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๑

มาตรา ๗๖ ร่างพระราชบัญญัติซึ่งได้รับความเห็นชอบ
ของรัฐสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย
เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อ
ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมาย
ได้

มาตรา ๗๗ ร่างพระราชบัญญัติใดพระมหากษัตริย์ไม่ทรง
เห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือมิได้
พระราชทานคืนมาภายในเก้าสิบวัน รัฐสภาจะต้องปรึกษา
ร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐสภาลงมติยืนยันตามเดิม
ด้วยคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิก
ทั้งหมดของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราช
บัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระ
มหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานลงมาภายใน
สามสิบวัน ก็ให้นำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราช
กิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ เสมือนหนึ่งว่าพระ
มหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

ฉบับพิเศษ หน้า ๓๑

ตอนที่ ๑๑ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

มาตรา ๑๘ บุคคลจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนในขณะเดียวกันมิได้

มาตรา ๑๘ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนจะเป็นข้าราชการประจำมิได้

มาตรา ๑๙ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทน

- (๑) ต้องไม่รับตำแหน่ง หรือหน้าที่ใดจากรัฐ หน่วยราชการของรัฐ หรือหน่วยงานใด ๆ ที่อยู่ในบังคับบัญชาของรัฐโดยมีประโยชน์ตอบแทน หรือดำรงอยู่ซึ่งตำแหน่งหน้าที่ เช่นว่านั้น ทั้งนี้ นอกจากตำแหน่งรัฐมนตรี หรือข้าราชการการเมืองอื่น หรือตำแหน่งที่รัฐมนตรีต้องดำรง โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือตำแหน่งที่รัฐสภา วุฒิสภา หรือสภาผู้แทนเป็นผู้แต่งตั้ง หรือตำแหน่ง หรือหน้าที่เป็นผู้สอนในมหาวิทยาลัย หรือสถานศึกษาชั้นอุดมศึกษาอื่น

ฉบับพิเศษ หน้า ๓๒

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘ :

- (๒) ต้องไม่ใช่ผู้จัดการ กรรมการ
ปรึกษา คิวแทน หรือลูกจ้าง
ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ที่รัฐ
หน่วยราชการของรัฐเป็นผู้ลงทุน...
ถือหุ้นมากกว่าร้อยละห้าสิบของทุน
หรือจำนวนหุ้นทั้งสิ้น
- (๓) ต้องไม่รับสัมปทานจากรัฐหรือหน่วย
ราชการของรัฐ หรือคงถือไว้ซึ่ง
สัมปทานนั้น หรือเป็นคู่สัญญา
กับรัฐ หรือหน่วยราชการของรัฐอันมี
ลักษณะเป็นการผูกขาดคัดค้าน ทั้ง
นี้ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยทางอ้อม
- (๔) ต้องไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ
จากรัฐหรือหน่วยราชการของรัฐเป็น
พิเศษ นอกเหนือไปจากที่รัฐหรือ
หน่วยราชการของรัฐปฏิบัติกับบุคคล
อื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ
และนอกจากเงินหรือประโยชน์ที่พึง

ฉบับพิเศษ หน้า ๓๑

ฉบับที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

ได้รับในฐานะเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือ
สมาชิกสภาผู้แทน หรือในฐานะ
ที่ได้ปฏิบัติงานในตำแหน่งที่ดำรงไว้
โดยไม่ต้องห้ามตามมาตรา

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภา
หรือสมาชิกสภาผู้แทนรับเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ หรือ
เงินบำเหน็จบำนาญสงเคราะห์ หรือเงินอื่นใดที่ต้องจ่ายตามข้อ
ผูกพันซึ่งมีระบุให้จ่ายในงบประมาณแผ่นดินประจำปี และ
มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทน
รับหรือดำรงอยู่ซึ่งตำแหน่งกรรมการหรือกรรมการ ที่มี
ประโยชน์ตอบแทนตาม อัตราที่กำหนด โดย กฎหมาย หรือ
โดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๘๑ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนไม่
น้อยกว่าห้าคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานสภาที่ตนเป็น
สมาชิก ว่าสมาชิกภาพของสมาชิกแห่งสภานั้นคนใดคนหนึ่ง
สิ้นสุดลงตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และให้
ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังคณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ตอนที่ ๑๑ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๕๒

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด และให้คณะกรรมการรัฐธรรมนูญแจ้ง คำวินิจฉัยนั้น ไปยัง ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องตั้งกล่าวในวโรกก่อน

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญว่าสมาชิกภาพ ของสมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง บ่อนมีพรรคพวกทั้ง กิจการที่สมาชิกคนนั้น ได้กระทำให้ในหน้าที่สมาชิกก่อนที่ ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย

ส่วนที่ ๒

วุฒิสภา

มาตรา ๘๒ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกมีจำนวนหนึ่งร้อย คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งจาก ผู้มีสิทธิ สมัครับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทน และมีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ ซึ่งทรงพระราชดำริเห็นว่าเป็นผู้ทรง คุณวุฒิ โดยมีความรู้ความชำนาญในวิชาการหรือกิจการ ต่าง ๆ อันจะยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่การปกครองแผ่นดิน

ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราช โองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา

๑๓๖๒

LIRT

ฉบับพิเศษ หน้า ๓๕

ฉบับที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

มาตรา ๘๓ สมาชิกภาพแห่งสมาชิกวุฒิสภามีกำหนด
เวลาคราว ละ หกปี นับแต่วันที่ พระมหากษัตริย์ทรง แต่งตั้ง
เฉพาะในวาระเริ่มแรก เมื่อครบ กำหนดสามปีให้มีการเปลี่ยนแปลง
สมาชิกเป็นจำนวนกึ่งหนึ่ง โดยวิธีจับสลาก

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะเลือก และ
แต่งตั้งผู้ช้ออกตามวาระเป็นสมาชิกอีกได้

มาตรา ๘๔ สมาชิกภาพแห่งสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง
เมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามวาระ
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๘๐
- (๕) มีลักษณะต้องคามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๐
(๑) (๒) (๓) และ (๕) และมาตรา
๕๓ (๑) (๒) และ (๓)
- (๖) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาโทษจำคุก เว้น
แต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

หรือความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิด
ที่มีกำหนดโทษชั้นลหุโทษ

มาตรา ๘๕ ถ้าตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาร่างลงเพราะเหตุ
อื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามวาระ พรรคสมาชิกที่รับจะ
ได้ทรงเลือกและแต่งตั้งบุคคลผู้มีลักษณะต้องตามที่บัญญัติ
ไว้ในมาตรา ๘๒ เข้ามาเป็นสมาชิกแทน สมาชิก
ซึ่งเข้ามาแทนนั้นย่อมอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลา
ของผู้ซึ่งคนแทน

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๒ วรรคสองมาใช้บังคับแก่การ
แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามความในมาตรานี้

ส่วนที่ ๓

สภาผู้แทน

มาตรา ๘๖ สภาผู้แทนประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎร
เลือกตั้ง มีจำนวนตามเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๗

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนให้ไว้ชีวิตลงคะแนน ออก
เสียงโดยตรงและลับ และวิธีรวมเขตจังหวัด

ฉบับพิเศษ ทบท ๓๓

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

มาตรา ๘๗ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนให้ออกเกณฑ์
จำนวนราษฎรแต่ละจังหวัดตามผลสำรวจสำมะโนครัวครั้ง
สุดท้าย หนึ่งแสนห้าหมื่นคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนหนึ่งคน
ถ้าจังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงหนึ่งแสนห้าหมื่นคน ก็ให้มีการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน ถ้า
จังหวัดใดมีราษฎรเกินหนึ่งแสนห้าหมื่นคน ก็ให้มีการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อ
จำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนห้าหมื่นคน เศษของหนึ่งแสน
ห้าหมื่นถ้าถึงเจ็ดหมื่นห้าพันหรือกว่านั้นให้นับเป็นหนึ่งแสน
ห้าหมื่น

มาตรา ๘๘ บุคคลผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ใน
มาตรา ๘๕ และไม่เป็นบุคคลต้องห้ามตามมาตรา ๘๐ ย่อม
มีสิทธิเลือกตั้ง

มาตรา ๘๙ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย แต่บุคคลผู้มี
สัญชาติไทย ซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวก็ดี บุคคล
ผู้ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงชาติก็ดี ต้อง

ฉะบับพิเศษ หน้า ๓๗

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วย
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนอื่นด้วย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

มาตรา ๘๐ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง
เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ

(๑) บุคคลวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สม
ประกอบ

(๒) คนหูหนวกและเป็นใบ้ซึ่งไม่สามารถอ่านและ
เขียนหนังสือได้

(๓) ภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช

(๔) ผู้ต้องขังอยู่โดยหมายของศาล

(๕) ผู้อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดย
คำพิพากษา

มาตรา ๘๑ บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๘๔ และ
มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๘๒ ทั้งไม่เป็นบุคคล
ต้องห้ามตามมาตรา ๘๓ ย่อมมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็น
สมาชิกสภาผู้แทน แต่ข้อยกเว้นตามมาตรา ๘๐ (๔) มิให้นำ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๕

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

มาใช้บังคับ ในกรณีที่ยังมิได้มีคำพิพากษาของศาลใดศาลหนึ่ง
ให้จำคุกผู้ต้องคุมขัง

มาตรา ๕๒ ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (๑) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (๒) มีความรู้ไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือมีความรู้ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการรับรองว่าเทียบได้ไม่ต่ำกว่านั้น

มาตรา ๕๓ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคล
ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คือ

- (๑) ผู้คิดหาเสพศดให้โทษ
- (๒) คนตาบอดทั้งสองข้าง
- (๓) บุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี
- (๔) ผู้เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง

ฉบับพิเศษ หน้า ๔๐

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

ตั้ง
แต่วันแต่ในความผิดอันได้กระทำโดย
ประมาท

(๕) ข้าราชการประจำ

(๖) บุคคลซึ่งเคยเป็นข้าราชการประจำมาแล้วแต่
ได้พ้นจากตำแหน่งราชการประจำมาไม่ถึง
หนึ่งปีในวันเลือกตั้ง แต่บทบัญญัตินี้มีให้ใช้
บังคับแก่ผู้จำต้องเข้ารับราชการตามบทบัญญัติ
แห่งกฎหมาย

มาตรา ๕๔ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้
หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วย
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

มาตรา ๕๕ อายุของสภาผู้แทนมีกำหนดคราวละสี่ปี
นับแต่วันเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไป

มาตรา ๕๖ เมื่ออายุของสภาผู้แทนสิ้นสุดลง พระ
มหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งต้อง
กำหนดวันเลือกตั้งภายในหกสิบวันนับแต่วันที่อายุของสภา

ฉบับพิเศษ หน้า ๔๑

ตอนที่ ๑๑ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

ผู้แทนสิ้นสุดลง และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

มาตรา ๕๗ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนเพื่อให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกใหม่

การยุบสภาผู้แทนให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในเก้าสิบวัน และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

การยุบสภาผู้แทนจะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกัน

มาตรา ๕๘ สมาชิกภาพแห่งสมาชิกสภาผู้แทนเริ่มแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา ๕๙ สมาชิกภาพแห่งสมาชิกสภาผู้แทนสิ้นสุดลงเมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทน หรือมีการยุบสภาผู้แทน
- (๒) ตาย

ฉบับพิเศษ หน้า ๔๒

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

- (๓) ลาออก
- (๔) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๘๐
- (๕) มีลักษณะต้องห้ามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๐
 - (๑) (๒) (๓) และ (๕) และมาตรา ๘๓
 - (๑) (๒) และ (๓)
- (๖) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาโทษจำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่มีกำหนดโทษชั้นลหุโทษ

มาตรา ๑๐๐ ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทน หรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทนภายในกำหนดเวลาเก้าสิบวัน เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

สมาชิกซึ่งเข้ามาแทนนั้นย่อมอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาที่เหลืออยู่

LIRT

ฉบับพิเศษ หน้า ๔๓

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

ส่วนที่ ๔

บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

มาตรา ๑๐๑ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทน
ย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่ง
อาณัติมอบหมายใด ๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็น
ของตนโดยบริสุทธิ์ใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชน
ชาวไทย

มาตรา ๑๐๒ ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกวุฒิสภาและ
สมาชิกสภาผู้แทนต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมแห่ง สภาที่ตน
เป็นสมาชิก ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า จะปฏิบัติ
หน้าที่ตามความเห็นของข้าพเจ้าโดยบริสุทธิ์ใจเพื่อประโยชน์
ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตาม
ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๐๓ วุฒิสภาและสภาผู้แทน แต่ละสภา มี
ประธานสภาคนหนึ่ง และรองประธานสภาคนหนึ่ง ซึ่ง
พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ ตาม
มติของสภา

ฉบับพิเศษ หน้า ๔๔

ตอนที่ ๑๑ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

มาตรา ๑๐๔ ประธานและรองประธานวุฒิสภาดำรงตำแหน่งจนถึงวันก่อนวันเลือกประธานและรองประธานวุฒิสภาใหม่ ซึ่งจะต้องกระทำเมื่อถึงคราวที่มีการเปลี่ยนสมาชิกทั้งหมด

ประธานและรองประธานสภาผู้แทนดำรงตำแหน่งจนถึงอายุของสภาหรือมีการยุบสภา

ประธานและรองประธานวุฒิสภาและสภาผู้แทนย่อมพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระพ้นจากตำแหน่งตามความในสองวรรคก่อน เมื่อ

- (๑) ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
- (๒) ลาออกจากตำแหน่ง
- (๓) ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น
- (๔) ต้องคำพิพากษาโทษจำคุก

มาตรา ๑๐๕ ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนมีหน้าที่ดำเนินการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบรองประธานมีหน้าที่ทำกิจการแทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ฉบับพิเศษ หน้า ๔๕

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

มาตรา ๑๐๖ ในเมื่อประธานและรองประธานแห่ง
วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่ง
สถานนั้น ๆ เลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้น

มาตรา ๑๐๗ การประชุมวุฒิสภาที่ การประชุมสภา
ผู้แทนก็ดี ต้องมีสมาชิกประชุมไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของ
จำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา ๑๐๘ การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษา ให้ถือเอา
เสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นแต่เรื่องซึ่งมีบัญญัติไว้เป็น
พิเศษในรัฐธรรมนูญนี้

สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามี
คะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่ม
ขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๐๙ ในที่ประชุมวุฒิสภาที่ ที่ประชุมสภาผู้แทน
ที่ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาที่ สมาชิกผู้ใดจะกล่าว
ถ้อยคำใด ๆ ในทางแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น
หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด

ฉบับพิเศษ หน้า ๔๖

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใด
มิได้

เอกสิทธิ์นี้ย่อมคุ้มครองไปถึง ผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงาน
การประชุมโดยคำสั่งของสภา และคุ้มครองไปถึงบุคคล
ที่สภาเชิญมา แกลง ข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่
ประชุมด้วย

มาตรา ๑๑๐ สมัยประชุมของวุฒิสภาและสภาผู้แทน
ย่อมเริ่มต้นและสิ้นสุดลงพร้อมกัน ตามสมัยประชุมของ
รัฐสภา

มาตรา ๑๑๑ ในระหว่างที่ สภาผู้แทนถูกยุบ จะมีการ
ประชุมวุฒิสภามิได้

มาตรา ๑๑๒ ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญของรัฐ
สภาสมัยหนึ่งหรือหลายสมัยแล้วแต่สภาผู้แทนจะกำหนด การ
ประชุมครั้งแรกต้องให้สมาชิก ได้มาประชุมภายในสามสิบวัน
นับแต่วันเลือกตั้ง

วันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปี ให้สภาผู้แทนเป็น
ผู้กำหนด

ฉบับพิเศษ หน้า ๕๗

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๕๒

มาตรา ๑๑๓ สมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่งๆ ให้มีกำหนดเวลาเก้าสิบวัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าฯ ให้ขยายเวลาออกไปก็ได้

ในระหว่างเวลาดังกล่าวในวาระก่อน จะโปรดเกล้าฯ ให้ปิดประชุมก็ได้

มาตรา ๑๑๔ พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมรัฐสภาทรงเปิดและปิดประชุม

พระมหากษัตริย์จะเสด็จพระราชดำเนินมาทรงทำพิธีเปิดประชุมด้วยพระองค์เอง หรือจะโปรดเกล้าฯ ให้รัชทายาทซึ่งบรรดุนิติภาวะแล้วหรือผู้ใดผู้หนึ่งมาทำพิธีแทนพระองค์ก็ได้

มาตรา ๑๑๕ เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญก็ได้

มาตรา ๑๑๖ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกของแต่ละสภา ไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา มี

ฉบับพิเศษ หน้า ๔๗

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

สิทธิเข้าชื่อร้องขอให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญก็ได้

คำร้องขอตั้งกล่าวในวรกก่อน ถ้าเป็นของสมาชิกแห่งสภาใด ก็ให้ยื่นต่อประธานแห่งสภานั้น ถ้าเป็นของสมาชิกทั้งสองสภาก็ให้ยื่นต่อประธานรัฐสภา

ให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องขอนำความกราบบังคมทูลและรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๑๗ การเรียกประชุม การขยายเวลาประชุม และการปิดประชุมรัฐสภา ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๑๑๘ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ หรือคุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนไปทำการสอบสวน ในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือในกรณีที่จับในขณะกระทำความผิด

ในกรณีที่มีการจับสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนในขณะกระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก โดยด่วน และประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจส่งปล่อยผู้ถูกจับให้พ้นจากการคุมขังได้

ฉบับพิเศษ หน้า ๔๘

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

มาตรา ๑๑๘ ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกแต่กระนั้น การพิจารณาคดีก็ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาเข้าประชุมสภา

การพิจารณาที่ศาลได้กระทำไปก่อนมีคำอ้างว่าจำเลยเป็นสมาชิกของสภาใดสภาหนึ่ง ย่อมเป็นอันใช้ได้

มาตรา ๑๒๐ ถ้าสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุมเมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณีต้องสั่งปล่อยทันที ถ้าหากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ

คำสั่งปล่อยตามความในวรรคก่อน ให้มีผลบังคับตั้งแต่วันสั่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม

มาตรา ๑๒๑ ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทน แต่ร่างพระราชบัญญัติ

ฉบับพิเศษ หน้า ๕๐

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

เกี่ยวกับการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนจะเสนอได้ก็ต่อเมื่อมี
คำรับรองของนายกรัฐมนตรี

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน หมายความว่าร่าง
พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อความต่อไปนี้ทั้งหมด หรือแต่ข้อใด
ข้อหนึ่ง กล่าวคือการจัดขึ้นหรือยกเลิกหรือลดหรือเปลี่ยน
แปลงแก้ไขหรือผ่อนหรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับ
ภาษีหรืออากร การจัดสรรหรือรับหรือรักษาหรือจ่ายเงิน
แผ่นดิน หรือการกู้เงิน หรือการค้าประกัน หรือการใช้
เงินกู้ หรือร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยเงินตรา

ในกรณีเป็นที่สงสัย ให้เป็นอำนาจของประธานสภา
ผู้แทนที่จะวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติใด เป็นร่างพระราช
บัญญัติเกี่ยวกับการเงินหรือไม่

มาตรา ๑๒๒ ร่างพระราชบัญญัติให้เสนอต่อสภาผู้แทน
ก่อน เมื่อสภาผู้แทนได้พิจารณาลงมติให้ใช้ได้แล้ว ให้
เสนอต่อวุฒิสภาและวุฒิสภาก็ต้องพิจารณาให้เสร็จภายใน
กำหนดหกสิบวัน แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราช
บัญญัติเกี่ยวกับการเงิน วุฒิสภาก็ต้องพิจารณาให้เสร็จภายใน

ฉบับพิเศษ หน้า ๕๑

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ มีนาคม ๒๔๘๒

ในกำหนดสามสัปดาห์ ทั้งนี้เว้นแต่สภาผู้แทนจะได้ลงมติ ขยายเวลาออกไปเป็นพิเศษ

กำหนดวันตั้งกล่าวในวาระก่อนให้หมายถึงวันในสมัย ประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้น ได้มาถึง วุฒิสภา

ถ้าวุฒิสภาไม่ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติให้เสร็จภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวาระแรก ก็ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

มาตรา ๑๒๓ เมื่อวุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้ว

- (๑) ถ้าหากวุฒิสภาเห็นชอบด้วยโดยไม่แก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๑๒๖
- (๒) ถ้าหากวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน และส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นกลับคืนมายังสภาผู้แทน

(๓) ถ้าหากวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติตามที่วุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม นั้นกลับคืนมายังสภาผู้แทน ในกรณีเช่น ว่าเป็น ให้สภาทั้งสองต่างตั้งบุคคลที่เป็น หรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มี จำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทน กำหนด ประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อ พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น แล้วให้ คณะกรรมการร่วมกันนั้นรายงานและ เสนอร่างพระราชบัญญัติที่ได้พิจารณา แล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้งสองต่างเห็น ชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการ ร่วมกันได้พิจารณาแล้วนั้น ก็ให้ ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๗๖ ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้ ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน

คณะกรรมการร่วมกัน ย่อมมีอำนาจเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น ในการพิจารณา

ฉบับพิเศษ หน้า ๕๓

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

ร่างพระราชบัญญัติได้ และเอกสารที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๘ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรา ๕ ด้วย

การประชุมคณะกรรมการร่วมกัน ต้องมีกรรมการประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม และให้นำข้อบังคับการประชุมปรึกษาของวุฒิสภาในส่วนที่เกี่ยวกับกรรมการมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๒๔ ร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้โดยบทบัญญัติมาตรา ๒๒๓ นั้น เมื่อเวลาหนึ่งปีได้ล่วงพ้นไป นับแต่วันที่วุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัติกลับคืนมายังสภาผู้แทนสภาผู้แทนอาจยกร่างพระราชบัญญัตินั้น ขึ้น พิจารณาใหม่ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าหากสภาผู้แทนลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๗๖

ถ้าร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้เป็นพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สภาผู้แทนอาจยกร่างพระราชบัญญัตินั้น

ฉบับพิเศษ หน้า ๕๔

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๕๒

ขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าหากสภาผู้แทนลงมติขึ้นร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณา ด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๑๖

มาตรา ๑๒๕ ในกรณีที่สภาผู้แทนสิ้นอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทน บรรดาพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบ หรือที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย หรือมิได้พระราชทานกั้นมาภายในเก้าสิบวัน ให้เป็นอันตกไป

มาตรา ๑๒๖ งบประมาณแผ่นดินประจำปีให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ ถ้าพระราชบัญญัติออกไม่ทันปีใหม่ ให้ใช้พระราชบัญญัติงบประมาณปีก่อนนั้น ไปพลาง

มาตรา ๑๒๗ การจ่ายเงินแผ่นดิน จะกระทำได้ที่เฉพาะที่ได้อนุญาตไว้ในกฎหมายว่าด้วยงบประมาณ เว้นแต่ในกรณีจำเป็นรีบด่วนจะจ่ายไปก่อนก็ได้ แต่ต้องเป็น

ฉบับพิเศษ หน้า ๕๕

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

ไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณี
เช่นว่านี้ ต้องขออนุมัติจากรัฐสภาในโอกาสแรกที่พึง
กระทำได้

คำอนุมัติของรัฐสภาให้ทำเป็นพระราชบัญญัติเฉพาะ
เรื่อง หรือรวมลงไว้ในพระราชบัญญัติโอนเงินในงบประมาณ
หรือพระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติม หรือพระราช
บัญญัติงบประมาณประจำปีถัดไป

มาตรา ๑๕๘ วุฒิสภาและสภาผู้แทนมีอำนาจควบคุม
ราชการแผ่นดินโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๕๙ ในที่ประชุมวุฒิสภาหรือสภาผู้แทน สมาชิก
ทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในข้อความใดอันเกี่ยวกับ
งานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบ เมื่อ
เห็นว่าข้อความนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความ
ปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

มาตรา ๑๖๐ สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทน
ไม่ต่ำกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา
มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา

ฉบับพิเศษ หน้า ๕๗

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

เมื่อการเปิดอภิปรายทั่วไปในสภาผู้แทนสิ้นสุดลง โดย
มิใช่ด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ก็ให้
ประธานสภาผู้แทนแจ้งไปยังประธานวุฒิสภา และในกรณี
เช่นว่านี้ วุฒิสภาอาจเปิดอภิปรายทั่วไปในปัญหาเดียวกัน
นั้น และอาจส่งข้อสังเกตไปยังสภาผู้แทนเพื่อประกอบการ
พิจารณาของสภานั้นได้

การลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ ให้สภาผู้แทน
กระทำภายหลังที่ได้รับแจ้งผลแห่งการประชุมปรึกษาของวุฒิ
สภาตามความในวรรคก่อนแล้ว

มาตรา ๑๓๒ ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ที่คณะ
รัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิกวุฒิสภา
และสมาชิกสภาผู้แทน นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธาน
รัฐสภาขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมร่วมกันของ
รัฐสภาก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่
อภิปรายมิได้

มาตรา ๑๓๓ การประชุมวุฒิสภาและสภาผู้แทนย่อม
เป็นการเปิดเผยตามลักษณะที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของ

ฉบับพิเศษ หน้า ๕๗

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

แต่ละสภา แแต่ถ้าหากคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกของแต่ละสภาไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าคนร้องขอให้ประชุมลับ ก็ให้ประชุมลับ

มาตรา ๑๓๔ วุฒิสภาและสภาผู้แทนมีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลที่เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อกระทำการหรือพิจารณาสอบสวนเรื่องใดๆ อันอยู่ในวงงานของสภาแล้วรายงานต่อสภา คณะกรรมการที่กล่าวนี้ย่อมมีอำนาจเรียกบุคคลใดๆ มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในการที่กระทำหรือเรื่องที่พิจารณาอยู่นั้นได้

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๕ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย

มาตรา ๑๓๕ กงรประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

๑๔๖

LIRT

ฉบับพิเศษ หน้า ๕๘

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒

มาตรา ๑๓๖ วุฒิสภาและสภาผู้แทนมีอำนาจตั้งข้อ
บังคับการประชุมปรึกษาของแต่ละสภา เกี่ยวกับการเสนอ
ร่างพระราชบัญญัติ การเสนอญัตติ การประชุม การปรึกษา
และกิจการอื่น เพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ส่วนที่ ๕

การประชุมร่วมกันของรัฐสภา

มาตรา ๑๓๗ ในกรณีต่อไปนี้ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน

- (๑) การให้ความเห็นชอบในการตั้งผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ตามความในมาตรา
๑๘ และมาตรา ๒๐
- (๒) การพิจารณาตนของผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ ต่อรัฐสภาตามความในมาตรา
๒๒
- (๓) การให้ความเห็นชอบในการสืบราช
สมบัติตามความในมาตรา ๒๕
- (๔) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติใหม่ตาม
ความในมาตรา ๑๗

ฉบับพิเศษ หน้า ๖๐

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

- (๕) การเปิดประชุมรัฐสภาตามความใน มาตรา ๑๑๔
- (๖) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามความใน มาตรา ๑๓๒
- (๗) การให้ความยินยอมในการประกาศ สงครามตามความในมาตรา ๑๕๓
- (๘) การให้ความเห็นชอบแก้หนังสือสัญญา ตามความในมาตรา ๑๕๔
- (๙) การแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตาม ความในมาตรา ๑๖๔
- (๑๐) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามความ ในมาตรา ๑๗๓
- (๑๑) การตีความรัฐธรรมนูญตามความใน มาตรา ๑๗๗

มาตรา ๑๓๔ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ ข้อบังคับการประชุมปรึกษาของวุฒิสภาโดยอนุโลม

มาตรา ๑๓๕ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ นำบทที่ใช้แก่สภาทั้งสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

๑๕๕๘

ฉบับพิเศษ หน้า ๖๑

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

หมวด ๗

อำนาจบริหาร

มาตรา ๑๔๐ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งนายกรัฐมนตรีคน
หนึ่งและรัฐมนตรีอีก ไม่น้อยกว่าสิบห้าคนและ ไม่มากกว่า
ยี่สิบห้าคน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหาร
ราชการแผ่นดิน

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราช
โองการตั้งนายกรัฐมนตรี

มาตรา ๑๔๑ ก่อนเข้ารับหน้าที่ รัฐมนตรีต้องปฏิญาณ
ตนต่อพระพักตร์พระมหากษัตริย์ ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณ
ว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีต่อพระมหา
กษัตริย์ (พระบรมนามาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่เพื่อ
ประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และ
ปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๔๒ รัฐมนตรีจะเป็นข้าราชการประจำมิได้

ฉบับพิเศษ หน้า ๖๒

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

มาตรา ๑๔๓ รัฐมนตรีจะกระทำการใดๆ ที่ห้ามไว้มิให้สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนกระทำตามที่บัญญัติในมาตรา ๘๐ มิได้ และนอกจากนั้นรัฐมนตรีจะเป็นผู้จัดการ กรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทน หรือลูกจ้างของบุคคล ห้างหุ้นส่วน บริษัทหรือองค์การใดๆ ซึ่งดำเนินธุรกิจ เพื่อค้ากำไร ก็มิได้ด้วย

มาตรา ๑๔๔ รัฐมนตรีผู้มิได้เป็นสมาชิกแห่งสภา ย่อมมีสิทธิเข้าประชุม และแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมของวุฒิสภาหรือสภาผู้แทน หรือที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๘ ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๔๕ ในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้องได้รับความไว้วางใจของสภาผู้แทน

รัฐมนตรีผู้ได้รับการแต่งตั้งให้ว่าการกระทรวงต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาในหน้าที่ของตน และรัฐมนตรีทุกคนจะได้

ฉบับพิเศษ หน้า ๖๓

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

รับการแต่งตั้งให้ว่าการกระทรวงหรือไม่ก็ตาม ต้องรับผิดชอบ
ร่วม สันต่อรัฐสภาในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๑๔๖ คณะรัฐมนตรีที่เข้าบริหารราชการแผ่นดิน
จะ ต้อง แถลงนโยบายต่อสภาผู้แทน และต่อวุฒิสภา ตาม
ลำดับ การลงมติให้ความไว้วางใจหรือไม่ให้ความไว้วางใจ
คณะรัฐมนตรีนั้น ให้สภาผู้แทนกระทำภายหลังที่คณะรัฐ
มนตรีได้แถลงนโยบายต่อวุฒิสภาแล้ว

ในการที่คณะรัฐมนตรี แถลงนโยบายต่อวุฒิสภานั้น
วุฒิสภาอาจตั้งข้อสังเกตส่งไปยังสภาผู้แทนเพื่อประกอบการ
พิจารณาของสภานั้นได้

มาตรา ๑๔๗ ในระหว่างเวลาบริหารราชการแผ่นดิน
ภายหลังที่ได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนแล้ว ถ้ามีพฤติ
การณ์ที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควร คณะรัฐมนตรีจะขอให้สภา
ผู้แทนยืนยันความไว้วางใจอีกก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ ให้นำ
บทบัญญัติมาตรา ๑๔๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ฉบับพิเศษ หน้า ๖๔

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

มาตรา ๑๔๔ รัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) สภาผู้แทนไม่ให้ความไว้วางใจตามมาตรา ๑๔๖ หรือมาตรา ๑๔๗
- (๒) สภาผู้แทนมีมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๓๑
- (๓) สภาผู้แทนที่ได้ให้ความไว้วางใจตามมาตรา ๑๔๖ สิ้นอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทน
- (๔) คณะรัฐมนตรีลาออก
- (๕) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๔๕

คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อ
ดำเนินการไปจนกว่าจะตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่

มาตรา ๑๔๕ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเมื่อ

- (๑) ตาย
 - (๒) ลาออก
 - (๓) มีลักษณะต้องตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๐
- (๑) (๒) (๓) และ (๔) และมาตรา ๕๓ (๑) (๒) และ (๓)

ฉบับพิเศษ หน้า ๖๕

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

- (๔) ต้องคำพิพากษาโทษจำคุก
- (๕) กระทำการที่ต้องห้ามตามมาตรา ๑๔๓
- (๖) สภาผู้แทนลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา

๑๓๑

มาตรา ๑๕๐ ในเหตุฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วน ในอันจะรักษาความปลอดภัยสาธารณะ หรือ บังคับกักขังบุคคลสาธารณะ และจะเรียกประชุมรัฐสภาให้ทันต่อเวลาที่มิได้ก็ดี เมื่อกรณีเช่นว่านั้นเกิดขึ้นในระหว่างสภาผู้แทนถูกยุบก็ดี พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ไว้บังคับตั้งเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้เสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาโดยไม่ชักช้า ถ้ารัฐสภาอนุมัติแล้ว พระราชกำหนดนั้นก็ให้มีผลเป็นพระราชบัญญัติต่อไป ถ้ารัฐสภาไม่อนุมัติ พระราชกำหนดนั้นก็เป็นอันตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระทั่งกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

ฉบับพิเศษ หน้า ๖๖

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

คำอนุมัติและไม่อนุมัติให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ

มาตรา ๑๕๑ ในระหว่างสมัยประชุม ถ้ามีความจำเป็น ต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับการภาษีอากรหรือเงินตรา ซึ่งจะต้อง ได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของ แผ่นดิน พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้ บังคับตั้งเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

พระราชกำหนดที่ได้ตราขึ้นตามความในวรรคก่อน จะ ต้องนำเสนอต่อรัฐสภาภายใน สองวัน นับแต่วันถัดจากวัน ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๐ วรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๒ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ ในการประกาศใช้กฎอัยการศึก ตามลักษณะและวิธีการ ตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึก เฉพาะแห่งเป็นการรีบด่วน เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารย่อมกระทำได้ ตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

LIRT

ฉบับพิเศษ หน้า ๖๗

ตอนที่ ๑๗ เพิ่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๖๒

มาตรา ๑๕๓ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ
ในการประกาศสงคราม เมื่อได้รับความยินยอมของรัฐสภา
แล้ว

มติให้ความยินยอมของรัฐสภา ต้องมีเสียงไม่ต่ำกว่า
สองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

มาตรา ๑๕๔ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ
ในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพสงบศึก และทำหนังสือ
สัญญาอื่นกับนานาประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบท เปลี่ยนแปลง อาณาเขตของไทย
หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติ เพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา
ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มาตรา ๑๕๕ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ
ในการพระราชทานอภัยโทษ

มาตรา ๑๕๖ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ
ในการถอดถอนฐานันดรศักดิ์ และเรียกคืนเครื่องราช
อิสริยาภรณ์

ฉบับพิเศษ หน้า ๖๘

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๒

มาตรา ๑๕๗ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ
ในการตราพระราชกฤษฎีกาโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

มาตรา ๑๕๘ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและถอดถอน
ข้าราชการฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือนตำแหน่งปลัดกระทรวง
อธิบดี และเทียบเท่า

มาตรา ๑๕๙ การกำหนดคุณสมบัติ การบรรจุ การ
แต่งตั้ง การถอดถอนและการลงโทษข้าราชการ ให้เป็น
ไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๑๖๐ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๔ มาตรา ๑๘
มาตรา ๑๙ มาตรา ๘๒ มาตรา ๘๕ มาตรา ๑๒๖ มาตรา
๑๔๐ และมาตรา ๑๗๔ บทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา
และพระบรมราชโองการใด ๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน
ต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

หมวด ๘

อำนาจตุลาการ

มาตรา ๑๖๑ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจ
ของศาลโดยเฉพาะ ซึ่งจะต้องดำเนินตามกฎหมายและ
ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

๒๐๖

ฉบับพิเศษ หน้า ๖๘

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

มาตรา ๑๖๒ บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดย
พระราชบัญญัติ

มาตรา ๑๖๓ การตั้งศาลขึ้นใหม่ เพื่อพิจารณาพิพากษา
คดีใดคดีหนึ่งหรือที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะ แทน
ศาลธรรมดาที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดี
นั้น จะกระทำมิได้

มาตรา ๑๖๔ การบัญญัติกฎหมายให้มีผลเป็นการ
เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาล
หรือวิธีพิจารณา เพื่อใช้แก่คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ จะ
กระทำมิได้

มาตรา ๑๖๕ ผู้พิพากษามีอิสระในการพิจารณา
พิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

มาตรา ๑๖๖ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ย้าย และ
ถอดถอนผู้พิพากษา

มาตรา ๑๖๗ การแต่งตั้ง การย้าย และการถอด
ถอนผู้พิพากษาจะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการ

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

ตุลาการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ
ก่อน แล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

การเลื่อนตำแหน่งและการเลื่อนเงินเดือนผู้พิพากษา
จะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการ ตาม
กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

หมวด ๘

ตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๖๘ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วย
ประธานวุฒิสภา ประธานสภาผู้แทน ประธานศาลฎีกา
อธิบดีศาลอุทธรณ์ อธิบดีกรมอัยการ และบุคคลอื่นอีก
สี่คน ซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในทางกฎหมาย

ประธานวุฒิสภาเป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๖๘ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ตามที่
บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้

วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้เป็น
ไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

๒๐๘

LIART

ฉบับพิเศษ หน้า ๗๑

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

มาตรา ๑๗๐ ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งทั่วไป ให้รัฐสภา
แต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญจากผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ ภายใน
สามสิบวันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรก

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคก่อนให้หมายถึงวันในสมัย
ประชุม

ในการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามความในวรรค
แรก รัฐสภาจะแต่งตั้งผู้ที่พ้นจากตำแหน่งให้เป็นตุลาการ
รัฐธรรมนูญใหม่ก็ได้

มาตรา ๑๗๑ ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้ง
พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) เปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังจากการ
เลือกตั้งทั่วไป
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) มีลักษณะต้องตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๐
(๑) (๒) (๓) และ (๔) และมาตรา ๕๓
(๑) (๒) และ (๓)

(๕) ต้องคำพิพากษาโทษจำคุก

มาตรา ๑๗๒ ถ้าตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภา
แต่งตั้งว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกเมื่อ
เปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป
ให้รัฐสภาแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญเข้ามาแทนภายใน
กำหนดเวลาสามสิบวัน

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคก่อนให้หมายถึงวัน ในสมัย
ประชุม

หมวด ๑๐

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๗๓ รัฐธรรมนูญนี้จะแก้ไขเพิ่มเติมได้ก็แต่
โดยเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- (๑) ผู้คัดขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี
หรือจากสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทน
รวมกัน หรือจากสมาชิกของแต่ละสภา ไม่น่า
กว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของ
ทั้งสองสภา

ฉบับพิเศษ หน้า ๗๓

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

- (๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนี้ ให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ
- (๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งชั้นรับหลักการให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา
- (๔) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สอง ชั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ
- (๕) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป
- (๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามชั้นสุดท้ายให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

ฉบับพิเศษ หน้า ๗๔

ตอนที่ ๑๑ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๑

- (๗) เมื่อการออกเสียงลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวข้างบนนี้แล้วให้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และนำบทบัญญัติมาตรา ๗๖ และมาตรา ๗๗ ไซ้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๗๔ ถ้าพระมหากษัตริย์ทรงพระราชดำริเห็นว่าร่างรัฐธรรมนูญที่นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ตามมาตรา ๑๗๓ กะทบถึงประโยชน์ได้เสียสำคัญของประเทศหรือประชาชน และทรงพระราชดำริเห็นสมควรให้ประชาชนได้วินิจฉัยพระมหากษัตริย์ย่อมทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะให้ประชาชนทั่วประเทศออกเสียงเป็นประชามติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญนั้น

ในการให้ประชาชนออกเสียงเป็นประชามติ พระมหากษัตริย์จะได้ทรง คราวพระราช กฤษฎีกาภายในกำหนดเวลาเก้าสิบวัน นับแต่วันที่นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ในพระราชกฤษฎีกานั้น ต้องกำหนดวันให้ประชาชนออกเสียงภายในเก้าสิบวัน ซึ่งต้องเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร และให้ประธาน องคมนตรี เป็น ผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๕

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒

ในเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจตามมาตรานี้
มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๗๓ (๗) มาใช้บังคับ

มาตรา ๑๗๕ ในการให้ประชาชนออกเสียงตามมาตรา
๑๗๔ ถ้ามีเสียงข้างมากเป็นประชามติเห็นชอบด้วยร่าง
รัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์จะได้ทรงลงพระปรมาภิไธย
ภายในสามสิบวัน นับแต่วันประกาศผลประชามติ และ
เมื่อได้ประกาศรัฐธรรมนูญนั้นในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้
ใช้บังคับได้

ถ้าไม่มีเสียงข้างมากเป็นประชามติเห็นชอบด้วยร่าง
รัฐธรรมนูญ ก็ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นตกไป

มาตรา ๑๗๖ บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ย่อมมีสิทธิออกเสียงประชามติ

หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไป
ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

หมวด ๑๑

บทสุดท้าย

มาตรา ๑๗๗ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๗๕ ถ้ามีบัญชา
การตีความรัฐธรรมนูญอันอยู่ในวงงานของวุฒิสภา สภา

๒๑๓

ฉบับพิเศษ หน้า ๗๖

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒

ผู้แทน หรือที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้เป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะตีความ และให้ถือว่าการตีความของรัฐสภาเป็นเด็ดขาด

ในการตีความรัฐธรรมนูญตามความในวรรคก่อน ต้องมีสมาชิกประชุม ไม่นต่ำกว่ากึ่งจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา ๑๗๗ บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

มาตรา ๑๗๘ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๑๗๗ ก็ให้ศาลขอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว แล้วส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการ เพื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด และให้ใช้ได้ในทุกที่ทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

๒๑๔

LIRT

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๑

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้ประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษา

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๘๐ ในวาระเริ่มแรก ถ้าต้องมีผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ตามรัฐธรรมนูญนี้ ก็ให้ประธานอภิรัฐมนตรี
ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
(ฉบับชั่วคราว) ทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไป
จนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตาม
รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๘๑ ให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับการแต่งตั้ง
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว)
เป็นสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญนี้ และกำหนดเวลา
แห่งสมาชิกภาพให้นับแต่วันที่ให้มีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง
สมาชิกชุดนั้น

มาตรา ๑๘๒ ให้สมาชิกสภาผู้แทนซึ่งได้รับเลือกตั้ง
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว)
เป็นสมาชิกสภาผู้แทนตามรัฐธรรมนูญนี้ และอายุของ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๘

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒

สภาให้นับแต่วันเลือกตั้งทั่วไปซึ่งสมาชิกชุดนั้นได้รับเลือกตั้ง

ก่อนที่สมาชิกสภาผู้แทนซึ่งจะได้รับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๘๔ เข้ารับหน้าที่ ให้สภาผู้แทนประกอบด้วยสมาชิกตั้งกล่าวในวรรคก่อน

มาตรา ๑๘๓ ภายในระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๐ มาใช้บังคับแก่สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทน แต่ทั้งนี้เฉพาะในกรณีที่สมาชิกนั้น ๆ ได้กระทำการต้องตามลักษณะที่ต้องห้ามตามความในมาตรานั้นมาก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๘๔ ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มขึ้นให้ครบถ้วน ตามเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๘ ให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๘๕ ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มขึ้นให้ครบถ้วนตามความในมาตรา ๑๘๔ ให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓)

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๘

ตอนที่ ๑๑ เดิม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

พุทธศักราช ๒๔๗๘ และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๘๐ มาใช้บังคับ ยกเว้นการห้ามตาม มาตรา ๑๗ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๗๘

ก่อนที่จะได้มีกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรธรรมนูญนี้ ถ้าจะมีกรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ก็ให้นำบทบัญญัติวรรคก่อนมาใช้บังคับ

มาตรา ๑๔๖ ให้คณะรัฐมนตรีซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) คงอยู่ในตำแหน่งบริหารราชการแผ่นดินตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภาต่อไปก่อน และพ้นจากตำแหน่งเมื่อสมาชิกสภาผู้แทนชุดที่ได้รับเลือกตั้งเพิ่มขึ้นสามความในมาตรา ๑๔๔ เข้ารับหน้าที่ และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔๘ วรรคสองมาใช้บังคับ

มาตรา ๑๔๗ ภายในระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔๓ มาใช้บังคับแก่รัฐมนตรี แต่ทั้งนี้เฉพาะในกรณีรัฐมนตรีนั้น ๆ

ฉบับพิเศษ หน้า ๘๐

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

ได้กระทำการตั้งคำถามถึงคณะที่ปรึกษาห้ามตามความในมาตรา
นั้นมาก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๘๘ ในวาระเริ่มแรก ให้รัฐสภาแต่งตั้ง
ตุลาการรัฐธรรมนูญตามความในมาตรา ๑๖๘ ให้เสร็จสิ้น
ภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันเปิดประชุมครั้งแรก
หลังจากวันใช้รัฐธรรมนูญนี้

กำหนดวันตั้งเกล้าไว้ในวรรคก่อนให้หมายถึงวันในสมัย
ประชุม

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
ศรีธรรมมาธิเบศ
ประธานวุฒิสภา

ฉบับพิเศษ หน้า ๑

ตอนที่ ๗๓ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๖ ธันวาคม ๒๔๘๔

ประกาศพระบรมราชโองการ
ให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลา
ธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบศนทร สยามินทราธิราช บรมนาถ
บพิตร

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้
ประกาศพระราชปรารภว่า ข้าราชการทหารบก ทหารเรือ และ
ทหารอากาศ ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทาน
พระบรมราชานุญาต กลับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย ซึ่งสมเด็จพระบรมบិតุลลาธิราช พระบาทสมเด็จพระ

๒๑๑

รวมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๐๕ - ๒๕๖๗
(รวมทั้งฉบับแก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับ)

LIART

Legislative Institutional Repository of Thailand

ฉบับพิเศษ หน้า ๒

ตอนที่ ๑๓ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๖ ธันวาคม ๒๕๖๔

ปรมินทรมหาปรีชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานไว้ เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔ พร้อมทั้งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ว่าด้วยนามประเทศ พุทธศักราช ๒๕๖๒ และรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ว่าด้วยบทเฉพาะกาล พุทธศักราช ๒๕๖๓

ทรงพระราชดำริเห็นว่า รัฐธรรมนูญซึ่งใช้บังคับในราชอาณาจักร ได้มีอยู่หลายฉบับ อันเป็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๔ โดยมุ่งหมายจะให้มีความทันสมัยเหมาะสมตามกาลสมัย แต่ปรากฏว่า ในเวลานี้เหตุการณ์ของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก ทั้งความเป็นไปในปัจจุบันของประเทศชาติ ก็ตกอยู่ในสภาพอันจะต้องระมัดระวังกันตราาย อันจะก่อความทุกข์แถมของอาณาประชาราษฎร เมื่อได้ทรงพระราชวินิจฉัยถ่วงถี่ถ้วนครบถ้วนแล้ว ทรงพระราชดำริเห็นสมควร ที่จะนำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๔ กลับมาใช้ในสถานการณ์ปัจจุบัน เพราะเหมาะสมยิ่งกว่ารัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ ซึ่งได้เคยมีมาแล้ว

๒๒๐

รวมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๔ - ๖๘๔

(รวมทั้งฉบับแก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับ)

Legislative Institutional Repository of Thailand

LIRT

ฉบับพิเศษ หน้า ๓

ตอนที่ ๗๓ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๖ ธันวาคม ๒๕๕๔

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ใช้
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม
พุทธศักราช ๒๕๓๕ พร้อมทั้งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม
ว่าด้วยนามประเทศ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และรัฐธรรมนูญ
แก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทเฉพาะกาล พุทธศักราช ๒๕๔๓ ตั้งแต่
วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๔ ไปพลางก่อน

แต่โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าวแล้ว
มีบทบัญญัติบางมาตรา อันไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ จึง
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้สภาผู้แทนราษฎร
ปรึกษากันดำเนินการปรับปรุงฉบับใหม่เพื่อให้เป็นหลักถาวรแห่ง
ประศาสนวิธิต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ ๖ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๔ เป็น
ปีที่ ๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก ผ. ชุณหะวัณ

พลโท ด. เฑาะประดิษฐ์

พลโท สฤษดิ์ ธนะรัชต์

๒๒๑

ฉบับพิเศษ หน้า ๔

ตอนที่ ๗๓ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๖ ธันวาคม ๒๕๕๔

พลเรือตรี ป. ยุทธศาสตร์ไกลศ
พลเรือตรี ชำนาญอรุณยุทธ
พลเรือตรี สุนทร สุนทรนาวิน
พลอากาศเอก พัน ร. ฤทธาคนี
พลอากาศโท เชิด วุฒากาศ
พลอากาศโท ประจักษ์ วิชาภาส
คณะกรรมการประเทศชั่วคราว

ฉบับพิเศษ หน้า ๑

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๕๖๕

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๖๕
แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๖๕

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลเป็นอดีตกาล ๒๕๖๕ พรรษา
ปัจจุบันสมัย จันทรคตินิยม นาคสมพัคสร ผัคคุณมาส
ศุกตบักษ์ เทรสดีดี สุริยคติกาล มีนาคมมาส อัญมสุรทิน
ศนีวาร โดยกาลจรจเนท

๒๒๓

รวมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๕ - inCard
(รวมตั้งฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๘๕

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร

เสด็จออกพระที่นั่งอนันตสมาคม ท่ามกลางอุดมสันนิบาตพระบรมวงศานุวงศ์และทูตานุทูต ผู้แทนนานาชาติ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสนาบดียราชบริพาร เล้าเบื้องบาทบงกชพร้อมพร้อมโดยอนุกรม

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศความพระราชปรารภว่า จำเดิมแต่สมเด็จพระบรมปู่ตุลาธิราชพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ณ วันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ สถาปนาระบอบการปกครองประชาธิปไตยขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยแล้วนั้น ค่อนข้างได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยอีกหลายฉบับจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๒ โดยมีมุ่งหมายจะให้มีความทันสมัยเหมาะสมตามกาลสมัย แต่ปรากฏว่าในเวลานี้เหตุการณ์ของโลกและสถานการณ์ภายในได้

ฉบับพิเศษ หน้า ๓

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๕๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๕๕๕

เปลี่ยนแปลงไป จึงคณะบริหารประเทศชั่วคราวพร้อมด้วย
ข้าราชการทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ และพลเรือน
คณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช ๒๔๗๕ คณะ
รัฐประหาร พุทธศักราช ๒๔๙๐ และผู้รักชาติ ได้นำความ
กราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต
กลับไปใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช
๒๔๗๕ พร้อมทั้งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ
พุทธศักราช ๒๔๘๒ และรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วย
บทเฉพาะกาล พุทธศักราช ๒๔๘๓ ทรงพระราชดำริเห็นเป็น
การสมควรที่จะใช้รัฐธรรมนูญนั้นไปพลางก่อน และโดยที่
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าวแล้ว มีบทบัญญัติ
บางมาตราอันไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ จึงทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สภาผู้แทนราษฎรปรึกษากันดำเนิน
การปรับปรุงเสียใหม่ เพื่อให้เป็นหลักถาวรแห่งประศาสนวิธี
ต่อไป

สภาผู้แทนราษฎรได้ประชุมปรึกษาร่างรัฐธรรมนูญสนอง
พระเดชพระคุณสำเร็จลงด้วยดี จึงนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อม
ถวายคำปรึกษาแนะนำด้วยความยินยอม พร้อมทั้งจะตราเป็น

๒๒๐๕

รวมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๔ - ๒๕๖๗
(ราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ)

LIART

Legislative Institutional Repository of Thailand

ฉบับพิเศษ หน้า ๔

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๕๕๕

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๕๕ ได้ เมื่อและทรงพระราชวิจารณ์ถ้อยแถลงไว้ครบถ้วนแล้ว ทรงพระราชดำริเห็นสมควรพระราชทานพระบรมราชานุมัติ

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมสั่งให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๕๕ ประสิทธิ์ประสาทประกาศพระราชทานแก่ประชากรของพระองค์ ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ขอให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ จงเป็นหลักที่บ่งบ่งภัยพิบัติภัยอันตรายอันจะมากล้ำกรายชาติ ศาสนาและประชาราษฎร์ ขอปวงชนชาวไทยจงร่วมใจสมัครสมานเป็นเอกฉันท์ในอันจะรักษาปฏิบัติรัฐธรรมนูญ เพื่อเพิ่มพูนสันติสุขสวัสดิ์สถาพรแก่อาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ ขอให้พระบรมวงศานุวงศ์และทั้งข้าราชการทหาร พลเรือน เสด็จนิกรจงสมานสามัคคี เพื่อความดำรงคงอยู่ด้วยดีแห่งระบอบประชาธิปไตย คู่เคียงกับไทยรัฐราชสมาคมแห่งสถาบันสมเด็จพระบรมราชปถิธานทุกประการเทอญ.

มาตรา ๑ ให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ
พุทธศักราช ๒๕๖๕ พร้อมทั้งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วย
นามประเทศ พุทธศักราช ๒๕๖๒ เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทยฉบับถาวรตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เป็นต้นไป

มาตรา ๒ ความในหมวด ๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๕๖๕ ให้แก้ไขเพิ่มเติม
ดังต่อไปนี้

- (๑) ให้ยกเลิกมาตรา ๘ ถึงมาตรา ๑๑
- (๒) ให้แก้ไขมาตรา ๔ ถึงมาตรา ๘ เป็นเลขมาตรา
๕ ถึงมาตรา ๙ ตามลำดับ
- (๓) ให้เพิ่มมาตราดังต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔ และ
มาตรา ๑๐ ถึงมาตรา ๒๓ ตามลำดับ

“มาตรา ๔ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์
ในทางใด ๆ มิได้”

“มาตรา ๑๐ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ
ที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราช
อิสริยาภรณ์”

ฉบับพิเศษ หน้า ๖

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๕๕

“ มาตรา ๑๑ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการเลือกและแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่ง และองคมนตรีอีกไม่มากกว่าแปดคน ประกอบเป็นคณะองคมนตรี

คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ ”

“ มาตรา ๑๒ การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรีก็ดี การให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งก็ดี ให้เป็นไปตามพระราชอัชฌาศัย ”

“ มาตรา ๑๓ องคมนตรีต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ รัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และต้องไม่แสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ ”

“ มาตรา ๑๔ ก่อนเข้ารับหน้าที่ องคมนตรีต้องปฏิญาณตนเฉพาะพระพักตร์พระมหากษัตริย์ว่า จะซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจงรักภักดีและปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ ”

ฉบับพิเศษ หน้า ๗

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๕๖๕

“ มาตรา ๑๕ องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ตาย ลาออก หรือมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง ”

“ มาตรา ๑๖ การแต่งตั้งและถอดถอนข้าราชการใน พระองค์ และสมุหราชองครักษ์ ให้เป็นไปตามพระราช อัชยาศัย ”

“ มาตรา ๑๗ ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ใน ราชอาณาจักร หรือด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งจะทรงบริหารพระราช ภาระไม่ได้ จะได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดคนหนึ่งด้วยความเห็นชอบ ของสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราช โองการ ”

“ มาตรา ๑๘ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้ง ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามความในมาตรา ๑๗ ก็ดี ใน กรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทน พระองค์เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะ หรือเพราะเหตุอื่น ใดก็ดี ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดคนหนึ่งที่สามารถดำรง ตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อ ขอความเห็นชอบ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบ

ฉบับพิเศษ หน้า ๘

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๘๕

แล้ว ก็ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรประกาศในพระปรมาภิไธย
พระมหากษัตริย์แต่งตั้งผู้หนึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ในกรณีที่ไม่มีคณะองคมนตรี ให้คณะรัฐมนตรีทำหน้าที่
แทนคณะองคมนตรีตามความในวรรคแรก”

“มาตรา ๑๕ ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๗ หรือมาตรา ๑๘ ก็คือ ในกรณีที่
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามความ
ในมาตรา ๑๗ หรือมาตรา ๑๘ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วย
เหตุใดเหตุหนึ่งก็ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ ประธานองคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็น
ประธานองคมนตรีมิได้

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วย
เหตุใดเหตุหนึ่ง ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรีคนหนึ่ง
ขึ้นเป็นประธานองคมนตรีชั่วคราว

ในกรณีที่ไม่มีคณะองคมนตรี ให้คณะรัฐมนตรีทำหน้าที่
แทนประธานองคมนตรีตามความในวรรคแรก”

ฉบับพิเศษ หน้า ๘

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๕๖๕

“มาตรา ๒๐ ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับแต่งตั้งตามความในมาตรา ๑๗ หรือมาตรา ๑๘ ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรด้วยถ้อยคำว่าจะซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

“มาตรา ๒๑ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๕๖๗ และประกอบด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร ยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๕๖๗ จะกระทำมิได้”

“มาตรา ๒๒ พระมหากษัตริย์ทรงบรรลุนิติภาวะเมื่อพระชนมายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์”

“มาตรา ๒๓ ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ต่อบุคคลที่ทรงเห็นว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๕๖๗ ต่อสภา

ผู้แทนราษฎร เพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้สภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานสภาประกาศเพื่อให้ประชาชนทราบ

ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรฐาน ถ้าได้มีการแต่งตั้งผู้ใดเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ ตามความในมาตรา ๑๗ หรือมาตรา ๑๘ ก็ให้ผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน แต่ถ้าไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตั้งแต่วัน ก็ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามความในวรรคก่อน ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๘ วรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับ

ในกรณีที่ไม่มีคณะองคมนตรี ให้คณะรัฐมนตรีทำหน้าที่แทนคณะองคมนตรี หรือประธานองคมนตรี แล้วแต่กรณี

มาตรา ๓ ความในหมวด ๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๕๖๕ ให้แก้ไขเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๑

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๔๘๕

- (๑) ให้ยกเลิกมาตรา ๑๓ ถึงมาตรา ๑๕
- (๒) ให้แก้ไขเลขมาตรา ๑๒ เป็นเลขมาตรา ๒๔
- (๓) ให้เพิ่มมาตราตั้งต่อไปนี้เป็นมาตรา ๒๕ ถึงมาตรา ๓๗ ตามลำดับ

“มาตรา ๒๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวในวรรคก่อน บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใดๆ อันเป็นการรอนสิทธิ หรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อที่แตกต่างจากบุคคลอื่น”

“มาตรา ๒๖ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม

การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การตั้งพรรคการเมือง
ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งบทกฎหมาย”

“มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย
การจับกุม คุมขัง หรือตรวจค้นตัวบุคคลไม่ว่าในกรณีใด ๆ
จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

“มาตรา ๒๘ การเกณฑ์แรงงานจะกระทำได้อีกแต่โดย
อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

“มาตรา ๒๙ รัฐย่อมเคารพต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของ
เอกชน การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของเอกชนมาเป็นของ
รัฐจะกระทำมิได้ เว้นแต่จำเป็นเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค
หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรง หรือการได้
มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือประโยชน์ของรัฐอย่างอื่น และ
ต้องชดเชยค่าทดแทนอันเป็นธรรมให้แก่เจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิ
บรรดาที่ได้รับความสะดวกในการโอนกรรมสิทธิ์นั้น”

“มาตรา ๓๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในเคหสถาน
บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและ
ครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดย

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๓

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๕๖๕

ปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองคดี การตรวจค้น
เคหสถานคดี จะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ
แห่งกฎหมาย”

“มาตรา ๓๑ บุคคลย่อมมีเสรีภาพวิบุรณในการเลือกถิ่น
ที่อยู่ภายในราชอาณาจักรและในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้ภายใต้
บังคับแห่งบทกฎหมาย

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร จะ
กระทำมิได้”

“มาตรา ๓๒ บุคคลคนเดียว หรือหลายคนร่วมกัน
ย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่
กฎหมายบัญญัติ”

“มาตรา ๓๓ สิทธิของบุคคลในครอบครัวย่อมได้รับความ
คุ้มครอง”

“มาตรา ๓๔ สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่ง
เป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบเพื่อการกระทำของเจ้าพนักงานในฐานะ
เสมือนเป็นตุลาการหรือนายจ้างย่อมได้รับความคุ้มครอง”

๒๓๕

LIRT

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๔

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๕๕๕

“มาตรา ๓๕ บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ให้เป็นปฏิปักษ์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และ รัฐธรรมนูญมิได้”

“มาตรา ๓๖ บุคคลซึ่งเป็น ทหาร ตำรวจ ข้าราชการ ประจำอื่น และพนักงานเทศบาลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตาม รัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับประชาชนพลเมือง เว้นแต่ที่จำกัดใน กฎหมาย หรือกฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจ กฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ หรือ วินัย”

“มาตรา ๓๗ บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และมีหน้าที่ เคารพต่อกฎหมาย ป้องกันประเทศ ช่วยเหลือราชการโดยทาง เสี่ยงภัยและอื่น ๆ ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๓ และมาตรา ๓๘ ถึงมาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พุทธศักราช ๒๕๖๕ ตามลำดับ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๕

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๒๕ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๕๕๕

“หมวด ๓

แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๓๘ รัฐจะต้องรักษาไว้ซึ่งเอกราชและร่วมมือกับ
กับนานาประเทศ เพื่อบำรุงสันติสุขของโลก

มาตรา ๓๙ รัฐต้องมีกำลังทหารไว้เพื่อรักษาเอกราชและ
ประโยชน์แห่งประเทศชาติ

มาตรา ๔๐ รัฐจะต้องรักษาความสงบภายใน เพื่อยัง
ผลให้ราษฎรประสบสันติสุข

มาตรา ๔๑ รัฐพึงสนับสนุนให้เอกชนได้มีการริเริ่มในทาง
เศรษฐกิจ และประกอบกิจการอันมีลักษณะเป็นสาธารณูปโภค
ให้ประสานกันกับการดำเนินกิจการทางเศรษฐกิจส่วนเอกชน

มาตรา ๔๒ รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษาอบรม
การจัดระบบการศึกษาอบรมเป็นหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะ
สถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ

การศึกษาชั้นอุดมศึกษา รัฐพึงจัดการให้สถานศึกษา
ดำเนินกิจการของตนเองได้ภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๖

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๕๕๕

มาตรา ๔๓ รัฐพึงส่งเสริมการสาธารณสุข ตลอดจนการ
มารดาและทารกสงเคราะห์

การป้องกันและปราบโรคระบาด รัฐจะต้องกระทำให้แก่
ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่า

มาตรา ๔๔ บทบัญญัติในหมวดนี้มีไว้เพื่อเป็นแนวทาง
สำหรับการตรวจหมายและการบริหารราชการแผ่นดินตาม
นโยบายซึ่งกำหนดไว้ และไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้องรัฐ

มาตรา ๕ ความในหมวด ๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราช
อาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๕๓๕ ให้แก้ไขเพิ่มเติม
ดังต่อไปนี้

- (๑) ให้แก้ไขเลขหมวด ๓ เป็นเลขหมวด ๔
- (๒) ให้ยกเลิกมาตรา ๑๘ มาตรา ๒๑ มาตรา ๓๓
มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๑
- (๓) ให้แก้ไขเลขมาตรา ๑๖ ถึงมาตรา ๑๗ เป็นเลขมาตรา
๔๕ ถึงเลขมาตรา ๔๖ ตามลำดับ
- (๔) ให้แก้ไขเลขมาตรา ๑๘ ถึงมาตรา ๒๐ เป็นเลขมาตรา
๔๘ ถึงเลขมาตรา ๕๐ ตามลำดับ

- (๕) ให้แก้ไขเลขมาตรา ๒๒ ถึงมาตรา ๓๒ เป็นเลขมาตรา ๕๑ ถึงมาตรา ๖๑ ตามลำดับ
- (๖) ให้แก้ไขเลขมาตรา ๓๕ ถึงมาตรา ๓๖ เป็นเลขมาตรา ๖๕ ถึงมาตรา ๖๖ ตามลำดับ
- (๗) ให้แก้ไขเลขมาตรา ๓๗ เป็นเลขมาตรา ๖๘
- (๘) ให้แก้ไขเลขมาตรา ๓๘ เป็นเลขมาตรา ๗๑
- (๙) ให้แก้ไขเลขมาตรา ๔๐ เป็นเลขมาตรา ๗๔
- (๑๐) ให้แก้ไขเลขมาตรา ๕๒ ถึงมาตรา ๕๕ เป็นเลขมาตรา ๗๗ ถึงมาตรา ๘๐ ตามลำดับ
- (๑๑) ให้เพิ่มมาตราดังต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๗ มาตรา ๕๐ มาตรา ๖๒ ถึงมาตรา ๖๔ มาตรา ๖๗ มาตรา ๖๘ ถึงมาตรา ๗๐ มาตรา ๗๒ ถึงมาตรา ๗๓ มาตรา ๗๕ ถึงมาตรา ๗๖

“มาตรา ๔๗ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้อยู่ในตำแหน่งได้คราวละห้าปี ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้เลือกตั้งสมาชิกแทนให้เต็มตำแหน่งที่ว่างอยู่ แต่ถ้าสมาชิกที่เข้ามาแทนนั้น ให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน”

“มาตรา ๕๐ สมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง
เมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามวาระ หรือยุบสภา
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (๕) สภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยให้ออกจากตำแหน่ง โดยเห็นว่ามีความประพฤติกิในทางจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่สภา มติในข้อนี้ต้องมีเสียงไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม

การวินิจฉัยข้างตาม (๔) ให้ศาลฎีกาวินิจฉัยตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด แต่การรื้อขาดของศาลฎีกาย่อมไม่กระทบกระทำการที่สมาชิกนั้นได้ปฏิบัติหน้าที่ในสภาก่อนเริ่มการรื้อขาด”

“มาตรา ๖๒ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ หรือคุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปทำการ

สอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่
ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภา หรือในกรณีที่จับในขณะกระทำ
ความผิด

ในกรณีที่มีการจับสมาชิกในขณะกระทำความผิด ให้ราย
งานไปยังประธานสภาโดยด่วน และประธานสภาอาจส่งปลัดอย
ผู้ถูกจับให้พ้นจากการคุมขังได้”

“มาตรา ๖๓ ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะ
พิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับ
อนุญาตจากสภา แต่กระนั้น การพิจารณาคดีก็ต้องไม่เป็นการ
ขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาเข้าประชุมสภา

การพิจารณาที่ศาลได้กระทำไปก่อนมีคำอ้างว่าจำเป็น
สมาชิก บ่อมเป็นอันใช้ได้”

“มาตรา ๖๔ ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถูกคุมขังใน
ระหว่างสอบสวน หรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึง
สมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณี ต้อง
ส่งปลัดอยทันที ถ้าหากสภาได้รับร้องขอ

คำสั่งปล่อยตามความในวรรคก่อน ให้มีผลบังคับตั้งแต่วันที่
วันสั่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม”

“มาตรา ๖๗ การตราพระราชบัญญัติขึ้นเป็นกฎหมายให้มี
ผลย้อนหลังเป็นการลงโทษบุคคลในทางอาญา หรือลงโทษ
บุคคลหนักขึ้นกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา
กระทำความผิด จะกระทำมิได้”

“มาตรา ๖๘ การจ่ายเงินแผ่นดิน จะกระทำได้อีกเฉพาะที่
ได้อนุญาตไว้ในกฎหมายว่าด้วยงบประมาณ เว้นแต่ในกรณี
จำเป็นรีบด่วนจะจ่ายไปก่อนก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์
และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีเช่นว่านี้ ต้องขออนุมัติ
จากสภาผู้แทนราษฎรในโอกาสแรกที่พึงกระทำได้”

ถ้าอนุมัติของสภาให้ทำเป็นพระราชบัญญัติเฉพาะเรื่อง
หรือรวมลงไว้ในพระราชบัญญัติโอนเงินในงบประมาณ หรือ
พระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติม หรือพระราชบัญญัติงบ
ประมาณประจำปีก็ได้”

“มาตรา ๗๐ ในกรณีพิเศษซึ่งสมควรจะมีแผนการตั้งต่อ
เนื่องกัน อันเป็นราชการแผ่นดินเกี่ยวกับสาธารณูปโภค และ

จำกัดจ่ายเงินแผ่นดินเป็นระยะเวลาานกว่าปีหนึ่ง จะตราพระราชบัญญัติขึ้นใหม่ผลผูกมัดงบประมาณประจำปีก็ได้ แต่ระยะเวลาตั้งกล่าวต้องไม่เกินห้าปี”

“มาตรา ๗๒ ร่างพระราชบัญญัติใด พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย และพระราชทานคืนมายังสภาผู้แทนราษฎร หรือมิได้พระราชทานคืนมาภายในหกสัปดาห์ สภาจะต้องปรึกษาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้าสภาลงมติยืนยันความเดิมด้วยคะแนนเสียงเกินกว่ากึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาแล้ว ให้นำกรรมาศร้นำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานลงภายในสามสัปดาห์ ก็ให้นำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว”

“มาตรา ๗๓ ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สมาชิกจะเสนอได้ก็ต่อเมื่อมีการรับรองของนายกรัฐมนตรี

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน หมายความว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อความต่อไปนี้ทั้งหมด หรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง กล่าวคือ การตั้งขึ้นหรือยกเลิกหรือลดหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือผ่อนหรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากร การจัดสรรหรือรับหรือรักษาหรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการกู้เงิน หรือการกำประกัน หรือการใช้เงินกู้ หรือร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยเงินตรา

ในกรณีเป็นที่สงสัย ให้เป็นอำนาจของประธานสภาที่จะวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินหรือไม่”

“มาตรา ๘๕ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ต่ำกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมด มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในสภา เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน

ญัตติดังกล่าวในวาระก่อน ให้ยื่นต่อประธานสภา และให้ประธานสภาแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อกำหนดเวลาสำหรับการเปิดอภิปรายทั่วไป ซึ่งต้องไม่ช้ากว่าสามสิบวันนับแต่วันที่

นายกรัฐมนตรีได้รับแจ้งแต่คณะรัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะขอให้
ระงับการเปิดอภิปรายทั่วไปนั้นเสียได้ เมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องที่
ยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์
สำคัญของแผ่นดิน

ในการเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๙๖ สภาจะลงมติใน
ปัญหาที่อภิปรายมิได้”

“มาตรา ๙๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสาม
ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิด
อภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้ง
คณะ

เมื่อการเปิดอภิปรายทั่วไปในสภาสิ้นสุดลง โดยมีชื่อด้วย
มติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้สภาผู้แทน
ราษฎรลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ แต่การลงมติในกรณี
เช่นนี้ มิให้กระทำในวันเดียวกันกับวันที่การอภิปรายสิ้นสุด”

มาตรา ๖ ความในหมวด ๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราช
อาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๕๓๕ ให้แก้ไขเพิ่มเติมตั้ง
ต่อไปนี้

- (๑) ให้แก้เลขหมวด ๔ เป็นเลขหมวด ๕
- (๒) ให้ยกเลิกมาตรา ๔๖ ถึงมาตรา ๔๗ มาตรา ๕๑ ถึงมาตรา ๕๔ มาตรา ๕๗
- (๓) ให้แก้เลขมาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๐ เป็นเลขมาตรา ๕๒ ถึงเลขมาตรา ๕๔ ตามลำดับ
- (๔) ให้แก้เลขมาตรา ๕๕ เป็นเลขมาตรา ๕๓
- (๕) ให้แก้เลขมาตรา ๕๖ เป็นเลขมาตรา ๕๕
- (๖) ให้เพิ่มมาตราดังต่อไปนี้เป็นมาตรา ๕๑ มาตรา ๕๔ ถึงมาตรา ๕๒ มาตรา ๕๔ มาตรา ๕๖ ถึงมาตรา ๕๘

“มาตรา ๕๑ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีหนึ่ง และรัฐมนตรีอื่นอย่างน้อยสี่สิบสี่นาย อย่างมากยี่สิบแปดนาย

ในการตั้งนายกรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ให้คณะรัฐมนตรีมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน”

“มาตรา ๘๕ ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับราชการแผ่นดินที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะพึงความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานสภาขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมของสภาก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ สภาจะลงมติในปัญหาที่เปิดอภิปรายมิได้”

“มาตรา ๘๖ ในระหว่างเวลาบริหารราชการแผ่นดิน ภายหลังจากได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ถ้ามีพฤติการณ์ที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควร คณะรัฐมนตรีจะขอให้สภายืนยันความไว้วางใจอีกครั้งก็ได้”

“มาตรา ๘๗ รัฐมนตรีทั้งคณะต้องออกจกตำแหน่งเมื่อสภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจในคณะ หรือเมื่อสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ให้ความไว้วางใจแก่คณะรัฐมนตรีในขณะเข้ารับหน้าที่นั้นสิ้นสุดลง หรือเมื่อความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลง ในกรณีทั้งสามนี้ คณะรัฐมนตรีที่ออกนั้นต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ครั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่

นอกจากนี้ความเป็นรัฐมนตรีจะสิ้นสุดลงเฉพาะตัวโดย

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (๔) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจ”

“มาตรา ๘๔ ในเหตุถูกเงินที่มีความจำเป็นรีบด่วนในอันจะรักษาความปลอดภัยสาธารณะหรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะและจะเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรให้ทันที่วงที่มิได้ก็ดี เมื่อกรณีเช่นนั้นเกิดขึ้นในระหว่างสภาถูกยุบก็ดี พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

ในการประชุมสภาคราวต่อไป ให้เสนอพระราชกำหนดนั้นต่อสภาโดยไม่ชักช้า ถ้าสภานุมัติแล้ว พระราชกำหนดนั้นก็ให้มีผลเป็นพระราชบัญญัติต่อไป ถ้าสภาไม่อนุมัติ พระราชกำหนดนั้นก็เป็นอันตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระทั่งกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

คำอนุมัติและไม่อนุมัติ ให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ”

“มาตรา ๔๘ ในระหว่างสมัยประชุม ถ้ามีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับการภาษีอากรหรือเงินตรา ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับ เพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

พระราชกำหนดที่ได้ตราขึ้นตามความในวรรคก่อน จะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในสองวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๘ วรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

“มาตรา ๕๐ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศใช้กฎอัยการศึก ตามลักษณะและวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะแห่งเป็นการรีบด่วน เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารย่อมกระทำได้ตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก”

“ มาตรา ๕๑ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศสงครามเมื่อได้รับความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว และไม่เป็นการขัดกับกฎบัตรขององค์การสหประชาชาติ มติให้คว่ำมยินยอมของสภาผู้แทนราษฎรต้องมีเสียงไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด”

“ มาตรา ๕๒ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการกำหนดข้อสัญญาสันติภาพสงบศึก และกำหนดข้อสัญญาขึ้นกับอาณาประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้องได้รับความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร”

“ มาตรา ๕๓ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการถอดถอนฐานันดรศักดิ์ และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์”

“ มาตรา ๕๔ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและถอดถอนข้าราชการฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือนตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดี และเทียบเท่า”

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๕

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๕๕๕

“มาตรา ๕๗ การกำหนดคุณสมบัติ การบรรจุ การแต่งตั้ง การถอดถอน และการลงโทษข้าราชการ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

“มาตรา ๕๘ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๗ มาตรา ๖๑ และมาตรา ๘๑ บทกฎหมาย พระราชกฤษฎีกา และพระบรมราชโองการใด ๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ”

มาตรา ๗ ความในหมวด ๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๕๖๕ ให้แก้ไขเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

- (๑) ให้แก้ไขเลขหมวด ๕ เป็นเลขหมวด ๖
- (๒) ให้แก้ไขเลขมาตรา ๕๘ ถึงเลขมาตรา ๕๘ เป็นเลขมาตรา ๕๘ ถึงเลขมาตรา ๑๐๐ ตามลำดับ
- (๓) ให้แก้ไขเลขมาตรา ๖๐ เป็นเลขมาตรา ๑๐๓
- (๔) ให้เพิ่มมาตราดังต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๐๑ มาตรา ๑๐๒ มาตรา ๑๐๔ มาตรา ๑๐๕

“มาตรา ๑๐๑ การตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่ง หรือที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะแทนศาลธรรมดาที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้น จะกระทำมิได้”

“มาตรา ๑๐๒ การบัญญัติกฎหมายให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลหรือวิธีพิจารณา เพื่อใช้แก่คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ จะกระทำมิได้”

“มาตรา ๑๐๔ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ย้าย และถอดถอนผู้พิพากษา”

“มาตรา ๑๐๕ การแต่งตั้ง การย้าย และการถอดถอนผู้พิพากษา จะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการก่อนแล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

การเลื่อนตำแหน่ง และการเลื่อนเงินเดือนผู้พิพากษา จะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ”

มาตรา ๘ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๗ และมาตรา ๑๐๖ ถึงมาตรา ๑๑๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๕๓๕

“หมวด ๗

ตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๐๖ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ อธิบดีกรมอัยการ และบุคคลอื่นอีกสามคนซึ่งสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ประธานศาลฎีกาเป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๐๗ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนี้

มาตรา ๑๐๘ ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งทั่วไป ให้สภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญจากผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ ภายในสามสิบวันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมสภาครั้งแรก

กำหนดวันตั้งกล่าวในวรกก่อน ให้มาขถึงวันในสมัยประชุม

ในการแต่งตั้งบุคลากรรัฐกรรมนุญตามความในวรรคแรก สภาจะแต่งตั้งผู้พ้นจากตำแหน่งให้เป็นบุคลากรรัฐกรรมนุญใหม่อีกได้

มาตรา ๑๐๘ บุคลากรรัฐกรรมนุญซึ่งสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) เปิดสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (๕) ต้องคำพิพากษาโทษจำคุก

มาตรา ๑๑๐ ถ้าตำแหน่งบุคลากรรัฐกรรมนุญซึ่งสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกเมื่อเปิดสมัยประชุมสภาครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป

ให้สภาแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญเข้ามาแทนภายในกำหนดเวลา
สามสิบวัน

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคก่อน ให้หมายถึงวันในสมัย
ประชุม”

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในหมวด ๖ ของรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๕๑๕ ทั้งหมวด และ
ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๘ และมาตรา ๑๑๑

“หมวด ๘
การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๑๑ รัฐธรรมนูญนี้จะแก้ไขเพิ่มเติมได้ ก็แต่โดย
เงื่อนไขดังต่อไปนี้

- (๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี
หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่น้อยกว่าหนึ่ง
ในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด
- (๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนี้ ให้สภา
ผู้แทนราษฎรพิจารณาเป็นสามวาระ

- (๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งชั้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด
- (๔) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองชั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ
- (๕) เมื่อการพิจารณาในวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดแล้ว ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาในวาระที่สามต่อไป
- (๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามชั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด
- (๗) เมื่อการออกเสียงลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวข้างบนแล้ว ให้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำมาบัญญัติมาตรา ๗๑ และมาตรา ๗๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ฉบับพิเศษ หน้า ๓๕

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๕๖๕

มาตรา ๓๐ ให้ยกเลิกความในหมวด ๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๕๓๕ และเพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๕ และบทเฉพาะกาลและมาตรา ๑๑๒ ถึงมาตรา ๑๒๓

“หมวด ๕

บทสุดท้าย

มาตรา ๑๑๒ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๑๔ ถ้ามีปัญหาการตีความรัฐธรรมนูญอันอยู่ในวงงานของสภาผู้แทนราษฎร ให้เป็นอำนาจของสภาที่จะตีความ และให้ถือว่าการตีความของสภาเป็นเด็ดขาด

ในการตีความรัฐธรรมนูญตามความในวรรคก่อน ต้องมีสมาชิกประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา ๑๑๓ บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

มาตรา ๑๑๔ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้อง

ฉบับพิเศษ หน้า ๓๖

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๕๕๕

ด้วยบทบัญญัติมาตรา ๑๑๓ ก็ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว แล้วส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการ เพื่อคณะกรรมการรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด และให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระทั่งคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๑๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๑๖ ในวาระเริ่มแรก ภายในระยะเวลาสี่ปี นับแต่วันใช้บังคับรัฐธรรมนูญนี้ ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท มีจำนวนเท่ากัน

- (๑) สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้แก่ผู้ซึ่งราษฎรเลือกตั้งตามบทบัญญัติมาตรา ๔๕ และมาตรา ๔๖
- (๒) สมาชิกประเภทที่ ๒ ได้แก่ผู้ซึ่งพระมหากษัตริย์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้นไว้แล้ว ในวันที่ใช้บังคับรัฐธรรมนูญนี้

LIRT

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๕๕๕

ในระหว่างที่สมาชิกประเภทที่ ๑ ยังไม่ได้เข้ารับหน้าที่ ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกประเภทที่ ๒ ไปพลางก่อน

มาตรา ๑๑๖ เมื่อได้ใช้บังคับรัฐธรรมนูญนี้ไปแล้วห้ามมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดใดได้รับการศึกษาอบรมชั้นประถมศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นจำนวนเกินกึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมดในจังหวัดนั้น ให้สมาชิกประเภทที่ ๒ ออกจากตำแหน่งมีจำนวนเท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการเลือกตั้งในจังหวัดนั้น หลักเกณฑ์และวิธีการออกจากตำแหน่งให้เป็นไปตามข้อบังคับซึ่งสภาผู้แทนราษฎรจะได้ตราขึ้น

ในระหว่างที่มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ตามมาตรานี้ ถ้าตำแหน่งสมาชิกประเภทที่ ๒ วางลง โดยมีใช้โดยการออกตามความในวรรคแรก พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้เป็นสมาชิกประเภทที่ ๒ เท่าจำนวนตำแหน่งที่ว่างลงนั้น

ในกรณีที่จะมีการออกจากตำแหน่งของสมาชิกประเภทที่ ๒ ตามความในวรรคแรก ให้คณะรัฐมนตรีประกาศจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งได้รับการศึกษาอบรมจบชั้นประถมศึกษา ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการในวันที่ ๑ มกราคม ของทุก ๆ ปี

มาตรา ๑๑๗ ในกรณีที่สมาชิกประเภทที่ ๒ จะต้องออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๑๖ ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๑ เพิ่มขึ้นมีจำนวนเท่ากับจำนวนสมาชิกประเภทที่ ๒ ที่จะต้องออกจากตำแหน่งนั้นภายในวันที่ ๑ เมษายน และให้สมาชิกประเภทที่ ๒ ออกจากตำแหน่งในวันที่สมาชิกประเภทที่ ๑ เข้ารับหน้าที่

มาตรา ๑๑๘ ในระหว่างที่มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ถ้ามีการยุบสภา ตามความในมาตรา ๖๕ ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกใหม่ เฉพาะในส่วนสมาชิกประเภทที่ ๑

มาตรา ๑๑๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๕๐ (๒) (๓) (๔) และ (๕) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๔๗๕ สมาชิกประเภทที่ ๒ คงอยู่ในตำแหน่งได้ตลอดเวลา

ที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๓๕ แต่มิให้มีการประชุมดำเนินการของสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างที่สภาต้องถูกยุบตามความในมาตรา ๖๕

มาตรา ๑๒๐ ก่อนที่จะมีกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ใช้อยู่ในวันใช้บังคับรัฐธรรมนูญนี้มาใช้บังคับ

มาตรา ๑๒๑ ให้กษัตริย์มนตรีซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันใช้บังคับรัฐธรรมนูญนี้ คงอยู่ในตำแหน่งบริหารราชการแผ่นดินตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อสภาผู้แทนราษฎรต่อไปก่อน และพ้นจากตำแหน่งเมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑ เข้ารับหน้าที่ และให้นำความในมาตรา ๘๗ มาใช้บังคับ

มาตรา ๑๒๒ ในวาระเริ่มแรก ให้สภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๐๖ ให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดสามสิบวันนับตั้งแต่วันที่สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้เข้ารับหน้าที่

มาตรา ๑๒๓ เมื่อเลิกมีสมาชิกประเภทที่ ๒ ข้าราชการประจำต้องออกจากตำแหน่งก่อน จึงจะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่นได้”

ฉบับพิเศษ หน้า ๔๐

ตอนที่ ๑๕ เล่ม ๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๘ มีนาคม ๒๕๖๕

มาตรา ๑๑ บรรดามาตราต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๕๖๕ ซึ่งได้มีการแก้ไขมาตราตามรัฐธรรมนูญแล้วนั้น ถ้าได้อ้างถึงบทมาตราใดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๕๖๕ ให้ถือว่าอ้างถึงบทมาตราตามที่แก้ไขมาตราใหม่นั้น

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

ฉบับพิเศษ หน้า ๑

เล่ม ๑๔ ตอนที่ ๑๘ ราชกิจจานุเบกษา ๑๘ กันยายน ๒๕๐๐

ประกาศ

เรื่อง การใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐

เป็นปีที่ ๑๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มี
พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารได้นำความกราบบังคมทูล
ถึงการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้เป็นไปตามควร

๒๖๓

รวมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ลงราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๔
ตอนที่ ๑๘ วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๐๐

(ตามที่ได้พิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา)

LIPT

ฉบับพิเศษ หน้า ๒

เล่ม ๑๔ ตอนที่ ๑๘ ราชกิจจานุเบกษา ๑๘ กันยายน ๒๕๐๐

แก้สถานการณ์ และทรงพระราชดำริเห็นชอบด้วย จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ เพื่อให้การเป็นไปตามที่ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารได้นำความกราบบังคมทูล ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๕ ให้คงใช้บังคับต่อไปภายใต้เงื่อนไขดังนี้

(ก) ให้สมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎรของสมาชิกประเภทที่ ๑ และประเภทที่ ๒ สิ้นสุดลงในวันประกาศพระบรมราชโองการนี้

(ข) ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๑ ภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันประกาศพระบรมราชโองการนี้

(ค) จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ จากบุคคลซึ่งทรงเห็นสมควรมีจำนวนไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบสามภายในวันและ ภายหลังจากวันประกาศพระบรมราชโองการนี้

ในระหว่างที่สมาชิกประเภทที่ ๑ ยังไม่ได้เข้ารับหน้าที่ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกประเภทที่ ๒ ไปพลางก่อน

LIART

ฉบับพิเศษ หน้า ๓

เล่ม ๗๔ ตอนที่ ๗๘ ราชกิจจานุเบกษา ๑๘ กันยายน ๒๕๐๐

(ง) ก่อนที่จะได้มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีเข้าบริหาร
ราชการแผ่นดิน ให้เป็นหน้าที่ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารเป็น
ผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ข้อ ๒. พระบรมราชโองการนี้ไม่กระทบกระเทือนการนับ
ระยะเวลาที่ได้ดำเนินมาแล้วตามมาตรา ๑๑๕ และมาตรา ๑๑๖

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ส. ชนธวัชต์

ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร

๒๖๕

หน้าว่าง

ฉบับพิเศษ หน้า ๑
เล่ม ๗๖ ตอนที่ ๑๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒

ธรรมนุญการปกครองราชอาณาจักร

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

เป็นปีที่ ๑๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช

๒๖๗

LIRT

ฉบับพิเศษ หน้า ๒

เล่ม ๗๖ ตอนที่ ๑๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๘ มกราคม ๒๕๐๒

บรมนาถบพิตร มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรด
กระหม่อมให้ประกาศว่า

โดยที่หัวหน้าคณะปฏิวัติซึ่งได้กระทำการยึดอำนาจการ
ปกครองแผ่นดินเป็นผลสำเร็จเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ.
๒๕๐๑ ได้นำความกราบบังคมทูลว่า การที่คณะปฏิวัติได้
ประกาศให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธ
ศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๘๕ เสีย นั้น
ก็โดยปรารถนาจะให้ มีรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมและให้การ
ปกครองประเทศเป็นไปโดยเรียบร้อยยิ่งกว่าที่เป็น อยู่ภายใต้
รัฐธรรมนูญฉบับนั้น การที่จะให้มีรัฐธรรมนูญเช่นนั้น สมควร
จัดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิ
จัดร่างขึ้นประกาศใช้ต่อไป แต่ในระหว่างระยะเวลาก่อนที่จะ
ได้ มีและประกาศใช้ รัฐธรรมนูญซึ่งร่างขึ้นโดยสภาร่างรัฐ
ธรรมนูญนั้น สมควรให้มีธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร
เพื่อใช้ไปพลางก่อน ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ใน
ขณะนี้ ทรงพระราชดำริเห็นชอบด้วย และเพื่อให้การเป็น
ไปตามที่หัวหน้าคณะปฏิวัตินำความกราบบังคมทูล จึงมีพระ

ฉบับพิเศษ หน้า ๓

เล่ม ๑๖ ตอนที่ ๑๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๘ มกราคม ๒๕๐๒

บรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ใช้บทบัญญัติต่อไปนี้เป็นธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร จนกว่าจะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญซึ่งสภาว่างรัฐธรรมนูญจะได้จัดร่างขึ้น

มาตรา ๑ อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย

มาตรา ๒ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกไม่ได้ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข และดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

มาตรา ๓ องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการ ผู้ใดจะละเมิดมิได้

มาตรา ๔ ให้มีคณะองคมนตรีคณะหนึ่ง มีจำนวนไม่เกินเก้าคน การแต่งตั้งและการพ้นจากตำแหน่งองคมนตรีให้เป็นไปตามพระราชอัชฌาศัย

มาตรา ๕ พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชบัญญัติใช้บังคับโดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา

คณะรัฐมนตรีใช้อำนาจบริหารและศาลใช้อำนาจตุลาการทั้งนี้ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

มาตรา ๖ ให้มีสภาว่างรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญและให้มีฐานะเป็นรัฐสภา ทำหน้าที่นิติบัญญัติด้วย

ฉบับพิเศษ หน้า ๔

เล่ม ๗๖ ตอนที่ ๑๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๘ มกราคม ๒๕๐๒

มาตรา ๗ สภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิกจำนวน
สองร้อยสี่สิบคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงตั้ง

ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกว่างลง จะได้ทรงตั้งแทนใน
ตำแหน่งที่ว่างนั้น

มาตรา ๘ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
ตามมติของสภา ให้เป็นประธานสภาคนหนึ่ง เป็นรอง
ประธานคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้

มาตรา ๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ สภา
ร่างรัฐธรรมนูญมีอำนาจตราข้อบังคับการประชุมปรึกษาของ
สภาเกี่ยวกับการเสนอร่างพระราชบัญญัติ การเสนอญัตติ การ
ประชุม การปรึกษา และกิจการอื่น เพื่อดำเนินการตามอำนาจ
หน้าที่

มาตรา ๑๐ เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ร่างรัฐธรรมนูญ
เสร็จแล้ว ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญประชุมในฐานรัฐสภา
พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้นว่า จะให้นำขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวาย
เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยให้ประกาศใช้หรือ
ไม่ การประชุมปรึกษาดังกล่าวนี้ สภาจะแก้ไขเพิ่มเติมร่าง
รัฐธรรมนูญนั้นประการใดมิได้

ฉบับพิเศษ หน้า ๕

เล่ม ๑๖ ตอนที่ ๑๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๔ มกราคม ๒๕๐๒

การประชุมตามความในวรรคก่อน ต้องมีสมาชิกร่วมประชุม ไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ให้ประธานสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๑ ในกรณีการลงมติของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามความในมาตรา ๑๐ ไม่ได้คะแนนเสียงของสมาชิกให้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ และดำเนินการต่อไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๒ ในการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใด ๆ ในทางแถลงข้อเท็จจริง หรือ แสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนนข่มเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ไม่เป็นกรณีที่จะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวผู้นั้นในทางใด

ความคุ้มครองดังกล่าวในวรรคก่อน ให้ใช้แก่ผู้พิมพ์และผู้นิพนธ์รายงานการประชุมโดยคำสั่งของสภาด้วย

ฉบับพิเศษ หน้า ๖

เล่ม ๑๖ ตอนที่ ๑๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๘ มกราคม ๒๕๐๒

มาตรา ๑๓ ในกรณีที่สมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญถูกควบคุมหรือขัง หรือถูกฟ้องในคดีอาญา ให้ส่งปล่อยหรือองค์การพิจารณา ในเมื่อประธานสภาร้องขอ

มาตรา ๑๔ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และรัฐมนตรีมีจำนวนตามสมควร ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี จะเป็นสมาชิกสภามิได้

นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี มีสิทธิเข้าร่วมประชุมชี้แจง แสดงความเห็นในที่ประชุมสภา แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

มาตรา ๑๕ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะให้รัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๖ ก่อนตั้งคณะรัฐมนตรี หัวหน้าคณะปฏิบัติปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรี

มาตรา ๑๗ ในระหว่างที่ใช้ธรรมนุญนี้ ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการระงับหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักรหรือราชบัลลังก์ หรือการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลาย ก่อ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑

เล่ม ๑๖ ตอนที่ ๑๑ ราชกิจจานุเบกษา ๒๘ มกราคม ๒๕๐๒

กรณีหรือจากความสงบที่เกิดขึ้นภายใน หรือมาจากภายนอกราชอาณาจักร ให้นายกรัฐมนตรีโดยมติของคณะรัฐมนตรี มีอำนาจสั่งการ หรือกระทำการใดๆ ได้ และให้ถือว่าคำสั่ง หรือการกระทำเช่นว่านั้นเป็นคำสั่งหรือการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย

เมื่อนายกรัฐมนตรีได้สั่งการหรือกระทำการใดไปตามความในวรรคก่อนแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีแจ้งให้สภาทราบ

มาตรา ๑๘ บรรดาบทกฎหมาย พระราชกัตตเลขา และพระบรมราชโองการใดๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

การตั้งนายกรัฐมนตรี ให้ประธานสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๙ ผู้พิพากษามีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

มาตรา ๒๐ ในเมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้บังคับแก่กรณีใด ให้วินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย

๒๖/๓

ฉบับพิเศษ หน้า ๘

เล่ม ๑๖ ตอนที่ ๑๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๘ มกราคม ๒๕๖๒

**ในกรณีมีปัญหาเกี่ยวแก่การวินิจฉัยกรณีใดก็ตามความใน
วรรคก่อนเกิดขึ้นในวงงานของสภา หรือเกิดขึ้นโดยคณะ
รัฐมนตรีขอให้สภาวินิจฉัย ให้สภาวินิจฉัยชี้ขาด**

**ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
จอมพล ศฤงค์ ชนธวัชต์
หัวหน้าคณะปฏิวัติ**

ฉบับพิเศษ หน้า ๑

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๑
เป็นปีที่ ๒๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

ศุภมัตตุ พระพุทธศาสนกาลเป็นอดีตกาล ๒๕๑๑ พรรษา
ปัจจุบันสมัย จันทรคตินิยม กปีสมพัตสร เซฏฐูมาส กาหปักษ์
ทสมัตติ สุริยคติกาล มิถุนายนมาส วัสดิมสุรทิน พฤหัสบดีวาร
โดยกาลบริเจท

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิต
ลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรม

๒๐๖๕

ฉบับพิเศษ หน้า ๒

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

มาถบพิตร เสด็จออก ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ท่ามกลางอุดม
สนันนิบาต พระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนางทูตผู้แทนนานาประเทศ
สมาชิกสภาว่าราชการและเสนาามาตยราชบริพาร เฝ้าเบื้อง
บาทบงกชพริ้งพร้อมกันโดยอนุกรม

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า ตาม
ที่สมเด็จพระบรมปู่ลาสิราช พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
ประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า
โปรดกระหม่อม พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ณ วันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ นั้น เป็นการสถาปนา
การปกครองระบอบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทย โดยมี
พระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทรงใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งมาจาก
ปวงชนชาวไทยตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ทรง
ใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะ
รัฐมนตรี และทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล

การปกครองระบอบประชาธิปไตยดังกล่าว ได้วิวัฒนาการ
มาโดยลำดับ ภาวะการณ์บ้านเมืองผันแปรไป เป็นเหตุให้ต้อง
เปลี่ยนแปลงแก้ไขรัฐธรรมนูญหลายครั้งหลายคราว เพื่อให้
เหมาะสมกับกาลสมัย

๒๗๖

LIRT

ตามวิวัฒนาการ ปรากฏว่า ระบอบการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนั้น เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของปวงชนชาวไทย เป็นการถาวรมั่นคงตลอดมา ข้อที่จำต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขรัฐธรรมนูญ ได้แก่สัมพันธภาพระหว่างรัฐสภากับคณะรัฐมนตรีและรูปของรัฐสภาเป็นสำคัญ ถ้าอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารอยู่ในฐานะที่คานกันและสมดุลกันตามควรแล้ว บ้านเมืองก็จะอยู่ในเสถียรภาพตามที่ต้องการ

วิธีที่จะให้มีการคานกันและสมดุลกันดังกล่าว เคยใช้วิธีให้มีสมาชิกสองประเภทอยู่ในสภาเดียวกัน คือ สมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้ง และสมาชิกที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง แล้วใช้วิธีให้มีสองสภา คือ สภาที่ราษฎรเลือกตั้ง และสภาที่เลือกตั้งอย่างอื่น หรือสภาที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง แล้วกลับไปใช้วิธีเดิม แต่ก็รักษาเสถียรภาพไว้ไม่ได้

คณะปฏิวัติสังเกตเห็นว่า มีความอลเวงไม่สงบเรียบร้อย บ้านเมืองอาจประสบอันตรายได้อย่างมาก ถ้าจะให้การปกครองประเทศเป็นไป โดยเรียบร้อย และจะให้การปกครองระบอบรัฐธรรมนูญเป็นการมั่นคงถาวรโดยแท้แล้ว จะต้องสร้างรากฐานของระบอบนั้น โดยพัฒนาการศึกษาและการเสริมธุรกิจของชาติ

ฉบับพิเศษ หน้า ๔

เล่ม ๘๕- ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

ตามแผนและโครงการที่แน่นอน กับทั้งจัดให้มีรัฐธรรมนูญที่เหมาะสม จึงได้ทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ และคณะปฏิวัติได้ประกาศให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๘๕

การที่จะให้มีรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมนั้น หัวหน้าคณะปฏิวัติได้นำความกราบบังคมทูลว่า สมควรจัดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ และมีธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรเพื่อใช้ไปพลางก่อน ทรงพระราชดำริเห็นชอบด้วย เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๐๒ จึงได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร จนกว่าจะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญจะได้จัดร่างขึ้น

สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญโดยละเอียดถี่ถ้วน กล่าวคือ ได้ตั้งคณะกรรมการฟังความคิดเห็นประชาชน มีหน้าที่รวบรวมพิจารณาความคิดเห็นของประชาชน คณะกรรมการระเบียบวาระ มีหน้าที่ค้นคว้าและรวบรวมหลักสารสำคัญอันควรพิจารณา และคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญ และในการนี้ เฉพาะหลักสารสำคัญให้ถือตามมติของสภา

ฉบับพิเศษ หน้า ๕

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

ในการร่างรัฐธรรมนูญนี้ ทั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง ได้พิจารณาคุบทรัฐธรรมนูญที่มีมาแล้วในประเทศไทย กับทั้งบทรัฐธรรมนูญของนานาประเทศประกอบด้วย แต่ความมุ่งหมายโดยเฉพาะ ก็คือ จะบัญญัติบทรัฐธรรมนูญให้เหมาะสมกับความต้องการของประเทศชาติ เพื่อให้ตั้งอยู่ในเสถียรภาพและความเจริญก้าวหน้าสืบไป

สภาร่างรัฐธรรมนูญลงมติกำหนดหลักการสำคัญเป็นการทั่วไปว่า ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และได้กำหนดหลักการสำคัญในเรื่องอื่นๆ อาทิ เรื่องรูปรัฐสภา และเรื่องสัมพันธ์ภาพระหว่างรัฐสภากับคณะรัฐมนตรี กล่าวคือ ให้รัฐสภามีสองสภา สภาหนึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้ง อีกสภาหนึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง รัฐสภามีอำนาจในทางนิติบัญญัติและควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินได้ด้วยวิธีการตั้งกระทู้ถามรัฐบาล เปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่ลงมติ หรือเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ

เมื่อรัฐสภามีอำนาจในทางนิติบัญญัติ และควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินดังกล่าวแล้ว สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาเห็นว่า เพื่อคุณแห่งอำนาจอันจะยังระบอบรัฐธรรมนูญให้ตั้งอยู่

ในเสถียรภาพ สมควรที่อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารจะแยกจากกันให้มากยิ่งขึ้น จึงได้ลงมติในหลักการสำคัญว่า นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีอื่นซึ่งเป็นฝ่ายบริหารจะเป็นสมาชิกแห่งรัฐสภาในขณะเดียวกันมิได้

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ได้ยกร่างรัฐธรรมนูญตามหลักการสำคัญซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ลงมติไว้ และได้เสนอเพื่อให้สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณา

สภาร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาเป็นสามวาระ ในวาระที่ ๑ ได้รับร่างรัฐธรรมนูญไว้พิจารณา ในวาระที่ ๒ ได้ตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้นกับคำแปรญัตติ ภายใต้บังคับแห่งหลักการสำคัญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ลงมติไว้ และสภาร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว เริ่มต้นด้วยข้อรัฐธรรมนูญ คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับมาตรา ในวาระที่ ๓ ได้ลงมติให้เสนอร่างรัฐธรรมนูญนั้นต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา

สภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๐ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร

ฉบับพิเศษ หน้า ๗

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

แล้ว ลงมติให้นำร่างรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยให้ประกาศใช้ต่อไป

ครั้นเมื่อได้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายแล้ว ได้ทรงพระราชวินิจฉัยโดยตลอด และทรงพระราชดำริเห็นพ้องต้องตามมติของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภาแล้ว

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้ ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ซึ่งได้ตราไว้ ณ วันที่ ๒๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๐๒ นั้น ตั้งแต่วันประกาศนี้เป็นต้นไป

ขอให้ปวงชนชาวไทยร่วมแรงร่วมใจกันสนับสนุน ส่งเสริม และรักษาปฏิบัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ ให้เป็นหลักยึดสถาพร ขอให้ราษฎรใช้สิทธิของตนให้เป็นผลตามระบอบประชาธิปไตย ขอให้รัฐสภาคับรัฐบาลปฏิบัติหน้าที่ตามบทแห่งรัฐธรรมนูญนี้ โดยเจตจำนงตรงกันในอนาคต

ฉบับพิเศษ หน้า ๘

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

ประเทศชาติให้มั่นคงเจริญก้าวหน้า จรรโลงประชาชนให้เกษม
สุขสวัสดิ์ จรรโลงวิถีรัฐธรรมนูญให้สมบูรณ์ด้วยเสถียรภาพ ปราบ
เท่ามิรันดรกาล สมดังพระบรมราชปณิธานทุกประการ เทอญ

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๑ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว
จะแบ่งแยกมิได้

มาตรา ๒ ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย
มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระ
มหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบทบัญญัติแห่ง
รัฐธรรมนูญ

หมวด ๒

พระมหากษัตริย์

มาตรา ๔ องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่
เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้

มาตรา ๕ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ใน
ทางใด ๆ มิได้

ฉบับพิเศษ หน้า ๘

เล่ม ๔๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

มาตรา ๖ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิตินิติบัญญัติทางรัฐสภา

มาตรา ๘ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๙ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล

มาตรา ๑๐ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

มาตรา ๑๑ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

มาตรา ๑๒ พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่ง และองคมนตรีอื่นอีกไม่มากกว่าแปดคน ประกอบเป็นคณะองคมนตรี

คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และมีหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๓ การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรีก็ดี การให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งก็ดี ให้เป็นไปตามพระราชอัชฌาศัย

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๐

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานองคมนตรีหรือให้ประธานองคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง และให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งองคมนตรีอื่นหรือให้องคมนตรีอื่นพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๔ องคมนตรีต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ รัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนหรือสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง และต้องไม่แสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ

มาตรา ๑๕ ก่อนเข้ารับหน้าที่ องคมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๖ องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก หรือมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๑

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

มาตรา ๑๗ การแต่งตั้งและถอดถอนข้าราชการในพระองค์ และสมุหราชองครักษ์ ให้เป็นไปตามพระราชอัชฌาศัย

มาตรา ๑๘ ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือจะทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม จะได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดผู้หนึ่งด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๙ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๘ ก็ดี ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะหรือเพราะเหตุอื่นใดก็ดี ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดผู้หนึ่งที่สมควรดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ แต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

มาตรา ๒๐ ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๑๙ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ไปพลางก่อน

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้ง
ตามมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๑๙ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้
ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ตามวรรคหนึ่งก็ดี ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีทำ
หน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคสองก็ดี ประธาน
องคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นประธานองคมนตรีมิได้
ในกรณีเช่นว่านี้ ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรีคนหนึ่งขึ้น
ทำหน้าที่ประธานองคมนตรีชั่วคราว

มาตรา ๒๑ ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๑๙ ต้องปฏิญาณ
ตนในที่ประชุมรัฐสภา ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะจงรัก
ภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (พระปรมาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่
ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน
ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทยทุกประการ ”

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๓

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

มาตรา ๒๒ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฏมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ และประกอบด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา

การยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฏมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ให้กระทำได้โดยวิธีการอย่างเดียวกันกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๓ ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามกฏมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศเพื่อให้ประชาชนทราบ

ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามวรรคหนึ่ง ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน แต่ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลงในระหว่างที่ได้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ตามมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๑๙ หรือระหว่างเวลาที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง ก็ให้ผู้สำเร็จ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๔

เล่ม ๙๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

ราชการแทนพระองค์นั้นๆ แล้วแต่กรณี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไป ทั้งนี้จนกว่าจะได้ประกาศองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งไว้และเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไปตามวรรคสอง ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคสอง หรือทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราวตามวรรคสามให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐ วรรคสาม มาใช้บังคับ

หมวด ๓

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา ๒๔ บุคคลไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ช่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญเสมอกัน

มาตรา ๒๕ บุคคลช่อมเสมอกันในกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์ โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี โดยประการอื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิอย่างใดเลย

LIRT

๒๕๕๔

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๕

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

มาตรา ๒๖ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวในวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนาหรือลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น

มาตรา ๒๗ บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

มาตรา ๒๘ ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

๒๘๘๙

LIRT

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๖

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

ก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำผิดไม่ได้

ถ้าขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา จะต้องได้รับการพิจารณา และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องอาศัยเหตุตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ โดยเฉพาะในกฎหมาย และจะต้องแจ้งเหตุที่ไม่ให้ประกันแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบ

บุคคลผู้ถูกคุมขังหรือถูกจำคุก ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมตามสมควร

มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย การจับกุมคุมขังหรือตรวจค้นตัวบุคคลไม่ว่าในกรณีใด ๆ จะกระทำ ได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่ผู้ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้นจะต้องได้รับแจ้งเหตุพร้อมด้วยรายละเอียดตามสมควรในการที่ถูกจับหรือถูกตรวจค้นโดยไม่ชักช้า และผู้ถูกคุมขังย่อมมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้

ในกรณีที่มีการคุมขังตัวบุคคล ผู้ถูกคุมขังเองก็ดี พนักงานอัยการก็ดี บุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขังก็ดี มีสิทธิ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๗

เล่ม ๔๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

ร้องคัดศาลท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาว่าการคุมขังเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมีคำร้องเช่นว่านี้ ให้ศาลดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวโดยด่วน ถ้าเห็นว่าคำร้องนั้นมีมูล ศาลมีอำนาจสั่งผู้คุมขังให้นำตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยพลัน และถ้าผู้คุมขังแสดงให้เป็นที่พอใจของศาลไม่ได้ว่าการคุมขังเป็นการชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังไปทันที

มาตรา ๓๐ การเกณฑ์แรงงาน จะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาเป็นการฉุกเฉิน หรือโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งบัญญัติให้กระทำได้ในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๓๑ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปรกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองก็ดี การตรวจค้นเคหสถานก็ดี จะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๓๒ สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรง หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์แก่การผังเมืองหรือประโยชน์ของรัฐอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทำขวัญอันเป็นธรรมแก่เจ้าของ ตลอดจนผู้ทรงสิทธิตามที่ระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ บรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้นด้วย

มาตรา ๓๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการพูด การเขียน การพิมพ์และการโฆษณา

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำได้อีกแต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะคับขัน หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความเสื่อมทรามทางจิตใจของยุวชน

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์ของ
เอกชน รัฐจะกระทำมิได้

มาตรา ๓๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการศึกษา
อบรม เมื่อการศึกษาอบรมนั้นไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของ
พลเมืองตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาอบรม และไม่ขัดต่อ
กฎหมายเกี่ยวกับการจัดสรรสถานศึกษา

มาตรา ๓๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการชุมนุมโดย
สงบและปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำได้อีกแต่โดยบทบัญญัติ
แห่งกฎหมาย เฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อ
คุ้มครองความสงบเรียบร้อยของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือ
เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ใน
ภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศ
สถานการณ์ฉุกเฉิน หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศใช้กฎ
อัยการศึก

มาตรา ๓๖ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในกรรวมกัน
เป็นสมาคม เมื่อมีวัตถุประสงค์ไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย

การจัดตั้งและการดำเนินกิจการของสมาคมย่อมเป็นไปตาม
บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๓๗ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง เพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองโดยวิถีทางประชาธิปไตย และไม่ขัดต่อระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญ

การจัดตั้งและการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง

มาตรา ๓๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางไปรษณีย์หรือทางอื่นที่ชอบด้วยกฎหมาย

การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยจดหมาย โทรเลข โทรศัพท์ หรือสิ่งสื่อสารอื่นใดที่บุคคลมีติดต่อถึงกัน จะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอภาคในการใช้การสื่อสารที่จัดไว้เป็นบริการสาธารณะ

มาตรา ๓๙ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักรและในการประกอบอาชีพ

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำได้ก็แต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อความปลอดภัยของประเทศ เศรษฐกิจแห่งชาติหรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๑

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร
จะกระทำมิได้

มาตรา ๔๐ บุคคลคนเดียวหรือหลายคนร่วมกันย่อมมีสิทธิ
เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมาย
บัญญัติ

มาตรา ๔๑ สิทธิของบุคคลในครอบครัวย่อมได้รับความ
คุ้มครอง

มาตรา ๔๒ สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่งเป็น
นิติบุคคล ให้รับผิดชอบต่อการกระทำของเจ้าพนักงานในฐานะ
เสมือนเป็นตำรวจหรือนายจ้าง ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๔๓ บุคคลซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการประจำ
อื่น และข้าราชการส่วนท้องถิ่น ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตาม
รัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับประชาชนพลเมือง เว้นแต่ที่จำกัดใน
กฎหมาย หรือกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจกฎหมาย
เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพหรือวินัย

มาตรา ๔๔ บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนี้
ให้เป็นปฏิปักษ์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญ
มิได้

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๒

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

หมวด ๔
หน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา ๔๕ บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ

มาตรา ๔๖ บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๗ บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๔๘ บุคคลมีหน้าที่เคารพต่อกฎหมาย

มาตรา ๔๙ ในการใช้สิทธิเลือกตั้งและสิทธิออกเสียงประชามติ บุคคลมีหน้าที่ต้องกระทำโดยสุจริต และมุ่งถึงประโยชน์ส่วนรวม

มาตรา ๕๐ บุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๑ บุคคลมีหน้าที่ช่วยเหลือราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๒ บุคคลมีหน้าที่รับการศึกษาอบรมชั้นประถมศึกษา ภายใต้งบประมาณและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๕

แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๕๓ บทบัญญัติในหมวดนี้มีไว้เพื่อเป็นแนวทาง
สำหรับการตรากฎหมาย และการบริหารราชการตามนโยบายดัง
กำหนดไว้ และไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้องรัฐ

มาตรา ๕๔ รัฐจะต้องรักษาไว้ซึ่งเอกราช

มาตรา ๕๕ รัฐพึงส่งเสริมสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ
และถือหลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่อกัน

มาตรา ๕๖ รัฐพึงร่วมมือกับนานาประเทศในการรักษา
ความยุติธรรมระหว่างประเทศ และผดุงสันติสุขของโลก

มาตรา ๕๗ กำลังทหารพึงมีโดยเหมาะสมแก่ความจำเป็น
สำหรับรักษาเอกราช ความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งชาติ

มาตรา ๕๘ กำลังทหารเป็นของชาติ พึงใช้เพื่อการรบหรือ
การสงคราม หรือเพื่อปราบปรามการจลาจล

การใช้กำลังทหารเพื่อการอื่น ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่ง
กฎหมาย

มาตรา ๕๘ รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษาอบรม
การจัดระบบการศึกษาอบรมเป็นหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะ
สถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ

การศึกษาอบรมชั้นอุดมศึกษา รัฐพึงจัดการให้สถานศึกษา
ดำเนินกิจการของตนเองได้ภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๖๐ การศึกษาอบรมชั้นประถมศึกษาในสถานศึกษา
ของรัฐ จะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน

รัฐพึงช่วยเหลือให้ได้มีอุปกรณ์การศึกษาอบรมตามควร

มาตรา ๖๑ รัฐพึงสนับสนุนการวิจัยในศิลปวิทยา และวิทยา
ศาสตร์

มาตรา ๖๒ รัฐพึงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมประจำชาติ แต่ต้อง
ไม่กระทำโดยวิธีการอันเป็นการบังคับกับฝืนใจบุคคล

มาตรา ๖๓ รัฐพึงบำรุงรักษาสถานที่และวัตถุอันมีค่าในทาง
ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและศิลปกรรม

มาตรา ๖๔ รัฐพึงสนับสนุนให้เอกชนได้มีการริเริ่มในทาง
เศรษฐกิจ

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๕

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

การประกอบกิจการอันมีลักษณะเป็นสาธารณูปโภค รัฐพึงจัดให้ประสานกันกับการดำเนินกิจการทางเศรษฐกิจส่วนเอกชนในทางที่จะให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนเป็นส่วนรวม

การประกอบกิจการอันมีลักษณะเป็นสาธารณูปโภคโดยเอกชนก็ดี กิจการอันเป็นการผูกขาดตัดตอนก็ดี จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๖๕ รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการประกอบเกษตรกรรมเพื่อเพิ่มพูนผลิตผลทั้งในทางปริมาณและคุณภาพ

มาตรา ๖๖ รัฐพึงสนับสนุนการค้าและการประกอบการผลิตส่วนเอกชน ทั้งในเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม

มาตรา ๖๗ รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการสังคมสงเคราะห์เพื่อสวัสดิภาพและความผาสุกของประชาชน

มาตรา ๖๘ รัฐพึงส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำตามควรแก่อัตรา และคุ้มครองแรงงานให้เป็นไปโดยเป็นธรรม

มาตรา ๖๙ รัฐพึงส่งเสริมการสาธารณสุข

มาตรา ๗๐ รัฐพึงส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และสนับสนุนให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินกิจการตามอำนาจหน้าที่ได้เป็นผลดี

๒๕๑๑

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๖

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ รชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

หมวด ๖

อำนาจนิติบัญญัติ

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๗๑ รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทน
รัฐสภาจะประชุมร่วมกันหรือแยกกัน ย่อมเป็นไปตามบท
บัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๗๒ ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา ประธาน
สภาผู้แทนเป็นรองประธานรัฐสภา

ประธานรัฐสภามีหน้าที่ดำเนินกิจการของรัฐสภาในกรณี
ประชุมร่วมกันให้เป็นไปตามระเบียบ และมีหน้าที่อื่นตามที่
บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้

ในกรณีที่ประธานรัฐสภาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รอง
ประธานรัฐสภาทำหน้าที่แทน

มาตรา ๗๓ ร่างพระราชบัญญัติจะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ก็
แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา

มาตรา ๗๔ ร่างพระราชบัญญัติซึ่งได้รับความเห็นชอบของ
รัฐสภาแล้ว ให้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระ

มหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา ๑๕ ร่างพระราชบัญญัติใดพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือมิได้พระราชทานคืนมาภายในเก้าสิบวัน รัฐสภาจะต้องปรึกษาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐสภาลงมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานลงภายในสามสิบวัน ก็ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

มาตรา ๑๖ บุคคลจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนในขณะเดียวกันมิได้

มาตรา ๑๗ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนสภาใดสภาหนึ่งไม่น้อยกว่าห้าคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก ว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และให้ประธาน

แห่งสภาที่ได้รับคำสั่งส่งคำร้องนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
เพื่อพิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด
และให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ แจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธาน
แห่งสภาที่ได้รับคำสั่งดังกล่าวในวาระหนึ่ง

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ว่าสมาชิกภาพของ
สมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระทั่งกิจการที่
สมาชิกคนนั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิกก่อนที่ประธานแห่ง
สภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัย

ส่วนที่ ๒

วุฒิสภา

มาตรา ๗๘ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกซึ่งพระมหากษัตริย์
ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในวิชาการหรือกิจการต่าง ๆ อันจะ
ยังประโยชน์ให้เกิดแก่การปกครองแผ่นดิน มีสัญชาติไทยโดย
กำเนิด และมีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์

สมาชิกวุฒิสภาให้มีจำนวนสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้ง
หมดของสภาผู้แทน หากจำนวนที่กำหนดได้มีเศษให้ปัดเศษทั้ง

มาตรา ๘๘ สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีวาระคราวละ
หกปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง

ในวาระเริ่มแรกเมื่อครบกำหนดสามปีนับแต่วันที่พระมหา
กษัตริย์ทรงแต่งตั้งสมาชิกเป็นครั้งแรก ให้มีการจับสลากเพื่อให้
สมาชิกพ้นจากตำแหน่งเป็นจำนวนกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิก
ทั้งหมด และให้ถือว่าการสิ้นสุดแห่งสมาชิกภาพโดยการจับสลาก
เป็นการออกตามวาระด้วย

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะแต่งตั้งผู้ที่
ออกตามวาระ เป็นสมาชิกอีกได้

มาตรา ๘๙ สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง เมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามวาระ
- (๒) ดาย
- (๓) ลาออก
- (๔) เสียสัญชาติไทย
- (๕) มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๖ (๑)
(๒) (๓) หรือ (๔) หรือมาตรา ๘๘ (๑) (๒) หรือ
(๓)

(๖) ถูกจำกัดโดยคำพิพากษาโทษจำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่มีกำหนดโทษชั้นลหุโทษ

มาตรา ๘๑ ถ้าตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามวาระ พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งบุคคลผู้มีลักษณะต้องตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๗๘ เข้ามาเป็นสมาชิกแทน สมาชิกซึ่งเข้ามาแทนนั้นย่อมอยู่ในตำแหน่งได้เพียงครบตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

ส่วนที่ ๓

สภาผู้แทน

มาตรา ๘๒ สภาผู้แทนประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้ง มีจำนวนตามเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๓

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ และให้ถือเขตจังหวัดเป็นเกณฑ์

การเลือกตั้งจะใช้วิธีรวมเขตหรือแบ่งเขต ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

มาตรา ๘๓ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนให้ถือเกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละจังหวัด ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่

ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้ง หนึ่งแสนห้าหมื่นคน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนหนึ่งคน จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงหนึ่งแสนห้าหมื่นคนให้มีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน ถ้าจังหวัดใดมีราษฎรเกินหนึ่งแสนห้าหมื่นคนก็ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อจำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนห้าหมื่นคน เศษของหนึ่งแสนห้าหมื่นถ้าถึงเจ็ดหมื่นห้าพันหรือกว่านั้นให้นับเป็นหนึ่งแสนห้าหมื่น

มาตรา ๘๔ บุคคลผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๘๕ และไม่เป็นบุคคลต้องห้ามตามมาตรา ๘๖ ย่อมมีสิทธิเลือกตั้ง

มาตรา ๘๕ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) สัญชาติไทยตามกฎหมาย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวก็ดี บุคคลผู้ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงชาติก็ดี ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนอีกด้วย

(๒) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง

(๓) คุณสมบัติอื่น หากมีกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

ฉบับพิเศษ หน้า ๓๒

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

มาตรา ๘๖ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็น
บุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ

- (๑) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (๒) หุนวอกและเป็นใบ้ ซึ่งไม่สามารถอ่านและเขียน
หนังสือได้
- (๓) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช
- (๔) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
- (๕) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำ
พิพากษา

มาตรา ๘๗ บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๘๔ และมี
คุณสมบัติตามมาตรา ๘๘ ทั้งไม่เป็นบุคคลต้องห้ามตามมาตรา
๘๖ ย่อมมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทน แต่บท
บัญญัติมาตรา ๘๖ (๔) มิให้นำมาใช้บังคับในกรณีที่ยังมิได้มีคำ
พิพากษาของศาลใดศาลหนึ่งให้จำคุกผู้ต้องคุมขัง

มาตรา ๘๘ ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (๑) สัญชาติไทยตามกฎหมาย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทย
ซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวก็ดี บุคคลผู้ได้สัญชาติไทยโดยการแปลง
ชาติก็ดี ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนอีกด้วย

ฉบับพิเศษ หน้า ๓๓

เล่ม ๔๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

(๒) อายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(๓) มาตรฐานการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

(๔) คุณสมบัติอื่น หากมีกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

มาตรา ๔๕ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คือ

(๑) ตัดขาดสิทธิให้โทษ

(๒) ตาบอดทั้งสองข้าง

(๓) เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี

(๔) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(๕) เป็นข้าราชการหรือข้าราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีเงินเดือนและตำแหน่งประจำ นอกจากข้าราชการการเมือง

(๖) ลักษณะอื่น หากมีกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

มาตรา ๕๐ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

มาตรา ๕๑ อายุของสภาผู้แทนมีกำหนดคราวละสี่ปีนับแต่วันเปิดประชุมรัฐสภาครั้งแรก

มาตรา ๕๒ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน จะกระทำได้เมื่อ ได้มีพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนแล้ว พระราชกฤษฎีกานั้นให้ระบุระยะเวลารับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งและวันเลือกตั้งด้วย ในกรณีการเลือกตั้งทั่วไป ให้กำหนดวันเลือกตั้งวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

มาตรา ๕๓ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนเพื่อให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกใหม่

การยุบสภาผู้แทนให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในเก้าสิบวัน

มาตรา ๕๔ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนเริ่มแต่วันเปิดประชุมรัฐสภาครั้งแรก

มาตรา ๕๕ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนสิ้นสุดลงเมื่อ

ฉบับพิเศษ หน้า ๓๕

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทน หรือมีการยุบสภาผู้แทน

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๘๕ หรือมาตรา ๘๘

(๕) มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๖ (๑)

(๒) (๓) หรือ (๕) หรือมาตรา ๘๘ (๑) (๒) (๓)

(๕) หรือ (๖)

(๖) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาโทษจำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่มีกำหนดโทษชั้นลหุโทษ

มาตรา ๘๖ ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทน หรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทนภายในเก้าสิบวัน เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

สมาชิกภาพของสมาชิกผู้เข้ามาแทนนั้นเริ่มแต่วันเข้ารับหน้าที่ และอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาที่เหลืออยู่

ส่วนที่ ๕

บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

มาตรา ๘๗ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมายใด ๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของตนโดยบริสุทธิ์ใจ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย

มาตรา ๘๘ ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทน ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของข้าพเจ้าโดยบริสุทธิ์ใจ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ ”

มาตรา ๘๙ วุฒิสภาและสภาผู้แทนแต่ละสภา มีประธานสภาคนหนึ่งและรองประธานสภาคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภานั้นๆ ตามมติของสภา

มาตรา ๑๐๐ ประธานและรองประธานวุฒิสภาดำรงตำแหน่งจนถึงวันก่อนวันเลือกประธานและรองประธานวุฒิสภาใหม่ ซึ่งจะต้องกระทำเมื่อถึงคราวที่มีการเปลี่ยนสมาชิกทั้งหนึ่ง

ประธานและรองประธานสภาผู้แทนดำรงตำแหน่งจนสิ้นอายุของสภา หรือมีการยุบสภา

ประธานและรองประธานวุฒิสภา และประธานและรองประธานสภาผู้แทน ย่อมพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระพ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง เมื่อ

(๑) ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก

(๒) ลาออกจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๐๑ ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนมีหน้าที่ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบ รองประธานมีหน้าที่ทำกิจการแทนประธานเมื่อประธานไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

มาตรา ๑๐๒ ในเมื่อประธานและรองประธานวุฒิสภาหรือประธานและรองประธานสภาผู้แทนไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่งสภานั้น ๆ เลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้น

มาตรา ๑๐๓ การประชุมวุฒิสภาก็ดี การประชุมสภาผู้แทนก็ดี ต้องมีสมาชิกประชุมไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา ๑๐๔ ภายใต้งบกับมาตรา ๗๕ มาตรา ๑๒๑

มาตรา ๑๔๘ และมาตรา ๑๖๘ การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๐๕ ในที่ประชุมวุฒิสภาก็ดี ที่ประชุมสภาผู้แทนก็ดี ที่ประชุมรัฐสภาก็ดี สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใด ๆ ในทางแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิโดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้

เอกสิทธินี้ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุมโดยคำสั่งของสภา และคุ้มครองไปถึงบุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมด้วย

มาตรา ๑๐๖ สมัยประชุมของวุฒิสภาและสภาผู้แทนย่อมเริ่มต้นและสิ้นสุดลงพร้อมกัน ตามสมัยประชุมของรัฐสภา

มาตรา ๑๐๗ ในระหว่างที่สภาผู้แทนถูกยุบ จะมีการประชุมวุฒิสภามิได้

มาตรา ๑๐๘ ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญของรัฐสภา
สมัยหนึ่งหรือหลายสมัยแล้วแต่สภาผู้แทนจะกำหนด การ
ประชุมครั้งแรกต้องให้สมาชิกได้มาประชุมภายในสามสิบวัน
นับแต่วันเลือกตั้ง

วันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปี ให้สภาผู้แทนเป็นผู้
กำหนด

มาตรา ๑๐๘ สมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่งๆ ให้มีกำหนด
เวลาเก้าสิบวัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าฯ ให้ขยาย
เวลาออกไปก็ได้

ในระหว่างเวลาดังกล่าวในวาระหนึ่ง จะโปรดเกล้าฯ ให้
ปิดประชุมก็ได้

มาตรา ๑๑๐ พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมรัฐสภา ทรง
เปิดและปิดประชุม

พระมหากษัตริย์จะเสด็จพระราชดำเนินมาทรงทำพิธีเปิด
ประชุมด้วยพระองค์เอง หรือจะโปรดเกล้าฯ ให้รัชทายาทซึ่ง
บรรลุนิติภาวะแล้วหรือผู้ใดผู้หนึ่ง เป็นผู้แทนพระองค์มาทำพิธี
ก็ได้

ฉบับพิเศษ หน้า ๔๐

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

มาตรา ๑๑๑ เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญก็ได้

มาตรา ๑๑๒ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกของแต่ละสภา ไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้นำความกราบบังคมทูล เพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญก็ได้

คำร้องขอดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นของสมาชิกทั้งสองสภาให้ยื่นต่อประธานรัฐสภา ถ้าเป็นของสมาชิกสภาใดให้ยื่นต่อประธานสภานั้น

ให้ประธานสภาผู้ได้รับคำร้องขอ นำความกราบบังคมทูลและรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๑๓ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๑๒ การเรียกประชุม การขยายเวลาประชุม และการปิดประชุมรัฐสภา ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๑๑๔ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับหรือคุมขังหรือหมายเรียกตัวสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนไปทำการสอบสวน ในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา

ฉบับพิเศษ หน้า ๔๑

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๑

เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือในกรณีที่จับในขณะกระทำความผิด

ในกรณีที่มีการจับสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนในขณะกระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยด่วน และประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจส่งปล่อยผู้ถูกจับให้พ้นจากการคุมขังได้

มาตรา ๑๑๕ ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุมศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก แต่กระนั้นการพิจารณาคดีก็ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาเข้าประชุมสภา

การพิจารณาที่ศาลได้กระทำ ไปก่อนมีคำอ้างว่าจำเลยเป็นสมาชิกของสภาใดสภาหนึ่ง ย่อมเป็นอันใช้ได้

มาตรา ๑๑๖ ถ้าสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี ต้องทันที ถ้าหากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก ได้ร้องขอ

คำสั่งปล่อยตามวรรคหนึ่งให้มีผลบังคับตั้งแต่วันสั่งปล่อย
จนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม

มาตรา ๑๑๗ ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะ
รัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทน แต่ร่างพระราช
บัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทน
จะเสนอได้ก็ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน หมายความว่าร่าง
พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อความต่อไปนี้ทั้งหมด หรือแต่ข้อใด
ข้อหนึ่ง กล่าวคือ การตั้งขึ้นหรือยกเลิกหรือลดหรือเปลี่ยนแปลง
แก้ไขหรือผ่อนหรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรือ
อากร การจัดสรรหรือรับหรือรักษาหรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือ
การกู้เงิน หรือการค้าประกันหรือการใช้เงินกู้ หรือร่างพระราช
บัญญัติว่าด้วยเงินตรา

ในกรณีเป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราช
บัญญัติเกี่ยวกับการเงินหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของประธานแห่ง
สภาที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้นจากคณะรัฐมนตรี สมาชิก
วุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทน แล้วแต่กรณี เป็นผู้วินิจฉัย

มาตรา ๑๑๘ ร่างพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรี และร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทน ให้เสนอต่อสภาผู้แทนร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกวุฒิสภา ให้เสนอต่อวุฒิสภา

มาตรา ๑๑๙ เมื่อสภาผู้แทนหรือวุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอตามมาตรา ๑๑๘ และลงมติให้ใช้ได้แล้ว ให้สภาผู้แทน หรือวุฒิสภาเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา หรือสภาผู้แทน แล้วแต่กรณี วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่อีกสภาหนึ่งเสนอมานั้นให้เสร็จภายในหกสิบวัน แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ต้องพิจารณาให้เสร็จภายในสามสิบวัน ทั้งนี้ เว้นแต่สภาผู้แทนหรือวุฒิสภาที่เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นจะได้ออกมติให้ขยายเวลาออกไปเป็นพิเศษ กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภาหรือสภาผู้แทน แล้วแต่กรณี

ถ้าวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนไม่ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติให้เสร็จภายในกำหนดเวลาที่กล่าวไว้ในวรรคหนึ่ง ก็ให้ถือว่าวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

ในการที่สภาผู้แทนเสนอร่างพระราชบัญญัติ ไปยังวุฒิสภา หรือวุฒิสภาเสนอร่างพระราชบัญญัติ ไปยังสภาผู้แทน ตามวรรค

ฉบับพิเศษ หน้า ๔๔

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

หนึ่ง ให้ประธานแห่งสภาที่เสนอร่างพระราชบัญญัติไปยังอีกสภา
หนึ่งนั้น แจ้งไปตามความเห็นของประธานแห่งสภานั้นด้วย ว่า
ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอไปนั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วย
การเงินหรือไม่ คำแจ้งของประธานแห่งสภาให้ถือเป็นเด็ดขาด

ในกรณีที่ประธานแห่งสภามีได้แจ้งไป ว่าร่างพระราชบัญญัติ
ใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงินหรือไม่ ให้ถือว่าร่าง
พระราชบัญญัตินั้นมิใช่ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงิน

มาตรา ๑๒๐ เมื่อวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนได้พิจารณาร่าง
พระราชบัญญัติเสร็จแล้ว

(๑) ถ้าเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนหรือวุฒิสภาที่เสนอ
ร่างพระราชบัญญัตินั้นมา ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๑๔

(๒) ถ้าไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนหรือวุฒิสภาที่เสนอ
ร่างพระราชบัญญัตินั้นมา ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็น
ร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนเสนอมา ก็ให้ยับยั้งร่างพระราช
บัญญัตินั้นไว้ก่อน และส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภา
ผู้แทน ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติ
ที่วุฒิสภาเสนอมา ก็ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นตกไป

(๓) ถ้าแก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติตามที่
แก้ไขเพิ่มเติมนั้นไปยังสภาผู้แทนหรือวุฒิสภาที่เสนอร่างพระ

ฉบับพิเศษ หน้า ๔๕

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

ราชบัญญัตินั้นมา แล้วแต่กรณี ในกรณีเช่นว่านี้ ให้สภาทั้งสองต่างตั้งบุคคลที่เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากันตามที่วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนที่เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นกำหนด ประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น แล้วให้คณะกรรมการร่วมกันนั้นรายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้งสองต่างเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วนั้น ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๗๔ ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วย ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติของสภาผู้แทน ก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติของวุฒิสภา ก็ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นตกไป

คณะกรรมการร่วมกันย่อมมีอำนาจเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริง หรือ แสดงความคิดเห็นในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติได้ และเอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๕ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรานี้ได้ด้วย

การประชุมคณะกรรมการร่วมกัน ต้องมีกรรมการประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์

ฉบับพิเศษ หน้า ๔๗

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

มาตรา ๑๒๒ ในกรณีที่สภาผู้แทนสันอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทน บรรดาร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมีได้ให้ความเห็นชอบ หรือที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย หรือมิได้พระราชทานคืนมาภายในเก้าสิบวัน ให้เป็นอันตกไป

มาตรา ๑๒๓ งบประมาณแผ่นดินประจำปีให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ ถ้าพระราชบัญญัติออกไม่ทันปีใหม่ ให้ใช้พระราชบัญญัติงบประมาณปีก่อนนั้นไปพลาง

มาตรา ๑๒๔ การจ่ายเงินแผ่นดิน จะกระทำได้อีกเฉพาะที่ได้อนุญาตไว้ในกฎหมายว่าด้วยงบประมาณ เว้นแต่ในกรณีจำเป็นรีบด่วนจะจ่ายไปก่อนก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีเช่นว่านี้ ต้องขออนุมัติจากรัฐสภาในโอกาสแรกที่พึงกระทำได้

ถ้าอนุมัติของรัฐสภาให้ทำเป็นพระราชบัญญัติเฉพาะเรื่องหรือรวมลงไว้ในพระราชบัญญัติโอนเงินในงบประมาณ หรือพระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติม หรือพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีถัดไป

มาตรา ๑๒๕ วุฒิสภาและสภาผู้แทนมีอำนาจควบคุมราชการแผ่นดินโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๒๖ ในที่ประชุมวุฒิสภาหรือสภาผู้แทน สมาชิกทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดอันเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีข้อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบเมื่อเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

มาตรา ๑๒๗ สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนไม่ต่ำกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไป ในที่ประชุมวุฒิสภาหรือสภาผู้แทน แล้วแต่กรณี เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความความคิดเห็นในปัญหาอันเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน

ญัตติดังกล่าวในวาระหนึ่งเป็นของสมาชิกสภาใดให้ยื่นต่อประธานสภานั้น และให้ประธานสภาผู้ได้รับญัตติแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อกำหนดเวลาสำหรับการเปิดอภิปรายทั่วไป ซึ่งต้องไม่ช้ากว่าสามสิบวันนับแต่วันที่นายกรัฐมนตรีได้รับแจ้ง แต่คณะรัฐมนตรีข้อมมีสิทธิที่จะขอให้ระงับการเปิดอภิปรายทั่วไปนั้นเสียได้ เมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องที่ยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

ในการเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๒๘ สภาจะลงมติใน
ปัญหาที่อภิปรายมิได้

มาตรา ๑๒๘ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนทั้งสอง
สภารวมกันหรือสมาชิกของแต่ละสภา ไม่ต่ำกว่าหนึ่งในห้าของ
จำนวนสมาชิก ทั้งหมดของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติ
ขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัว
หรือทั้งคณะ

ญัตติดังกล่าวในวาระหนึ่ง ถ้าเป็นของสมาชิกของทั้งสอง
สภาให้ยื่นต่อประธานรัฐสภา ถ้าเป็นของสมาชิกสภาใดให้ยื่นต่อ
ประธานสภานั้น

การเปิดอภิปรายทั่วไปตามญัตติดังกล่าวในวาระหนึ่ง
ให้กระทำในที่ประชุมรัฐสภา

เมื่อการเปิดอภิปรายทั่วไปสิ้นสุดลง โดยมีใช้ด้วยมติให้ผ่าน
ระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้ที่ประชุมรัฐสภาลงมติ
ไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ แต่การลงมติในกรณีเช่นว่านี้ มิให้
กระทำในวันเดียวกับวันที่การอภิปรายสิ้นสุด

มาตรา ๑๒๘ ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับราชการแผ่นดินที่คณะ
รัฐมนตรีเห็นสมควรจะพึงความคิดเห็นของสมาชิกวุฒิสภาและ
สมาชิกสภาผู้แทน นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภาขอ

ฉบับพิเศษ หน้า ๕๐

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

ให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภาก็ได้ ในกรณีเช่นว่า
นี้รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้

มาตรา ๑๓๐ การประชุมวุฒิสภาและสภาผู้แทน ข้อมเป็นการ
การเปิดเผยตามลักษณะที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของแต่ละสภา
แต่ถ้าหากคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกของแต่ละสภามีน้อยกว่า
ยี่สิบห้าคนร้องขอให้ประชุมลับ ก็ให้ประชุมลับ

มาตรา ๑๓๑ วุฒิสภาและสภาผู้แทนมีอำนาจเลือกสมาชิก
ของแต่ละสภา ตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจ
เลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการ
วิสามัญ เพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนเรื่องใด ๆ
อันอยู่ในวงงานของสภาแล้วรายงานต่อสภา คณะกรรมการที่
กล่าวนี้ข้อมมีอำนาจเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริงหรือ
แสดงความคิดเห็นในการที่กระทำหรือเรื่องที่พิจารณาอยู่นั้นได้

เอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๕ นั้น ให้คุ้มครองถึง
บุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย

มาตรา ๑๓๒ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการ
ประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์
ประชุม

ฉบับพิเศษ หน้า ๕๑

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

มาตรา ๑๓๓ วุฒิสภาและสภาผู้แทนมีอำนาจตั้งข้อบังคับ
การประชุมปรึกษาของแต่ละสภา เกี่ยวกับการเสนอร่างพระราช
บัญญัติ การเสนอญัตติ การประชุม การปรึกษาและกิจการอื่น
เพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

ส่วนที่ ๕

การประชุมร่วมกันของรัฐสภา

มาตรา ๑๓๔ ในกรณีต่อไปนี้ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน

(๑) การให้ความเห็นชอบในการตั้งผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ตามมาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๘

(๒) การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อ
รัฐสภาตามมาตรา ๒๑

(๓) การให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา
๒๓

(๔) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติใหม่ตามมาตรา ๓๕

(๕) การเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๑๐

(๖) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๒๘ และมาตรา
๑๒๘

(๗) การแถลงนโยบายตามมาตรา ๑๔๑

(๘) การให้ความยินยอมในการประกาศสงครามตาม
มาตรา ๑๔๘

(๙) การให้ความเห็นชอบแก่นั่งสื่อสัญญาตามมาตรา
๑๕๐

(๑๐) การแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๖๔

(๑๑) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๖๕

(๑๒) การตีความรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๗๓

(๑๓) การให้พระมหากษัตริย์ทรงใช้และเลิกใช้อำนาจ
นิติบัญญัติทางคณะรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๗๖ วรรคหนึ่ง

มาตรา ๑๓๕ ในการประชุมรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการ
ประชุมปรึกษาของวุฒิสภาโดยอนุโลม

มาตรา ๑๓๖ ภายใต้อำนาจมาตรา ๑๗๓ วรรคสอง ในการ
ประชุมรัฐสภาให้นำบทที่ใช้แก่สภาทั้งสองมาใช้บังคับโดย
อนุโลม

หมวด ๗

อำนาจบริหาร

มาตรา ๑๓๗ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี
คนหนึ่ง และรัฐมนตรีอีกไม่น้อยกว่าสิบห้าคนและไม่มากกว่า

ตามสืบคน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

มาตรา ๑๓๘ ก่อนเข้ารับหน้าที่ รัฐมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอดถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๓๘ รัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนในขณะเดียวกันมิได้

มาตรา ๑๔๐ รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าประชุมและแสดงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมวุฒิสภา ที่ประชุมสภาผู้แทน หรือที่ประชุมรัฐสภา แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

เอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๕ ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๔๑ คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดิน ต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ

มาตรา ๑๔๒ ในการบริหารราชการแผ่นดิน นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีผู้ได้รับแต่งตั้งให้ว่าการกระทรวง ต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาในหน้าที่ของตน และรัฐมนตรีทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อรัฐสภาในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๑๔๓ รัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) รัฐสภาลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๒๘
- (๒) สภาผู้แทนสันอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทน
- (๓) คณะรัฐมนตรีลาออก
- (๔) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตาม

มาตรา ๑๔๔

คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่ง เพื่อดำเนินงานไปจนกว่าจะตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่

มาตรา ๑๔๕ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนตามมาตรา ๘๘ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้

ฉบับพิเศษ หน้า ๕๕

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

ในมาตรา ๘๖ (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) หรือมาตรา ๘๘
(๑) (๒) หรือ (๓)

(๔) รัฐสภาลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๒๘

(๕) มีพระบรมราชโองการตามมาตรา ๑๔๕

มาตรา ๑๔๕ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจใน
การให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรีตามที่นายกรัฐมนตรี
ถวายคำแนะนำได้

มาตรา ๑๔๖ ในเหตุฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนในอัน
จะรักษาความปลอดภัยสาธารณะหรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ
และไม่สามารถจะเรียกประชุมรัฐสภาได้ทันทีทั้งที่ก็ดี เมื่อกรณี
เช่นว่านั้นเกิดขึ้นในระหว่างสภาผู้แทนราษฎรยุบก็ได้ พระมหากษัตริย์
จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติ
ก็ได้

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้เสนอพระราชกำหนด
นั้นต่อรัฐสภาโดยไม่ชักช้า ถ้ารัฐสภาอนุมัติแล้ว ให้พระราช
กำหนดนั้นมีผลเป็นพระราชบัญญัติต่อไป ถ้ารัฐสภาไม่อนุมัติ
ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระทั่งกิจการที่ได้
เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

มติให้ความยินยอมของรัฐสภา ต้องมีเสียงไม่ต่ำกว่าสอง
ในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

มาตรา ๑๕๐ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจใน
การทำหนังสือสัญญาสันติภาพสงบศึก และทำหนังสือสัญญาอื่น
กับนานาประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือจะ
ต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้องได้
รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มาตรา ๑๕๑ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจใน
การพระราชทานอภัยโทษ

มาตรา ๑๕๒ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจใน
การถอดถอนฐานันดรศักดิ์และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

มาตรา ๑๕๓ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ
ในการตราพระราชกฤษฎีกาโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

มาตรา ๑๕๔ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและถอดถอน
ข้าราชการฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือนตำแหน่งปลัดกระทรวง
อธิบดี และเทียบเท่า

ฉบับพิเศษ หน้า ๕๘

เล่ม ๘๕ ตอนพิเศษ ราชกิจจานุเบกษา ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

มาตรา ๑๕๕ การกำหนดคุณสมบัติ การบรรจุ การแต่งตั้ง การถอดถอน และการลงโทษข้าราชการ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๑๕๖ ภายใต้งบกับมาตรา ๑๓ มาตรา ๑๘ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๓๗ และมาตรา ๑๗๐ วรรคสอง บทกฎหมายพระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการใดๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

หมวด ๘

อำนาจตุลาการ

มาตรา ๑๕๗ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล โดยเฉพาะ ซึ่งจะต้องดำเนินตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

มาตรา ๑๕๘ บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ

มาตรา ๑๕๙ การตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่ง หรือที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่ง โดยเฉพาะ แทนศาล

ธรรมดาที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้น จะกระทำมิได้

มาตรา ๑๖๐ การบัญญัติกฎหมายให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลหรือวิธีพิจารณา เพื่อใช้แก่คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ จะกระทำมิได้

มาตรา ๑๖๑ ผู้พิพากษามีอิสระในการพิจารณาพิพากษา อรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

มาตรา ๑๖๒ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ย้ายและถอดถอน ผู้พิพากษา

มาตรา ๑๖๓ การแต่งตั้ง การย้ายและการถอดถอนผู้พิพากษา จะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการก่อน แล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

การเลื่อนตำแหน่งและการเลื่อนเงินเดือนผู้พิพากษา จะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

หมวด ๘

ตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๖๕ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธาน
วุฒิสภา ประธานสภาผู้แทน ประธานศาลฎีกา อธิบดี
ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ อธิบดีกรมอัยการ และบุคคลอื่นอีกไม่เกิน
ซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในทางกฎหมาย

ประธานวุฒิสภาเป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๖๕ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ตามที่บัญญัติ
ในรัฐธรรมนูญนี้

วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตาม
กฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๑๖๖ ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งทั่วไป ให้รัฐสภาแต่งตั้ง
ตุลาการรัฐธรรมนูญจากผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ ภายในสามสิบวัน
นับแต่วันเปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรก

กำหนดวันดังกล่าวในวาระหนึ่งให้หมายถึงวันในสมัยประชุม
ในการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามวาระหนึ่ง รัฐสภาจะ
แต่งตั้งผู้ที่พ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญใหม่อีกได้

มาตรา ๑๖๗ ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) เปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนตามมาตรา ๘๘ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๖ (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) หรือมาตรา ๘๘ (๑) (๒) หรือ (๓)

มาตรา ๑๖๘ ถ้าตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามมาตรา ๑๖๗ (๑) ให้รัฐสภาแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญเข้ามาแทนภายในสามสิบวัน

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคหนึ่งให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

หมวด ๑๐

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๖๘ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะกระทำได้ก็แต่โดยหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้

(๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนทั้งสองสภารวมกัน หรือจากสมาชิกของแต่ละสภา ไม่ต่ำกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม และให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ

(๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติม นั้นไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๔) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

(๕) เมื่อการพิจารณาในวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

(๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๗) เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวข้างบนนี้แล้ว ให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๑๐ ถ้าพระมหากษัตริย์ทรงพระราชดำริเห็นว่า ร่างรัฐธรรมนูญที่นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายตามมาตรา ๑๖๕ กระทบถึงประโยชน์ได้เสียสำคัญของประเทศหรือประชาชน และทรงพระราชดำริเห็นสมควรให้ประชาชนได้วินิจฉัย พระมหากษัตริย์ย่อมทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะให้ประชาชนทั่วประเทศออกเสียงเป็นประชามติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญนั้น

ในการให้ประชาชนออกเสียงเป็นประชามติ จะได้มีประกาศพระบรมราชโองการภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

เมื่อมีประกาศพระบรมราชโองการตามวรรคสอง ให้ตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันให้ประชาชนออกเสียงเป็นประชามติภายในเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศพระบรมราชโองการ และวันออกเสียงประชามติต้องเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

ในเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจตามมาตรานี้ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๕ (๗) มาใช้บังคับ

มาตรา ๑๗๑ บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนข้อม มีสิทธิออกเสียงประชามติ

หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๑๗๒ ในการให้ประชาชนออกเสียงตามมาตรา ๑๗๐ ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ ถ้ามีประชามติเห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์จะได้ทรงลงพระปรมาภิไธยภายในสามสิบวันนับแต่วันประกาศผลประชามติ และเมื่อได้ประกาศรัฐธรรมนูญนั้นในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้ ถ้ามีประชามติไม่เห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นตกไป

หมวด ๑๑

บทสุดท้าย

มาตรา ๑๗๓ ภายใต้งบกับมาตรา ๑๗๕ ถ้ามีปัญหาการตีความรัฐธรรมนูญอันอยู่ในวงงานของวุฒิสภา สภาผู้แทนหรือที่ประชุมรัฐสภา ให้เป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะตีความ และให้ถือว่าการตีความของรัฐสภาเป็นเด็ดขาด

ในการตีความรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ต้องมีสมาชิกประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา ๑๗๔ บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

มาตรา ๑๗๕ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๑๗๔ ก็ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว แล้วส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการ เพื่อคณะกรรมการรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด และให้ใช้ได้โดยคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระทั่งคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๗๖ ในยามที่มีสถานะสงครามหรือในภาวะคับขันถึงขนาดอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร และกรรใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภาตามปกติอาจขัดข้องหรือไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ เมื่อคณะรัฐมนตรีเสนอ รัฐสภาจะมีมติให้พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางคณะรัฐมนตรีโดยประกาศพระบรมราชโองการให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้ มติดังกล่าวรัฐสภาจะมีมติเลิกเสียเมื่อใดก็ได้

หากสถานะสงครามหรือภาวะคับขันดังกล่าวในวรรคหนึ่งเกิดขึ้นหรือมีอยู่ระหว่างสภาผู้แทนราษฎรที่ดี หรือไม่สามารถจะเรียกประชุมรัฐสภาได้ทันทั่วทั้งที่ก็ดี พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางคณะรัฐมนตรีได้ โดยประกาศพระบรมราชโองการให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติ

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๗๗ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนหนึ่งร้อยยี่สิบคน เมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนแล้ว ให้เพิ่ม

หรือลดจำนวนสมาชิกวุฒิสภาให้มีจำนวนเท่าที่กำหนดใน
มาตรา ๑๗๘

การเพิ่มหรือลดจำนวนสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคหนึ่ง ให้
กระทำให้เสร็จก่อนวันเปิดประชุมรัฐสภาครั้งแรก ในกรณีเพิ่ม
พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งเพิ่ม ในกรณีลด ให้สมาชิก
วุฒิสภาพ้นจากสมาชิกภาพเท่าจำนวนที่ลด โดยวิธีจับสลาก

มาตรา ๑๗๘ ในวาระเริ่มแรกก่อนเปิดประชุมรัฐสภาครั้งแรก
ภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนตามมาตรา ๑๘๐ ให้
วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ของรัฐสภา

มาตรา ๑๗๘ การเรียกประชุมวุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาตาม
มาตรา ๑๗๘ ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมรัฐสภา
ภายในสิบห้าวันนับแต่วันแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา

มาตรา ๑๘๐ ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนตาม
เกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๓ ให้เสร็จสิ้นภายในสองร้อยสี่สิบวัน
นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๘๑ ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ใน
วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือคณะรัฐมนตรีใหม่หากจะมีขึ้น
ภายหลัง เป็นคณะรัฐมนตรีบริหารราชการแผ่นดินตาม
รัฐธรรมนูญนี้

เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนเข้ารับหน้าที่แล้ว ให้คณะรัฐมนตรี
ตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่ง และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔๓
วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๘๒ ในระหว่างวุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรา
๑๗๘ ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานวุฒิสภา
ประธานศาลฎีกา อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ อธิบดีกรมอัยการ
และบุคคลอื่นอีกสามคนซึ่งวุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรา
๑๗๘ แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในทางกฎหมาย ภายในสามสิบวัน
นับแต่วันเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๗๕

มาตรา ๑๘๓ บรรดาคำสั่งซึ่งนายกรัฐมนตรีได้สั่งการ โดย
อ้างมาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ให้คง
มีผลใช้บังคับต่อไป

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายทวี บุณยเกตุ

ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑
เล่ม ๘๘ ตอนที่ ๑๘๒ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕

ธรรมเนียมการปกครองราชอาณาจักร
พุทธศักราช ๒๕๑๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕
เป็นปีที่ ๒๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า

โดยที่คณะปฏิวัติ ซึ่งมี จอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้า ได้กระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินเป็นผลสำเร็จเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๔ และหัวหน้าคณะ

๓๔๓

ปฏิวัติได้นำความกราบบังคมทูลว่า การที่คณะปฏิวัติได้ประกาศให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ นั้น ก็โดยปรารถนาจะแก้ไขสถานการณ์ซึ่งเป็นภัยอันตรายต่อประเทศชาติ สถาบันพระมหากษัตริย์ และประชาชน ให้สงบเรียบร้อยเป็นปกติสุขโดยรวดเร็ว และกำหนดกลไกการปกครองที่เหมาะสมแก่สภาพของประเทศ พื้นฐานทางเศรษฐกิจ และจิตใจของประชาชน แต่การแก้ไขสถานการณ์ให้สงบเรียบร้อยเป็นปกติสุข รวมทั้งการกำหนดกลไกการปกครองที่เหมาะสม จะต้องใช้เวลาตามความจำเป็นแก่เหตุการณ์และในระหว่างดำเนินการดังกล่าว สมควรให้มีรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรที่เหมาะสมกับสถานการณ์และการป้องกันประเทศใช้ไปพลางก่อน เพื่อให้การเป็นไปตามที่หัวหน้าคณะปฏิวัตินำความกราบบังคมทูล จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ใช้บทบัญญัติต่อไปนี้เป็นรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร จนกว่าจะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญซึ่งสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติให้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย

มาตรา ๑ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกไม่ได้

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขและดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

มาตรา ๒ อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญการปกครองนี้

มาตรา ๓ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล

มาตรา ๔ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ และจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องในทางใด ๆ มิได้

มาตรา ๕ ให้มีคณะองคมนตรีคณะหนึ่งมีจำนวนไม่เกินเก้าคน การแต่งตั้งและการพ้นจากตำแหน่งองคมนตรีให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย

มาตรา ๖ ให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสองร้อยเก้าสิบเก้าคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้มีสัญชาติไทยโดยกำเนิด และมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์

ฉบับพิเศษ หน้า ๔

เล่ม ๘๘ ตอนที่ ๑๘๒ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕

สมาชิกภาพของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีวาระ
คราวละสามปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะแต่งตั้งผู้ซึ่ง
ออกตามวาระเป็นสมาชิกอีกได้

ถ้าตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติว่างลงเพราะเหตุ
อื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามวาระ พระมหากษัตริย์จะทรง
แต่งตั้งบุคคลผู้มีคุณสมบัติตามวรรคหนึ่งเข้ามาเป็นสมาชิกแทน
ก็ได้ ในกรณีที่ได้ทรงแต่งตั้ง สมาชิกซึ่งเข้ามาแทนนั้นย่อมอยู่
ในตำแหน่งได้เพียงครบตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งสมาชิกสภานิติ
บัญญัติแห่งชาติตามมติของสภาให้เป็นประธานสภาคนหนึ่ง เป็น
รองประธานสภาคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้

มาตรา ๘ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๐ การประชุมสภานิติ
บัญญัติแห่งชาติต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสาม
ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ภายใต้บังคับมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ สภานิติบัญญัติแห่ง
ชาติมีอำนาจตราข้อบังคับเกี่ยวกับการเลือกและการปฏิบัติหน้าที่
ของประธานสภา รองประธานสภาและกรรมการ วิธีการ

ฉบับพิเศษ หน้า ๕

เล่ม ๘๘ ตอนที่ ๑๕๒ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๓๕

ประชุม การเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ การพิจารณา
ร่างรัฐธรรมนูญ การเสนอญัตติ การอภิปราย การลงมติ การ
ตั้งกระทู้ถาม การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย และกิจการ
อื่นเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

มาตรา ๘ พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชบัญญัติโดย
คำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยสมาชิกสภานิติ
บัญญัติแห่งชาติหรือคณะรัฐมนตรี แต่ร่างพระราชบัญญัติ
เกี่ยวข้องการเงิน ซึ่งหมายความว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วย
ข้อความต่อไปนี้ทั้งหมดหรือแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง กล่าวคือ การ
ตั้งขึ้นหรือยกเลิกหรือลดหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือผ่อนหรือ
วางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากรการจัดสรรหรือ
รับหรือรักษาหรือจ่ายหรือก่อภาระผูกพันเงินแผ่นดิน หรือการ
ลดรายได้แผ่นดิน หรือการกู้เงิน หรือการรับประกัน หรือการ
ใช้เงินกู้ หรือร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยเงินตรา จะเสนอได้
ก็แต่โดยคณะรัฐมนตรี

ในกรณีเป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติซึ่งสมาชิกสภานิติ
บัญญัติแห่งชาติเป็นผู้เสนอจะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวข้องด้วย
การเงินหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของประธานสภาที่จะวินิจฉัย

มาตรา ๑๐ คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญ
ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญต้องกระทำเป็นสามวาระ
สำหรับการพิจารณาในวาระที่หนึ่งและวาระที่สอง ให้เป็นไป
ตามข้อบังคับการประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สำหรับ
วาระที่สาม ให้กระทำได้เมื่อการพิจารณาวาระที่สองได้ล่วงพ้น
ไปแล้วสิบห้าวัน

การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สาม ให้ใช้วิธีเรียกชื่อ
และต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ประกาศใช้เป็น
รัฐธรรมนูญไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

การประชุมตามความในวรรคสาม ต้องมีสมาชิมาประชุม
ไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์
ประชุม

เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติให้ความเห็นชอบใน
วาระที่สามแล้ว ให้ประธานสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้า
ทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย
ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญ

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ให้ประธานสภาลงนามรับสนอง
พระบรมราชโองการ

ฉบับพิเศษ หน้า ๗

เล่ม ๘๘ ตอนที่ ๑๘๒ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติลงมติไม่ให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญในวาระที่หนึ่งหรือวาระที่สาม ให้คณะรัฐมนตรีเสนอร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติลงมติไม่ให้ความเห็นชอบ

ให้นำความในมาตรา ๑๐ มาใช้บังคับแก่การพิจารณาและการประกาศใช้ร่างรัฐธรรมนูญซึ่ง คณะรัฐมนตรีเสนอตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๑๒ ในที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สมาชิกทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดอันเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบเมื่อเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน หรือเมื่อเห็นว่าเป็นกระทู้ที่ต้องห้ามตามข้อบังคับ ในการตั้งกระทู้ถามในสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สมาชิกจะอภิปรายประกอบกระทู้ถามและซักถามเพิ่มเติมมิได้

มาตรา ๑๓ ในการประชุม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใด ๆ ในทางแกล้งข้อเท็จจริง หรือแสดงความกิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด จะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวผู้นั้นในทางใดมิได้

๓๔๙

ฉบับพิเศษ หน้า ๘

เล่ม ๘๘ ตอนที่ ๑๘๒ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕

เอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง ให้คุ้มครองถึง
กรรมการของสภา ผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุม
โดยคำสั่งของสภาด้วย

ในกรณีที่สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติถูกควบคุมหรือขัง
หรือถูกฟ้องในคดีอาญา ให้ส่งปล่อยหรืองดการพิจารณาในเมื่อ
ประธานสภาร้องขอ

มาตรา ๑๔ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี
คนหนึ่ง และรัฐมนตรีตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำและมี
จำนวนตามสมควรประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหาร
ราชการแผ่นดิน

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะให้รัฐมนตรี
พ้นจากตำแหน่งตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำได้

นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติ
แห่งชาติในขณะเดียวกันมิได้

นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีมีสิทธิเข้าร่วมประชุมชี้แจง
แสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ แต่ไม่มี
สิทธิออกเสียงลงคะแนน

นายกรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการและควบคุมการ
บริหารราชการแผ่นดิน

รัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและตามที่
คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย

การสิ้นสุดซึ่งสมาชิกภาพของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่ง
ชาติตามมาตรา ๖ ไม่กระทบกระทั่งการบริหารราชการแผ่นดิน
ของคณะรัฐมนตรีและการดำรงตำแหน่งของนายกรัฐมนตรีและ
รัฐมนตรี

มาตรา ๑๕ เมื่อมีความจำเป็นรีบด่วนในอันจะรักษาความ
มั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ หรือ
เมื่อมีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับการภาษีอากรหรือ
เงินตรา พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการตรา
พระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติ

เมื่อได้ประกาศใช้พระราชกำหนดแล้ว ให้คณะรัฐมนตรี
เสนอพระราชกำหนดต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยไม่ชักช้า
ถ้าสภานิติบัญญัติแห่งชาติอนุมัติแล้ว ให้พระราชกำหนดมีผล
เป็นพระราชบัญญัติต่อไป ถ้าสภานิติบัญญัติแห่งชาติไม่อนุมัติ
ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระทั่งกิจการ
ที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดให้ประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติ ให้มีผลตั้งแต่วันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๖ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการตราพระราชกฤษฎีกาโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

มาตรา ๑๗ ในระหว่างที่ใช้รัฐธรรมนูญการปกครองนี้ ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ระวัง หรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน หรือการกระทำอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการกระทำอันเป็นการทำลายทรัพยากรของประเทศ หรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน ทั้งนี้ ไม่ว่าการกระทำจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันประกาศรัฐธรรมนูญการปกครองนี้ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร ให้นายกรัฐมนตรีโดยมติของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งการหรือกระทำการใด ๆ ได้ และให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำเช่นว่านั้นรวมถึงการปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว เป็นคำสั่งหรือการกระทำหรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมาย

เมื่อนายกรัฐมนตรีได้สั่งการหรือกระทำการใดไปตามความในวรรคหนึ่งแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีแจ้งให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติทราบ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๑

เล่ม ๘๘ ตอนที่ ๑๘๒ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๕

มาตรา ๑๘ บรรดาบทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และ พระบรมราชโองการใด ๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมี นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ให้ประธานสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๙ ผู้พิพากษามีอิสระในการพิจารณาพิพากษา อรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

มาตรา ๒๐ ก่อนตั้งคณะรัฐมนตรี หัวหน้าคณะปฏิบัติปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรี

มาตรา ๒๑ บรรดาประกาศของคณะปฏิวัติหรือคำสั่งของ หัวหน้าคณะปฏิวัติที่ได้ประกาศหรือสั่งในระหว่างการปฏิวัติ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔ จนถึงวันประกาศธรรมนูญการปกครองนี้ ไม่ว่าจะเป็นในรูปใดและไม่ว่าจะประกาศหรือสั่งให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ ให้ถือว่าประกาศหรือคำสั่งตลอดจนการปฏิบัติตาม ประกาศหรือคำสั่งนั้น เป็นประกาศหรือคำสั่งหรือการปฏิบัติที่ ชอบด้วยกฎหมาย

๓๕๓

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๒

เล่ม ๘๘ ตอนที่ ๑๕๒ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๕

มาตรา ๒๒ ในเมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งธรรมนูญการปกครองนี้บังคับแก่กรณีใด ให้วินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย

ในกรณีมีปัญหาเกี่ยวแก่การวินิจฉัยกรณีใดตามความในวรรคหนึ่งเกิดขึ้นในวงงานของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ หรือเกิดขึ้นโดยคณะรัฐมนตรีขอให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติวินิจฉัย ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติวินิจฉัยชี้ขาด

มาตรา ๒๓ ในกรณีมีปัญหาว่าการกระทำหรือการปฏิบัติใดขัดหรือแย้ง หรือไม่เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งธรรมนูญการปกครองนี้ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ถนอม กิตติขจร

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร

ตราไว้ ณ วันที่ ๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๖๗
เป็นปีที่ ๒๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลเป็นอดีตกาล ๒๕๖๗ พรรษา
ปัจจุบันสมัย จันทรคตินิยม พยัคฆสมพัตสร อัสสขุขมาส
กาฬปักข์ ฉัตตุมมีติถี สุริยคติกาล ตุลาคมมาส สัตตมสุรทิน
จันทรवार โดยกาลบริเจท

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลา
ธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรม
นาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศ
ว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้นำความกราบบังคมทูลว่า ตามที่
๓๕๕

สมเด็จพระบรมปิตุลาธิราช พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
 ประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า
 โปรดกระหม่อม พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 ณ วันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ นั้น เป็นการ
 สถาปนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทย
 เป็นเบื้องต้น ด้วยพระราชประณิธานอันแน่วแน่ในอันที่จะ
 พระราชทานพระราชอำนาจในการปกครองแผ่นดินให้แก่
 ประชาชนชาวไทยทั้งมวล มิใช่แก่บุคคลคณะใดหรือฝ่ายใด
 โดยเฉพาะ ทั้งนี้ โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแห่ง
 ประเทศและทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยอันเป็นของปวงชนตาม
 บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

นับแต่เวลานั้นมาเป็นเวลาสี่สิบปีเศษ เหตุการณ์บ้านเมือง
 ได้ผันแปรไปเป็นเหตุให้ต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือประกาศ
 ใช้รัฐธรรมนูญขึ้นใหม่หลายครั้งหลายครา และในบางครั้ง
 ก็จำเป็นต้องใช้ธรรมนูญการปกครองประเทศเป็นการชั่วคราว
 เพื่อรอเวลาที่จะร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรให้เสร็จ ทำให้การ
 บริหารประเทศในขณะนั้นมิได้เป็นไปตามครรลองแห่งระบอบ
 ประชาธิปไตยตามควร อย่างไรก็ตาม เมื่อกาลเวลาล่วงมา
 ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น มีความรู้
 และความคิดอ่านทางการเมืองดีขึ้น จึงมีความตื่นตัวและ

ฉบับพิเศษ หน้า ๓

เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๑๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗

ปรารถนาที่จะมีส่วนมีเสียงในการปกครองประเทศด้วยตนเอง
ขึ้นเป็นลำดับ ทั้งประชาชนก็มีความไม่พึงพอใจในการบริหาร
ราชการแผ่นดินอยู่ด้วย จึงในวันที่ ๑๓ และ ๑๔ ตุลาคม พุทธ
ศักราช ๒๕๑๖ ได้มีการเรียกร้องให้มีรัฐธรรมนูญโดยเร็วที่สุด
นักเรียน นิสิตนักศึกษา ประชาชน และหนังสือพิมพ์ได้มี
ส่วนสำคัญในการแสดงประชามติอันแรงกล้าในเรื่องนี้ และ
ในการแสดงประชามติครั้งนั้นได้มีผู้คนเสียชีวิตและเลือดเนื้อไป
เป็นจำนวนมากมิใช่น้อย และนับว่าเป็นวิกฤตการณ์ทางการเมือง
ครั้งสำคัญ อันเป็นผลทำให้คณะรัฐบาลในยุคนั้นจำต้องกราบ
ถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง และมีการแต่งตั้งคณะรัฐบาล
ใหม่ขึ้นแทน

เพื่ออนุวัตตามความปรารถนาของมหาชนในครั้งนั้น คณะ
รัฐมนตรีได้แต่งตั้งกรรมการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อร่าง
รัฐธรรมนูญฉบับถาวร เมื่อร่างเสร็จ คณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว
ก็นำร่างรัฐธรรมนูญนั้นเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ที่ได้
ทรงพระกรุณา โปรดเกล้า โปรดกระหม่อม แต่งตั้งขึ้นจากสมาชิก
สมัชชาแห่งชาติ และสภานิติบัญญัติแห่งชาติก็ได้จัดตั้งคณะ
กรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ
เมื่อคณะกรรมาธิการคณะนี้พิจารณาแล้ว ก็ได้เสนอต่อสภานิติ
บัญญัติแห่งชาติเพื่อพิจารณาอีกชั้นหนึ่ง

๓๕๗

ฉบับพิเศษ หน้า ๔

เล่ม ๕๑ ตอนที่ ๑๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗

ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งก็ดี คณะรัฐมนตรีเองก็ดี คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญของสภานิติบัญญัติแห่งชาติก็ดี สภานิติบัญญัติแห่งชาติเองก็ดี ได้สดับตรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตลอดมา เพื่อที่จะให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีเจตนารมณ์สอดคล้องความปรารถนาของประชาชน

เจตนารมณ์ของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ แสดงออกให้ปรากฏซึ่งประณิธานร่วมกันของปวงชนชาวไทยว่า จักรักษาไว้ซึ่งเอกราชแห่งชาติไทยในทุกทาง จักคุ้มครองศาสนาทุกศาสนาให้สถาพร จักเทอดทูนพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและมิ่งขวัญของประเทศชาติ จักยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย จักตรากฎหมายขึ้นใช้เพื่อความเป็นธรรมในสังคม จักใช้มาตรการทั้งปวงในอันที่จะขจัดความเหลื่อมล้ำในฐานะของบุคคลทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม ให้ลดน้อยลงเป็นลำดับ จักร่วมกันบำบัดทุกข์บำรุงสุขและจักพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของราษฎรโดยทั่วหน้าและอย่างเสมอภาค และจักธำรงไว้ซึ่งหลักนิติธรรม เพื่อให้ราษฎรได้รับความยุติธรรมอย่างทั่วถึง

อนึ่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีความเห็นว่า การที่จะปกครองประเทศให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญนี้

ฉบับพิเศษ หน้า ๕

เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๑๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗

ได้อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อประชาชนทั้งมวลมีความเชื่อมั่นว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยนี้เป็นระบอบการปกครองที่ดีและเหมาะสมสำหรับประเทศเราในอันที่จะยังให้เกิดความผาสุกแก่ปวงชนโดยทั่วกัน เพราะเหตุนี้ปวงชนจึงต้องร่วมกันมีส่วนมีเสียงในการปกครองประเทศ โดยเคารพต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัด และต้องพร้อมที่จะเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขอันร่วมกัน ทั้งเมื่อถึงวาระจำเป็น จักต้องพร้อมที่จะอุทิศแม้ชีวิตและเลือดเนื้อเพื่อรักษาไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตย

เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญอย่างรอบคอบแล้ว ได้มีมติเห็นชอบและได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยให้ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสืบไป

เมื่อได้ทรงมีพระราชวินิจฉัยร่างรัฐธรรมนูญโดยถ้อยคำที่กระบวนความแล้ว ทรงมีพระราชดำริเห็นสมควรพระราชทานพระบรมราชานุมัติตามคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้ ให้ใช้แทนธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕

ซึ่งได้ตราไว้ ณ วันที่ ๑๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ นั้น
ตั้งแต่วันประกาศนี้เป็นต้นไป

ขอปวงชนชาวไทยจงร่วมจิตร่วมใจสมัครสโมสรเป็น
เอกฉันทน์ในอันที่จะพิทักษ์รักษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
นี้ เพื่อดำรงคงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยและอำนาจอธิปไตย
ของปวงชนชาวไทยในรัฐสีมาอาณาจักร และนำมาซึ่งความ
ผาสุกสิริสวัสดิ์พัฒนาชัยมงคลอเนกสุภผลแก่ขรตติยศสตาพร แก่
อาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ สมดังพระบรมราชประสงค์
จงทุกประการ

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๑ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว
จะแบ่งแยกมิได้

มาตรา ๒ ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย
มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระ
มหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบทบัญญัติ
แห่งรัฐธรรมนูญนี้

LIRT

มาตรา ๔ การนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์หรือรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรา ๕ ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ช่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

มาตรา ๖ บทบัญญัติแห่งกฎหมายใด มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

หมวด ๒

พระมหากษัตริย์

มาตรา ๗ องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้

มาตรา ๘ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้

มาตรา ๙ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

มาตรา ๑๐ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยทางรัฐสภา

มาตรา ๑๑ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๑๒ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล

ฉบับพิเศษ หน้า ๘

เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๑๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗

มาตรา ๑๓ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

มาตรา ๑๔ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะ
สถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

มาตรา ๑๕ พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งผู้ทรง
คุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่ง และองคมนตรีอื่นอีก
ไม่เกินกว่าสิบสี่คน ประกอบเป็นคณะองคมนตรี

คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์
ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และ
มีหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๖ การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรีก็ดี การให้
องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งก็ดี ให้เป็นไปตามพระราชอัชฌาศัย

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราช
โองการแต่งตั้งประธานองคมนตรี หรือให้ประธานองคมนตรี
พ้นจากตำแหน่ง และให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนาม
รับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งองคมนตรีอื่น หรือ
ให้องคมนตรีอื่นพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๗ องคมนตรีต้องไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ
พนักงาน รัฐวิสาหกิจ หรือสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ในพรรค
การเมือง และต้องไม่แสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใดๆ

มาตรา ๑๘ ก่อนเข้ารับหน้าที่ องคมนตรีต้องถวายสัตย์
ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า
ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติ
หน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและ
ประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๙ องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก
หรือมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๒๐ การแต่งตั้ง และการให้ข้าราชการในพระองค์
และสมุหราชองครักษ์พ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามพระราช
อัชฌาศัย

มาตรา ๒๑ ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ใน
ราชอาณาจักร หรือจะทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ด้วยเหตุใด
ก็ตาม จะได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดผู้หนึ่งด้วยความเห็นชอบของ
รัฐสภาเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และให้ประธานรัฐสภา
เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๒๒ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งผู้
สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๒๑ ก็ดี ในกรณีที่พระ
มหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะหรือเพราะเหตุอื่นใดก็ดี ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดผู้หนึ่งที่สมควรดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ แต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

มาตรา ๒๓ ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๒๒ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๒๒ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคหนึ่งก็ดี ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคสองก็ดี ประธานองคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นประธานองคมนตรีมิได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรีคนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่ประธานองคมนตรีชั่วคราว

มาตรา ๒๔ ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๒๒ ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมรัฐสภา ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (พระปรมาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๒๕ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ และประกอบด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา หากไม่มีพระราชโอรส รัฐสภาอาจให้ความเห็นชอบในการให้พระราชธิดาสืบราชสันตติวงศ์ก็ได้

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ให้กระทำได้โดยวิธีการอย่างเดียวกันกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๖ ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว

ให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์
เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศเพื่อ
ให้ประชาชนทราบ

ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ตาม
วรรคหนึ่ง ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ไปพลางก่อน แต่ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลงในระหว่าง
ที่ได้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ตามมาตรา ๒๑ หรือ
มาตรา ๒๒ หรือระหว่างเวลาที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง ก็ให้ผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์นั้น ๆ แล้วแต่กรณี เป็นผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ต่อไป ทั้งนี้จนกว่าจะได้ประกาศองค์ผู้สืบ
ราชสันตติวงศ์

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้ง
ไว้ และเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไปตามวรรคสอง
ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้
สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ตามมาตราสอง หรือทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ชั่วคราวตามมาตราสามให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๓
วรรคสาม มาใช้บังคับ

หมวด ๓

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การจำกัดสิทธิและเสรีภาพอันเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรา ๒๙ บุคคลย่อมมีสิทธิทางการเมือง

การใช้สิทธิเลือกตั้ง สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และสิทธิออกเสียงแสดงประชามติ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๓๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศานา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตนเมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็น การขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวในวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนาหรือลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น

มาตรา ๓๑ บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

มาตรา ๓๒ ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา จะต้องได้รับการพิจารณา และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องอาศัยเหตุตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้

เล่ม ๕๑ ตอนที่ ๑๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗

โดยเฉพาะในกฎหมาย และจะต้องแจ้งเหตุที่ไม่ให้ประกันให้
ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบ

สิทธิที่จะอุทธรณ์คัดค้านการไม่ให้ประกัน ย่อมได้รับควา
คุ้มครองตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

บุคคลผู้ถูกคุมขังหรือถูกจำคุก ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการ
เยี่ยมตามสมควร

มาตรา ๓๓๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย

การจับกุมคุมขังหรือตรวจค้นตัวบุคคลไม่ว่าในกรณีใด ๆ
จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่ง
กฎหมาย แต่ผู้ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้นจะต้องได้รับแจ้ง
ข้อหาหรือเหตุและรายละเอียดตามสมควรในการที่ถูกจับกุม
หรือถูกตรวจค้นโดยไม่ชักช้า และผู้ถูกคุมขังย่อมมีสิทธิที่จะพบ
และปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้

การแจ้งข้อหาแก่บุคคลใด ๆ จะต้องมีหลักฐานตามสมควร
ว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา

ในกรณีที่มีการคุมขังตัวบุคคล ผู้ถูกคุมขังเองก็ดี พนักงาน
อัยการก็ดี บุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขังก็ดี มีสิทธิ
ร้องต่อศาลท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาว่าการคุมขังเป็น
การมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมีคำร้องเช่นนั้น ให้ศาลดำเนิน

๓๖๙

การไต่สวนฝ่ายเดียวโดยด่วน ถ้าเห็นว่าคำร้องนั้นมีมูล ศาล
มีอำนาจสั่งผู้คุมขังให้นำตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยพลัน และถ้า
ผู้คุมขังแสดงให้เห็นที่พอใจของศาล ไม่ได้ว่าการคุมขังเป็นการ
ชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังไปทันที

มาตรา ๓๔ ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะ
ได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและ
เป็นธรรม

ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้ยากไร้ไม่มีทุนทรัพย์
พอที่จะจัดหาทนายความสำหรับตนเองได้ บุคคลดังกล่าวย่อม
มีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๓๕ บุคคลมีสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อ
ตนเอง อันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา

ถ้อยคำของบุคคลซึ่งเกิดจากการถูกทรมาน ขู่เข็ญ หรือใช้
กำลังบังคับหรือเกิดจากการกระทำใด ๆ ที่ทำให้ถ้อยคำนั้น
เป็นไปโดยไม่สมัครใจ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

มาตรา ๓๖ บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึง
ที่สุด หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่หรือพ้นคดีขึ้น
พิจารณาใหม่ในภายหลังว่า บุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิด

ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทน และได้รับบรรดาสีทธิที่เสียไป เพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นกัน ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการ ที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๓๗ การเกณฑ์แรงงาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดย อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ ในการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาเป็นการฉุกฉิน หรือ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งบัญญัติให้ กระทำได้ในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการ สงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๓๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและ ครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดย ปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองก็ดี การตรวจค้น เคหสถานก็ดี จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๓๙ สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความ คุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อม เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลใน การสืบทอดย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดย อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการอันเป็น สาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อ การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูป ที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ ค่าทำขวัญภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิ บรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ตามที่ระบุ ไว้ในกฎหมาย

การกำหนดค่าทำขวัญตามวรรคสามให้คำนึงถึงการได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์ ประกอบกับเหตุและวัตถุประสงค์ ประสงค์ของการเวนคืนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม

มาตรา ๕๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์และการโฆษณา

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัย อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความ

มั่นคงของรัฐ หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน

การปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์เพื่อบั่นรอนเสรีภาพตามมาตรฐานนี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ปิดโรงพิมพ์ หรือห้ามทำการพิมพ์

การให้เสนอเรื่องหรือข้อความในหนังสือพิมพ์ไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนโฆษณา จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์ของเอกชน รัฐหรือหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ จะกระทำมิได้

มาตรา ๔๑ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นมูลฐาน ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการศึกษาอบรม เมื่อไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ และไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษา

มาตรา ๔๒ เสรีภาพในวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมือง

มาตรา ๔๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๔๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดย
อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครอง
ประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน หรือเพื่อรักษาความสงบ
เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้
มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

มาตรา ๔๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรค
การเมือง เพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองตามวิถีทางการ
ปกครองระบอบประชาธิปไตยที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดตั้งและการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองย่อม
เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง

พรรคการเมืองต้องแสดงที่มาของรายได้และการใช้จ่ายโดย
เปิดเผย

มาตรา ๔๖ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดย
ทางไปรษณีย์หรือทางอื่นที่ชอบด้วยกฎหมาย

การตรวจ การกักหรือการเปิดเผยจดหมาย โทรเลข
โทรศัพท์ หรือสิ่งสื่อสารอื่นใดที่บุคคลมีติดต่อกัน รวมทั้ง
การกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่ง
สื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่

LIPT

โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษา
ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อ
รักษาความมั่นคงของรัฐ

บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการใช้การสื่อสารที่จัดไว้เป็น
บริการสาธารณะ

มาตรา ๔๗ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและ
เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัย
อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อความมั่นคงของ
รัฐ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือสวัสดิภาพของ
ประชาชน หรือการผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร
จะกระทำมิได้

มาตรา ๔๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัย
อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อความมั่นคงของ
รัฐ หรือเศรษฐกิจแห่งชาติ หรือเพื่อความสงบเรียบร้อยหรือ
ศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือสวัสดิภาพของประชาชน
หรือการผังเมือง

มาตรา ๔๘ สิทธิของบุคคลในครอบครัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๕๐ บุคคลคนเดียวหรือหลายคนร่วมกันย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๑ สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยงานราชการซึ่งเป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบต่อการกระทำของเจ้าพนักงาน ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๕๒ บุคคลซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ และพนักงานส่วนท้องถิ่น ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกับประชาชนพลเมือง เว้นแต่ที่จำกัดในกฎหมายหรือกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจกฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพหรือวินัย

มาตรา ๕๓ บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญให้เป็นปฏิปักษ์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญมิได้

หมวด ๔
หน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา ๕๔ บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยตาม
รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๕๕ บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ

มาตรา ๕๖ บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารตามที่กฎหมาย
บัญญัติ

มาตรา ๕๗ บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย

มาตรา ๕๘ ในการใช้สิทธิเลือกตั้ง และสิทธิออกเสียง
ประชามติ บุคคลมีหน้าที่ต้องกระทำโดยสุจริต

มาตรา ๕๙ บุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากรตามที่กฎหมาย
บัญญัติ

มาตรา ๖๐ บุคคลมีหน้าที่ช่วยเหลือราชการตามที่กฎหมาย
บัญญัติ

มาตรา ๖๑ บุคคลมีหน้าที่รับการศึกษาอบรม ภายใน
เงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๕

แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๖๒ บทบัญญัติในหมวดนี้มีไว้เพื่อเป็นแนวทาง
สำหรับการตรากฎหมายและการกำหนดนโยบาย และไม่ก่อให้เกิด
สิทธิในการฟ้องร้องรัฐ

มาตรา ๖๓ รัฐจะต้องรักษาไว้ซึ่งเอกราชและบูรณภาพ
แห่งอาณาเขต

มาตรา ๖๔ รัฐพึงส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ
และถือหลักเสมอภาคในการปฏิบัติต่อกัน

มาตรา ๖๕ รัฐพึงร่วมมือกับนานาประเทศในการรักษา
ความยุติธรรมระหว่างประเทศ และผดุงสันติสุขของโลก

มาตรา ๖๖ รัฐพึงจัดระบบงานราชการและงานของรัฐ
อย่างอื่นให้มีประสิทธิภาพ และพึงดำเนินการทุกทางเพื่อป้องกัน
และปราบปรามการแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบ

มาตรา ๖๗ รัฐพึงจัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรม
ให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชน และมีหลักประกันความเป็น
อิสระของศาล

มาตรา ๖๘ กำลังทหารพึงมีโดยเหมาะสมแก่ความจำเป็น
สำหรับรักษาเอกราช ความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งชาติ

มาตรา ๖๙ กำลังทหารเป็นของชาติ ไม่ขึ้นต่อเอกชน
หรือคณะบุคคลใด ๆ

มาตรา ๗๐ กำลังทหารพึงใช้เพื่อการรบหรือการสงคราม
เพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อการปราบปรามการกบฏ
และการจลาจล เพื่อการรักษาความมั่นคงของรัฐและเพื่อการ
พัฒนาประเทศชาติ

การใช้กำลังทหารเพื่อการอื่น ให้เป็นไปตามบทบัญญัติ
แห่งกฎหมาย

มาตรา ๗๑ รัฐจะต้องรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย
เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและ
ทรัพย์สิน และในการดำเนินชีวิตโดยปกติสุข

มาตรา ๗๒ รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษาอบรม
การจัดระบบการศึกษาอบรมเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะ
สถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ

การศึกษาอบรมชั้นอุดมศึกษา รัฐพึงจัดการให้สถานศึกษา
ดำเนินกิจการของตนเองได้ภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ

สถานศึกษาของรัฐ และของท้องถิ่นพึงให้ความเสมอภาคแก่บุคคลในการเข้ารับการศึกษอบรมตามความสามารถของบุคคลนั้น ๆ

มาตรา ๗๓ การศึกษอบรมภาคบังคับในสถานศึกษาของรัฐ และของท้องถิ่น จะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน รัฐพึงช่วยเหลือผู้ยากไร้ให้ได้รับทุนและปัจจัยต่างๆ ในการศึกษอบรมทุกระดับตามสมควร

มาตรา ๗๔ รัฐพึงสนับสนุนการวิจัยในศิลปะและวิทยาการต่าง ๆ พึงส่งเสริมการสถิติ และพึงใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาประเทศ

มาตรา ๗๕ รัฐพึงส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ แต่ต้องไม่กระทำโดยวิธีการอันเป็นการบังคับฝืนใจบุคคล

มาตรา ๗๖ รัฐพึงบำรุงรักษาสถานที่และวัตถุอันมีค่าในทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและศิลปกรรม

มาตรา ๗๗ รัฐพึงบำรุงรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อมและความงามทางธรรมชาติ รวมทั้งป่าไม้ ต้นน้ำ ลำธารและน่านน้ำ

มาตรา ๗๘ รัฐพึงส่งเสริมการกันหาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนชาวไทย โดยไม่ขัดกับหลักการอนุรักษ์กรรม

มาตรา ๗๘ รัฐพึงดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ในฐานะของบุคคลในทางเศรษฐกิจและสังคมลดน้อยลง

มาตรา ๘๐ รัฐพึงจัดระบบการถือกรรมสิทธิ์และการครอบครองที่ดินเพื่อประโยชน์แห่งการส่งเสริมเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรม และพึงกำหนดพันธะให้เจ้าของที่ดินใช้ที่ดินให้เป็นประโยชน์ตามความเหมาะสมแก่สภาพของที่ดิน

มาตรา ๘๑ รัฐพึงส่งเสริมให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ และสิทธิในที่ดิน เพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึง โดยการปฏิรูปที่ดินและวิธีการอื่น

มาตรา ๘๒ รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงเกษตรกรรม รัฐพึงคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในด้านการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต

มาตรา ๘๓ รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการสหกรณ์

มาตรา ๘๔ รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม

มาตรา ๘๕ รัฐพึงสนับสนุนให้เอกชนได้มีการริเริ่มในทางเศรษฐกิจ

รัฐพึงประกอบกิจการอันมีลักษณะเป็นสาธารณูปโภคในทางที่จะให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนเป็นส่วนรวม การประกอบ

กิจการอันมีลักษณะเป็นสาธารณูปโภคโดยเอกชน จะกระทำได้
ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

รัฐพึงวางมาตรการมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ
โดยเอกชนที่มีได้อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ทั้งนี้
ไม่ว่าการผูกขาดตัดต่อนั้นจะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อม

มาตรา ๘๖ รัฐพึงวางนโยบายประชากรให้เหมาะสมกับ
ทรัพยากรของชาติ ภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม และความ
เจริญในทางวิชาการ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมและเพื่อความมั่นคงของรัฐ

มาตรา ๘๗ รัฐพึงสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องในการปฏิบัติ
หน้าที่เพื่อประเทศชาติหรือในการช่วยเหลือราชการ หรือปฏิบัติ
ตามหน้าที่มนุษยธรรม หรือเนื่องจากภัยธรรมชาติ

มาตรา ๘๘ รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการสังคม
สงเคราะห์ของรัฐและเอกชน เพื่อสวัสดิภาพและความผาสุก
ของประชาชน

มาตรา ๘๙ รัฐพึงส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ
และได้รับค่าแรงตอบแทนตามควรแก่อัตรา และคุ้มครอง
แรงงานให้เป็นไปโดยเป็นธรรม และพึงจัดให้ผู้ทำงานรับจ้าง

มีความมั่นคงก้าวหน้าในการทำงาน และมีหลักประกันเมื่อเจ็บป่วยและชราภาพ

มาตรา ๕๐ รัฐพึงจัดให้บุคคลทุพพลภาพมีงานทำตามความสามารถและความเหมาะสม

มาตรา ๕๑ รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนที่มีที่อยู่อาศัยโดยถูกสุขลักษณะ และพึงส่งเสริมกิจการเคหะสำหรับประชาชนผู้มีรายได้น้อย

มาตรา ๕๒ รัฐพึงส่งเสริมการสาธารณสุข ตลอดจนการอนามัยครอบครัว และพึงคุ้มครองสุขภาพของบุคคล และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วย

รัฐพึงให้การรักษาพยาบาลแก่ผู้ยากไร้โดยไม่คิดมูลค่า การป้องกันและปราบปรามโรคติดต่ออันตราย รัฐจะต้องกระทำให้แก่ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่า

มาตรา ๕๓ รัฐพึงบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมให้สะอาด และพึงจัดตั้งเป็นพิษซึ่งทำลายสุขภาพและอนามัยของประชาชน

มาตรา ๕๔ รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษา

หมวด ๖

รัฐสภา

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๕๕ รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภา และสภาผู้แทน
ราษฎร

รัฐสภาจะประชุมร่วมกันหรือแยกกัน ช่อมเป็นไปตามบท
บัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๕๖ ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา
ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา

ประธานรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินการของรัฐสภาใน
กรณีประชุมร่วมกันให้เป็นไปตามระเบียบ และมีอำนาจหน้าที่
อื่นตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้

ในกรณีที่ประธานรัฐสภาไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่
ได้ ให้รองประธานรัฐสภาทำหน้าที่แทน

มาตรา ๕๗ ร่างพระราชบัญญัติจะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้
ก็แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา

มาตรา ๕๘ ร่างพระราชบัญญัติซึ่งได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา ๕๙ ร่างพระราชบัญญัติใดพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องปรึกษาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐสภาลงมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานลงมากายในสามสิบวัน ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

มาตรา ๑๐๐ ประธานและรองประธานวุฒิสภา ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะได้

รับเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นตาม
บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๑๐๑ บุคคลจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรในขณะเดียวกันมิได้

มาตรา ๑๐๒ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
จะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ นอกจาก
ข้าราชการการเมืองมิได้

มาตรา ๑๐๓ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๑) ต้องไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ
หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภา
ท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้
นอกจากตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น

(๒) ต้องไม่รับสัมปทานจากรัฐ หรือหน่วยราชการ หรือ
หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือกองถือไว้ซึ่งสัมปทานนั้น
หรือเป็นคู่สัญญากับรัฐ หรือหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ
หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้
ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

(๓) ต้องไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจเป็นพิเศษ นอกเหนือไป จากที่หน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ปฏิบัติกับบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญหรือ เงินปีพระบรมวงศานุวงศ์ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเดียวกัน และมีให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรรับหรือดำรงตำแหน่งกรรมการของรัฐสภา หรือ วุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎร หรือกรรมการที่ได้รับแต่งตั้ง ในฐานะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๑๐๔ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องแสดงสินทรัพย์ และหนี้สินของตนต่อ ประธานรัฐสภาตาม ราชการ วิธีการและกำหนดเวลาที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๑๐๕ สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละ สภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า

สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสถานนั้นสิ้นสุดลง
ตามมาตรา ๑๐๕ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) หรือ (๘)
หรือมาตรา ๑๒๔ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) หรือ
(๑๐) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้อง ส่ง
คำร้องนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิก
ภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้คณะ
ตุลาการรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภา
ที่ได้รับคำร้องดังกล่าวในวาระหนึ่ง

มาตรา ๑๐๖ การออกจากตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาหรือ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ภายหลังจากวันที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลง
ก็ดี คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่า สมาชิกภาพของ
สมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงก็ดี ย่อมไม่กระทบกระทั่งกิจการ
ที่สมาชิกผู้นั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิกรวมทั้งการได้รับเงิน
ประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นก่อนที่สมาชิก
ผู้นั้นออกจากตำแหน่ง หรือก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้น
เป็นสมาชิก ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
แล้วแต่กรณี

ส่วนที่ ๒
วุฒิสภา

มาตรา ๑๐๓) วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวนหนึ่งร้อยคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ความชำนาญในวิชาการหรือกิจการต่าง ๆ อันจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่การปกครองแผ่นดิน มีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๑๓ (๑) และมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ ทั้งไม่เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๑๖ และมาตรา ๑๑๘

ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา

มาตรา ๑๐๔) สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดเวลาคราวละหกปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง เฉพาะในวาระเริ่มแรก เมื่อครบกำหนดสามปี ให้สมาชิกออกจากตำแหน่งเป็นจำนวนกึ่งหนึ่งโดยวิธีจับสลาก

มาตรา ๑๐๕) สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง เมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามวาระ
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๓

๓๙๐

(๕) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๑๗ (๑)

(๖) มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๘

(๑) (๒) (๓) หรือ (๖)

(๗) ขาดประชุมตลอดสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภา

(๘) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๑๑๐ เมื่อตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามวาระ พระมหากษัตริย์จะได้ทรงเลือกและแต่งตั้งบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๗ เข้ามาเป็นสมาชิกแทน สมาชิกซึ่งเข้ามาแทนนั้น ย่อมอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

ส่วนที่ ๓

สภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๑๑๑ สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งมีจำนวนไม่น้อยกว่าสองร้อยสี่สิบคน แต่ไม่เกินสามร้อยคน ทั้งนี้ ตามเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๒

มาตรา ๑๑๒ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละจังหวัดจะพึงมี ให้คำนวณตามเกณฑ์จำนวนราษฎรที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จังหวัดหนึ่ง อย่างน้อยให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน .

จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกินสามคน ให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินกว่าสามคน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้ง โดยจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคน

ในกรณีที่แบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดหนึ่ง ให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบสามคนทุกเขตไม่ได้ ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นเขตเลือกตั้งที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคนเสียก่อน แต่เขตที่เหลือต้องไม่น้อยกว่าเขตละสองคน

ในกรณีที่จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สี่คน ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นสองเขต เขตหนึ่งให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองคน

มาตรา ๑๑๓ จังหวัดใดมีการแบ่งเขตเลือกตั้งเกินกว่าหนึ่งเขต ต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และ

ฉบับพิเศษ หน้า ๓๘

เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๑๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗

ต้องจัดอัตราส่วนของจำนวนราษฎรกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในแต่ละเขตให้ใกล้เคียงกัน

มาตรา ๑๑๔ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

ในเขตเลือกตั้งแต่ละเขต ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น

มาตรา ๑๑๕ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

(๑) สัญชาติไทยตามกฎหมาย แต่บุคคลผู้ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย

(๒) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง

มาตรา ๑๑๖ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ

(๑) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(๒) หูหนวกและเป็นใบ้ ซึ่งไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้

- (๓) ภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช
- (๔) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
- (๕) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดย
คำพิพากษา

มาตรา ๑๑๗ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิ
สมัครรับเลือกตั้ง

(๑) สัญชาติไทยตามกฎหมาย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทย
และมีสัญชาติอื่นด้วยในขณะเดียวกันก็ดี บุคคลผู้ได้สัญชาติไทย
โดยการแปลงสัญชาติก็ดี ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ใน
กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อีกด้วย
เว้นแต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่เกิดในต่างประเทศ
ไม่ต้องมีคุณสมบัติดังกล่าว

- (๒) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (๓) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่
พรรคเดียว

มาตรา ๑๑๘ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้อง
ห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คือ

- (๑) คิดขายเสพติดให้โทษ
- (๒) เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี

(๓) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ตามมาตรา ๑๑๖ (๑) (๒) (๓) หรือ (๕)

(๔) ต้องคำพิพากษาของศาลใดศาลหนึ่งให้จำคุก และ ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลในคดีนั้น

(๕) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดย ได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิด อันได้กระทำโดยประมาท

(๖) เป็นข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมี ตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ นอกจากข้าราชการการเมือง

(๗) เป็นพนักงานของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ มาตรา ๑๑๘ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๑๒๐ อายุของสภาผู้แทนราษฎรมีกำหนดคราวละ สี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา ๑๒๑ เมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งต้อง

กำหนดวันเลือกตั้งภายในหกสิบวันนับแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

มาตรา ๑๒๒ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่

การยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในเก้าสิบวัน และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

การยุบสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกัน

มาตรา ๑๒๓ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เริ่มแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา ๑๒๔ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๓

(๕) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๑๗ (๑) หรือ (๒)

(๖) มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๘

(๑) (๒) (๓) หรือ (๖)

(๗) ลาออกจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง หรือพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิกยุบเลิก

(๘) ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองในกรณีที่ศาลมีคำสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองมีมติให้พ้นจากการเป็นสมาชิกและไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง หรือพรรคการเมืองมีมติแล้วแต่กรณี ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนดหกสิบวันนั้น

(๙) ขาดประชุมตลอดสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร

(๑๐) ถูกจำกัดโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๑๒๕ เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลง เพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นแทนภายในกำหนดเวลาเก้าสิบวัน เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนราษฎรจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนนั้น เริ่มแต่วันเลือกตั้ง และอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

มาตรา ๑๒๖ ภายหลังที่คณะรัฐมนตรีได้รับความไว้วางใจ จากสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๑๘๔ แล้ว พระมหากษัตริย์ จะได้ทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และมีจำนวนมากที่สุดในบรรดาพรรคการเมืองซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี แต่ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภา เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการในการแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ย่อมพ้นจากตำแหน่งเมื่อขาดคุณสมบัติดังกล่าวในวรรคหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๓๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีเช่นนี้ พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง

ส่วนที่ ๔
บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

มาตรา ๑๒๓ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย

มาตรา ๑๒๔ ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของข้าพเจ้าโดยบริสุทธิ์ใจ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๒๘ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรแต่ละสภา มีประธานสภาคนหนึ่งและรองประธานสภาคนหนึ่ง ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ ตามมติของสภา

มาตรา ๑๓๐ ประธานและรองประธานวุฒิสภาดำรงตำแหน่งจนถึงวันก่อนวันเลือกประธานและรองประธานวุฒิสภาใหม่ ซึ่งจะต้องกระทำเมื่อถึงคราวที่สมาชิกออกจากตำแหน่งกึ่งหนึ่ง

ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรดำรงตำแหน่งจนถึงอายุของสภา หรือมีการยุบสภา

ประธานและรองประธานวุฒิสภา และประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ย่อมพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระพ้นจากตำแหน่งตามวาระหนึ่งหรือวาระสอง แล้วแต่กรณี เมื่อ

- (๑) ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
- (๒) ลาออกจากตำแหน่ง
- (๓) ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น
- (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

มาตรา ๑๓๑ ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบ รองประธานมีอำนาจหน้าที่ทำกิจการแทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

มาตรา ๑๓๒ เมื่อประธานและรองประธานวุฒิสภาหรือประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่งสถานนั้น ๆ เลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้น

มาตรา ๑๓๓ การประชุมวุฒิสภาที่ดี การประชุมสภาผู้แทนราษฎรที่ดี ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา ๑๓๔ การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๓๕ ในที่ประชุมวุฒิสภาที่ดี ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรที่ดี ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาที่ดี สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใด ๆ ในทางแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นหรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้

เอกสิทธิ์นี้ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุม โดยคำสั่งของสภา และคุ้มครองไปถึงบุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมด้วย

มาตรา ๑๓๖ ภายในสามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อให้สมาชิกได้มาประชุมเป็นครั้งแรก

ในปีหนึ่งจะให้มีสมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสมัยหนึ่งหรือสองสมัย แล้วแต่สภาผู้แทนราษฎรจะกำหนด

วันประชุมครั้งแรกตามวรรคหนึ่ง ให้ถือเป็นวันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปี ส่วนวันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปีของรัฐสภาสมัยต่อ ๆ ไป ให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนด

มาตรา ๑๓๗ สมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสมัยหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลาเก้าสิบวัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าฯ ให้ขยายเวลาออกไปก็ได้

การปิดสมัยประชุมสามัญก่อนครบกำหนดเวลาเก้าสิบวัน จะกระทำได้แต่โดยความเห็นชอบของรัฐสภา

มาตรา ๑๓๘ พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมรัฐสภา ทรงเปิดและปิดประชุม

พระมหากษัตริย์จะเสด็จพระราชดำเนินมาทรงทำรัฐพิธีเปิดประชุมสมัยประชุมสามัญประจำปีสมัยแรกด้วยพระองค์เอง หรือจะไปรดเกล้า ฯ ให้รัชทายาทซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว หรือผู้ใดคนหนึ่งเป็นผู้แทนพระองค์มาทำรัฐพิธีก็ได้

มาตรา ๑๓๘ เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญก็ได้

มาตรา ๑๔๐ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภามีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้นำความกราบบังคมทูล เพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญได้

คำร้องขอดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นของสมาชิกทั้งสองสภาให้ยื่นต่อประธานรัฐสภา ถ้าเป็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ยื่นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร

ให้ประธานสภาผู้ได้รับคำร้องขอนำความกราบบังคมทูล และลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๔๑ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๔๐ การเรียกประชุม การขยายเวลาประชุม และการปิดประชุมรัฐสภา ให้กระทำโดย พระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๑๔๒ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้อับหรือ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรไปทำการสอบสวน ในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหา ในคดีอาญา เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็น สมาชิกหรือในกรณีที่จับในขณะที่กระทำความผิด

ในกรณีที่มีการจับสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรในขณะที่กระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภา ที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยด่วน และประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็น สมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้

มาตรา ๑๔๓ ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกวุฒิสภาหรือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือ ในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุม มิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก แต่การ พิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อภารกิจที่สมาชิกผู้นั้นจะมา เข้าประชุมสภา

การพิจารณาที่ศาลได้กระทำไปก่อนมีคำอ้างว่าจำเลยเป็นสมาชิกของสภาใดสภาหนึ่งย่อมเป็นอันใช้ได้

มาตรา ๑๔๔ ถ้าสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณี ต้องส่งปล่อยทันที ถ้าหากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ

คำสั่งปล่อยตามวรรคหนึ่ง ให้มีผลบังคับตั้งแต่วันส่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม

มาตรา ๑๔๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๓ วรรคสี่ และมาตรา ๑๕๔ วรรคสาม ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ จะมีการประชุมวุฒิสภามีได้

มาตรา ๑๔๖ ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอได้ก็ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน หมายความว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อความต่อไปนี้ทั้งหมด หรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง

(๑) การตั้งขึ้นหรือยกเลิกหรือลดหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือผ่อนหรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากร

(๒) การจัดสรร รับ รักษาหรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือ การโอนงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน

(๓) การกู้เงิน หรือการกำประกันหรือการใช้เงินกู้

(๔) เงินตรา

ในกรณีเป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินที่จะต้องมีการรับรองของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้วินิจฉัย

มาตรา ๑๔๗ ร่างพระราชบัญญัติ ให้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อน

มาตรา ๑๔๘ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๔ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอตามมาตรา ๑๔๗ และลงมติเห็นชอบแล้ว ให้สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา วุฒิสภาต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอมานั้นให้เสร็จภายในหกสิบวัน แต่ถ้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ต้องพิจารณา

ให้เสร็จภายในสามสัปดาห์ ทั้งนี้ เว้นแต่สภาผู้แทนราษฎรจะได้
ลงมติให้ขยายเวลาออกไปเป็นพิเศษ กำหนดวันดังกล่าว
ให้หมายถึงวันในสมัยประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราช
บัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา

ระยะเวลาดังกล่าวในวรรคหนึ่งไม่ให้นับรวมระยะเวลาที่
อยู่ในระหว่างการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตาม
มาตรา ๑๕๑

ถ้าวุฒิสภาไม่ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติให้เสร็จภายใน
กำหนดเวลาที่กล่าวไว้ในวรรคหนึ่ง ก็ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความ
เห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

ในการที่สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยว
ด้วยการเงินไปยังวุฒิสภา ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งไป
ด้วยว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอไปนั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติ
เกี่ยวกับการเงิน ถ้าแจ้งของประธานสภาผู้แทนราษฎรให้ถือ
เป็นเด็ดขาด

ในกรณีที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรมิได้แจ้งไปว่าร่าง
พระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน
ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมิใช่ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยว
การเงิน

มาตรา ๑๔๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๔ เมื่อวุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้ว

(๑) ถ้าเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๘๘

(๒) ถ้าไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน และส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร

(๓) ถ้าแก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติตามที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นไปยังสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีเช่นว่านี้ ให้สภาทั้งสองต่างตั้งบุคคลที่เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนด ประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นแล้วให้คณะกรรมการร่วมกันนั้น รายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้งสองต่างเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วนั้น ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๘๘ ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน

คณะกรรมการร่วมกัน ย่อมมีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแสดงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติได้ และเอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๕ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย

การประชุมคณะกรรมการร่วมกัน ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม และให้นำข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรในส่วนที่เกี่ยวกับกรรมการมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๐ ร่างพระราชบัญญัติที่ต้องขยับยั้งไว้ตามบทบัญญัติมาตรา ๑๔๕ นั้น สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันได้ล่วงพ้นไป นับแต่วันที่วุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎรในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๕๘

ถ้าร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้เป็นร่างพระราชบัญญัติ
เกี่ยวกับการเงิน สภาผู้แทนราษฎรอาจยกร่างพระราชบัญญัตินั้น
ขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าสภาผู้แทน
ราษฎรลงมติขึ้นชั้นร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกัน
พิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิก
ทั้งหมดของสภาแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็น
อันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไป
ตามมาตรา ๘๘

มาตรา ๑๕๑ ในระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติ
ใดตามบทบัญญัติ มาตรา ๑๔๕ คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎร จะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่าง
เดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้อง
ยับยั้งไว้มิได้

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติที่
เสนอนั้น เป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือ
คล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้
ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวให้คณะ
ตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
ว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้าย

ฉบับพิเศษ หน้า ๕๗

เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๑๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๗ ตุลาคม ๒๕๖๗

กันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยบยั้งไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นตกไป

มาตรา ๑๕๒ ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร บรรดาร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบ หรือที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา ให้เป็นอันตกไป

มาตรา ๑๕๓ งบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ ถ้าพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณออกไม่ทันปีงบประมาณใหม่ ให้ใช้กฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณปีก่อนนั้นไปพลาง

มาตรา ๑๕๔ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมและร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณาให้เสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินี้ตั้งกล่าวมาถึงสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นให้เสร็จภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าสภา

ฉบับพิเศษ หน้า ๕๘

เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๑๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๗ ตุลาคม ๒๕๓๗

ผู้แทนราษฎร ได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา ถ้าพ้นกำหนดนั้นให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีเช่นนี้และในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๘๘

ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้น วุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๐ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม มาตรา ๑๕๕ การจ่ายเงินแผ่นดิน จะกระทำได้ก็เฉพาะที่ได้อนุญาตไว้ในกฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่าย กฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ หรือกฎหมายเกี่ยวกับการโอนงบประมาณ หรือกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลัง เว้นแต่ในกรณีจำเป็นรีบด่วนจะจ่ายไปก่อนก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีเช่นนี้ต้องตั้งงบประมาณรายจ่ายชุดใช้ในพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย หรือพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม หรือพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณถัดไป

มาตรา ๑๕๖ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๕๗ ในที่ประชุมวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบ เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

มาตรา ๑๕๘ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาอันเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน

ญัตติดังกล่าวในวรรคหนึ่งให้ยื่นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร และให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อกำหนดเวลาสำหรับการเปิดอภิปรายทั่วไป ซึ่งต้องไม่ช้ากว่าสามสิบวันนับแต่วันที่นายกรัฐมนตรีได้รับแจ้ง แต่คณะรัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะขอให้ระงับการเปิดอภิปรายทั่วไปนั้น

เสียได้ เมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องที่ยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับ
ความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

ในการเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา นี้ สภาจะลงมติใน
ปัญหาที่อภิปรายมิได้

มาตรา ๑๕๕ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อย
กว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร
มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ
รัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะ

เมื่อการเปิดอภิปรายทั่วไปสิ้นสุดลง โดยมีใช้ด้วยมติให้
ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติ
ไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ การลงมติในกรณีเช่นว่านี้ มิให้กระทำ
ในวันเดียวกับวันที่การอภิปรายสิ้นสุด มติไม่ไว้วางใจต้องมี
คะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภา

ในกรณีที่ มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่ มากกว่ากึ่งหนึ่ง
ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่
เข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายนั้นเป็นอันหมดสิทธิที่จะเข้าชื่อ
เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี
เป็นรายตัวหรือทั้งคณะอีกตลอดสมัยประชุมนั้น

มาตรา ๑๖๐ การประชุมวุฒิสภา การประชุมสภาผู้แทนราษฎร และการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ย่อมเป็นการเปิดเผยตามลักษณะที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมของแต่ละสภา แต่ถ้าหากคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกของแต่ละสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา หรือของทั้งสองสภารวมกัน แล้วแต่กรณี ร้องขอให้ประชุมลับ ก็ให้ประชุมลับ

มาตรา ๑๖๑ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาแล้วรายงานต่อสภา คณะกรรมการที่กล่าวนี้ย่อมมีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่นั้นได้

เอกสารที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๕ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย

๕๑๕

LIRT

กรรมการที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งหมดต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง หรือกลุ่ม พรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทน ราษฎรตามมาตรา ๑๖๔ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ กำหนดอัตราส่วนตามวรรคสาม

มาตรา ๑๖๒ การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการ มาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา ๑๖๓ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๒๕ ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับ อำนาจหน้าที่ของรัฐสภาที่จะต้องตีความรัฐธรรมนูญ ให้เป็น อำนาจของรัฐสภาที่จะตีความและให้ถือว่าการตีความของรัฐสภา เป็นเด็ดขาด

ในการตีความรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ต้องมีสมาชิก มาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของ ทั้งสองสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา ๑๖๔ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจตรา ข้อบังคับเกี่ยวกับจรรยาบรรณของสมาชิก และข้อบังคับการ

(๕) การพิจาราร่างพระราชบัญญัติใหม่ตามมาตรา ๘๘

(๖) การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมตาม
มาตรา ๑๓๗

(๗) การเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๓๘

(๘) การตีความรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๖๓

(๙) การแต่งตั้งและการให้ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของ
รัฐสภาพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๖๘ และมาตรา ๑๗๓

(๑๐) การตั้งคณะกรรมการตามมาตรา ๑๗๒

(๑๑) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๘๕

(๑๒) การให้ความเห็นชอบในการประกาศใช้กฎอัยการศึก
ตามมาตรา ๑๕๓

(๑๓) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามตาม
มาตรา ๑๕๔

(๑๔) การให้ความเห็นชอบแก่อนังสือสัญญาและสนธิ-
สัญญาตามมาตรา ๑๕๕

(๑๕) การแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๘

(๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๒๘
มาตรา ๑๖๖ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้
ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖๗ ภายใต้งบกับมาตรา ๒๕ มาตรา ๕๕
มาตรา ๑๖๓ วรรคสอง มาตรา ๑๗๒ วรรคสอง มาตรา ๑๕๔
วรรคสอง และมาตรา ๒๒๘ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา
ให้นำบทที่ใช้แก่สภาทั้งสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่เฉพาะ
การตั้งคณะกรรมการสามัญและวิสามัญ กรรมการที่ตั้ง
จากผู้ที่เป็นสมาชิกของแต่ละสภาจะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียง
กับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา

ส่วนที่ ๖

ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภา

มาตรา ๑๖๘ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้ตรวจเงิน
แผ่นดินของรัฐสภาตามมติของรัฐสภา และให้ประธานรัฐสภา
เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๖๙ ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภาจะต้องเป็น
ผู้ทรงคุณวุฒิในทางการบัญชีหรือการคลัง และจะต้องไม่เป็น
สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมี
ตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำหรือผู้มีตำแหน่งหรือหน้าที่
ในหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือ

๕๑๙

หน่วยงานท้องถิ่น หรือผู้จัดการ กรรมการที่ปรึกษา ตัวแทน หรือลูกจ้างของบุคคล ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การใด ๆ ซึ่งดำเนินธุรกิจเพื่อค้ากำไร ทั้งจะต้องไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายบัญญัติด้วย

มาตรา ๑๗๐ ให้ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการรับจ่ายเงินของแผ่นดิน และการรับจ่ายเงินและทรัพย์สินของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ รวมทั้งของท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๑๗๑ ให้ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภามีหน่วยราชการภายใต้บังคับบัญชาเพื่อปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ข้าราชการสังกัดหน่วยราชการตามวรรคหนึ่งเป็นข้าราชการฝ่ายรัฐสภา

มาตรา ๑๗๒ ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภาจะต้องเสนอรายงานการตรวจสอบการรับจ่ายเงินและทรัพย์สินตามอำนาจหน้าที่พร้อมทั้งข้อสังเกตต่อรัฐสภาตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

ให้รัฐสภาตั้งคณะกรรมการชั้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาสอบสวนรายงานของผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภาตามวรรค

หนึ่ง คณะกรรมการที่กล่าวนี้ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองที่
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี
เป็นประธาน และมีจำนวนมากกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ของพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัด ดำรง
ตำแหน่งรัฐมนตรีหนึ่งคน และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๑
มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๗๓ ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภาพ้นจาก
ตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ดำรงตำแหน่งครบหกปี
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๖๕
- (๕) รัฐสภามีมติให้ออก

ส่วนที่ ๗

ข้าราชการฝ่ายรัฐสภา

มาตรา ๑๗๔ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๗๑ วรรคสอง ข้าราชการ
สังกัดหน่วยราชการใดจะเป็นข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ให้เป็นไป
ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

๔๒๑

มาตรา ๑๗๕ การกำหนดคุณสมบัติ การบรรจุ การแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การลงโทษและการออกจากราชการของข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๑๗๖ การแต่งตั้งและการให้ข้าราชการฝ่ายรัฐสภาตำแหน่งเทียบเท่าปลัดกระทรวงและอธิบดีพ้นจากตำแหน่ง ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

หมวด ๑

คณะรัฐมนตรี

มาตรา ๑๗๗ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งและรัฐมนตรีอีกไม่เกินสามสิบคน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

นายกรัฐมนตรีจะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และรัฐมนตรีอีกไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนรัฐมนตรีทั้งหมด จะต้องเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการตั้งนายกรัฐมนตรี

มาตรา ๑๗๘ ก่อนเข้ารับหน้าที่ รัฐมนตรีต้องถวายสัตย์
ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า
ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และจะปฏิบัติ
หน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและ
ประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๗๙ รัฐมนตรีจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่ง หรือ
เงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมืองมิได้

มาตรา ๑๘๐ รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งหรือกระทำการ
ใด ๆ ที่ห้ามไว้มิให้สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ดำรงหรือกระทำตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๐๓ มิได้ เว้นแต่
ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะเป็น
ผู้จัดการ กรรมการที่ปรึกษา ตัวแทนหรือลูกจ้างของบุคคล
ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การใด ๆ ซึ่งดำเนินธุรกิจเพื่อ
ค้ากำไรก็ได้ด้วย

มาตรา ๑๘๑ รัฐมนตรีต้องแสดงสินทรัพย์และหนี้สิน
ของตนต่อประธานรัฐสภาตามรายการ วิธีการ และกำหนดเวลา
ที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๑๘๒ รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าประชุม และแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภาซึ่งตนมิได้เป็นสมาชิก แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๕ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๘๓ ในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้องได้รับความไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎร

รัฐมนตรีต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรในหน้าที่ของตน และต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อสภาผู้แทนราษฎรในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๑๘๔ คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดิน ต้องแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎร เพื่อขอความไว้วางใจ มติให้ความไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม

มาตรา ๑๘๕ ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน ที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภา ขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภาก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้

มาตรา ๑๘๖ ในระหว่างการบริหารราชการแผ่นดิน ภายหลังที่ได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ถ้ามีพฤติการณ์ที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควร คณะรัฐมนตรีจะขอให้สภาผู้แทนราษฎรยืนยันความไว้วางใจอีกครั้งก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๘๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๘๗ รัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจ ตามมาตรา ๑๕๘
- (๒) ไม่ได้รับความไว้วางใจตามมาตรา ๑๘๔ หรือ

มาตรา ๑๘๖

(๓) สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

(๔) คณะรัฐมนตรีลาออก

(๕) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตาม

มาตรา ๑๘๘

คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานไปจนกว่าจะตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่

มาตรา ๑๘๘ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๑๗ (๑) หรือ (๒) ในกรณีที่รัฐมนตรีมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ (๑) (๒) หรือ (๓) ในกรณีที่รัฐมนตรีเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๘ (๑) (๒) (๓) หรือ (๖)

(๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

(๕) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๕๘

(๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๘๐

(๗) มีพระบรมราชโองการตามมาตรา ๑๘๘

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๐๕ และมาตรา ๑๐๖ มาใช้บังคับแก่การสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๖)

มาตรา ๑๘๘ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี ตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำ

มาตรา ๑๘๐ ในกรณีที่ฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วน ในอันจะรักษาความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยสาธารณะ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศหรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ หรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภาไม่อนุมัติ และสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระทั่งกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

ถ้าสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาอนุมัติพระราชกำหนดนั้น หรือถ้าวุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดให้นายกรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติ ให้มีผลตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การพิจารณาพระราชกำหนดของวุฒิสภาและของสภาผู้แทนราษฎร ในกรณียืนยันการอนุมัติพระราชกำหนด จะต้องทำในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภานั้น ๆ

ฉบับพิเศษ หน้า ๗๔

เล่ม ๕๑ ตอนที่ ๑๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗

มาตรา ๑๕๑ ในระหว่างสมัยประชุม ถ้ามีความจำเป็น
ต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับการภาษีอากรหรือเงินตรา ซึ่งจะต้อง
ได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับ เพื่อรักษาประโยชน์ของ
แผ่นดิน พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับ
ดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

พระราชกำหนดที่ได้ตราขึ้นตามวรรคหนึ่ง จะต้องนำเสนอ
ต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในสองวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๐ มาใช้
บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๒ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ
ในการตราพระราชกฤษฎีกา ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ
หรือกฎหมายอื่น

มาตรา ๑๕๓ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ
ในการประกาศใช้และเลิกใช้กฎอัยการศึก ตามลักษณะและ
วิธีการตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะ
แห่งเป็นการรีบด่วน เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารย่อมกระทำได้ตาม
กฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

ฉบับพิเศษ หน้า ๗๕

เล่ม ๕๑ ตอนที่ ๑๖๕ ราชกิจจานุเบกษา ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗

กฎอัยการศึกตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง จะมีผลใช้บังคับกับ
เกินสามสิบวันได้อีกเป็นระยะเวลาเท่าใด ต้องได้รับความ
เห็นชอบของรัฐสภา

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือสภาผู้แทน
ราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบ
ตามวรรคสาม

มาตรา ๑๕๔ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ
ในการประกาศสงครามเมื่อได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มติให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อย
กว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๓ วรรคสี่ มาใช้บังคับโดย
อนุโลม

มาตรา ๑๕๕ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ
ในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพสงบศึกและทำหนังสือสัญญา
อื่นกับนานาประเทศ หรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือ
เขตอธิปไตยแห่งชาติ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้
การเป็นไปตามสัญญา หรือสนธิสัญญาพันธมิตรทางทหาร
ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

๕๒๑

รวมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๑ - ๒๕๖๗

(รวมที่ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่) Institutional Repository of Thailand

LIRT

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๖

เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๑๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๓ ตุลาคม ๒๕๑๗

มาตรา ๑๘๖ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ
ในการพระราชทานอภัยโทษ

มาตรา ๑๘๗ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจใน
การถอดถอนฐานันดรศักดิ์ และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

มาตรา ๑๘๘ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ข้าราชการ
ฝ่ายทหาร และฝ่ายพลเรือนตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดี
และเทียบเท่าพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๘๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๗๕ การกำหนดคุณสมบัติ การบรรจุ การแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อน
เงินเดือน การลงโทษ และการออกจากราชการของข้าราชการ
ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๒๐๐ ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือน
ประจำ นอกจากข้าราชการการเมือง จะเป็นข้าราชการการเมือง
มิได้

มาตรา ๒๐๑ บทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระ
บรมราชโองการใด ๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมี
รัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เว้นแต่ที่มีบัญญัติ
ไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

๔๓๐

หมวด ๘

ศาล

มาตรา ๒๐๒ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล ซึ่งจะต้องดำเนินการตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

มาตรา ๒๐๓ บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ

มาตรา ๒๐๔ การตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่ง หรือที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะ แทนศาลธรรมดาที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้น จะกระทำมิได้

มาตรา ๒๐๕ การบัญญัติกฎหมายให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลหรือวิธีพิจารณา เพื่อใช้แก่คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ จะกระทำมิได้

มาตรา ๒๐๖ ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ให้เป็นไปตามกฎหมาย

มาตรา ๒๐๗ ผู้พิพากษาและตุลาการจะเป็นข้าราชการการเมืองมิได้

มาตรา ๒๐๘ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ผู้พิพากษา
พ้นจากตำแหน่ง

ก่อนเข้ารับหน้าที่ครั้งแรก ผู้พิพากษาต้องถวายสัตย์
ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ ด้วยถ้อยคำที่คณะกรรมการ
ตุลาการเป็นผู้กำหนด

มาตรา ๒๐๙ การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาในศาล
ยุติธรรมพ้นจากตำแหน่ง จะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะ
กรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่าย
ตุลาการก่อน แล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษ
ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม จะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะ
กรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่าย
ตุลาการ

มาตรา ๒๑๐ คณะกรรมการตุลาการประกอบด้วยประธาน
ศาลฎีกาเป็นประธานกรรมการ ข้าราชการฝ่ายตุลาการเป็น
กรรมการโดยตำแหน่งสามคนตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วย
ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีก
แปดคน ซึ่งข้าราชการตุลาการเป็นผู้เลือกจากข้าราชการตุลาการ
สี่คน กับจากผู้รับบำเหน็จหรือบำนาญที่เคยรับราชการเป็น

ผู้พิพากษามาแล้ว และต้องไม่ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมือง
ไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือทนายความ
อีกสักคน

ตำแหน่งของข้าราชการตุลาการผู้มีสิทธิได้รับเลือกเป็น
กรรมการตุลาการผู้ทรงคุณวุฒิและการเลือกตั้งกรรมการตุลาการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการ
ฝ่ายตุลาการ

มาตรา ๒๑๑ ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตาม
ที่กฎหมายบัญญัติ

การแต่งตั้งและการให้ตุลาการศาลทหารพ้นจากตำแหน่ง
ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๑๒ ศาลปกครองและศาลในสาขาแรงงาน สาขา
ภาษี หรือสาขาสังคม จะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ

การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาพ้นจากตำแหน่ง อำนาจ
หน้าที่ของศาลตลอดจนวิธีพิจารณาของศาลตามวรรคหนึ่ง ให้
เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลนั้น

มาตรา ๒๑๓ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่
ระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลอื่น หรือระหว่างศาลอื่นด้วยกัน
ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย

หมวด ๕
การปกครองท้องถิ่น

มาตรา ๒๑๔ การจัดระเบียบการปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งนครหลวง ต้องเป็นไปตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ท้องถิ่นตามวรรคหนึ่ง มีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองท้องถิ่นของตน และมีอิสระในทางการภาษีอากรและการเงินแห่งท้องถิ่น ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๒๑๕ ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ย่อมมีสิทธิปกครองตนเอง

มาตรา ๒๑๖ การปกครองท้องถิ่นทุกระดับในทุกจังหวัดรวมทั้งนครหลวง ให้มีสภาท้องถิ่นและหัวหน้าฝ่ายบริหารท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นและต้องมีการเลือกตั้งตามระยะเวลาที่กำหนดในกฎหมาย

มาตรา ๒๑๗ การเลือกตั้งสมาชิกของสภาท้องถิ่น ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

การเลือกตั้งหัวหน้าฝ่ายบริหารท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น จะใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ หรือจะให้สภาท้องถิ่นเลือกตั้งจากสมาชิกของสภาท้องถิ่นก็ได้ ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งตามมาตรา ๓ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

หมวด ๑๐

ตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๑๘ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยตุลาการรัฐธรรมนูญมีจำนวนเก้าคนโดยรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และคณะกรรมการตุลาการตามมาตรา ๒๑๐ เป็นผู้เลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีจำนวนฝ่ายละสามคน

ให้คณะกรรมการตุลาการเลือกตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นลำดับแรก และแจ้งผลการเลือกต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี เมื่อรัฐสภาได้เลือกแล้วให้แจ้งผลการเลือกต่อคณะรัฐมนตรี เมื่อคณะรัฐมนตรีได้เลือกแล้วให้นายกรัฐมนตรีนำรายชื่อผู้ได้รับเลือกทั้งหมดกราบบังคมทูล เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

แต่งตั้งเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ให้กระทำให้แล้วเสร็จ
ภายในหกสิบวันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเลือกตุลาการรัฐธรรมนูญ
คนหนึ่งเป็นประธาน

ในกรณีที่ประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้
ให้ตุลาการรัฐธรรมนูญเลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราว
ประชุมนั้น

มาตรา ๒๑๘ ตุลาการรัฐธรรมนูญจะเป็นสมาชิกวุฒิสภา
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือน
ประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นมิได้

มาตรา ๒๒๐ ตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้รับเงินประจำ
ตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่ง
กฎหมาย

มาตรา ๒๒๑ บุคคลจะดำรงตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญ
ติดต่อกันสองครั้งมิได้

มาตรา ๒๒๒ ตุลาการรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ
(๑) เปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้ง
ทั่วไป

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงาน
รัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น

(๕) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

มาตรา ๒๒๓ เมื่อตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญว่างลง
ให้รัฐสภา คณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมการตุลาการที่ได้เลือก
ตุลาการรัฐธรรมนูญผู้พ้นจากตำแหน่ง แล้วแต่กรณี เลือก
ตุลาการรัฐธรรมนูญแทนตำแหน่งที่ว่างนั้น

มาตรา ๒๒๔ เมื่อร่างพระราชบัญญัติใดได้รับความ
เห็นชอบของรัฐสภาแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราช
บัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลง
พระปรมาภิไธยตามมาตรา ๘๘

(๑) หากสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกของแต่ละสภา มีจำนวนไม่น้อย
กว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภาเห็นว่า
ร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่งมีข้อความขัดหรือแย้งต่อ
รัฐธรรมนูญให้เสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภา ประธาน

วุฒิสภา หรือประธานสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย แล้วแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบ

(๒) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัย แล้วแจ้งให้ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา และประธานสภาผู้แทนราษฎรทราบ

ในระหว่างที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง จนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้น มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญให้นายกรัฐมนตรีส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังรัฐสภาต่อไป

มาตรา ๒๒๕ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการ

พิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวแล้วส่งความเห็นเช่นนั้นตาม
ทางการ เพื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้ใช้ได้ในคดี
ทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระทั่งคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุด
แล้ว

มาตรา ๒๒๖ คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้
ถือเป็นเด็ดขาด และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๒๗ วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
ให้เป็นไปตามกฎหมาย

หมวด ๑๑

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๒๘ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะ
กระทำได้ก็แต่โดยหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ตัดข้อแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี
หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า
ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร

(๒) ผู้ตัดข้อแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญ
แก้ไขเพิ่มเติม และให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ

(๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งชั้นรับหลักการให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๔) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองชั้นพิจารณาเรื่องลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

(๕) เมื่อการพิจารณาในวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้ว ให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

(๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามชั้นสุดท้ายให้ใช้วิธีเรียกชื่อและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๗) เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวแล้วให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๘ และมาตรา ๘๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๒๘ ถ้าพระมหากษัตริย์ทรงพระราชดำริเห็นว่าร่างรัฐธรรมนูญที่นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายตามมาตรา ๒๒๘ กระทบถึงประโยชน์ได้เสียสำคัญของประเทศหรือประชาชน และทรง

พระราชดำริเห็นสมควรให้ประชาชนได้วินิจฉัย พระมหากษัตริย์
ย่อมทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะให้ประชาชนทั่วประเทศออก
เสียงเป็นประชามติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยร่าง
รัฐธรรมนูญนั้น

ในการให้ประชาชนออกเสียงเป็นประชามติ จะต้องมี
ประกาศพระบรมราชโองการภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่นำร่าง
รัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้
ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

เมื่อมีประกาศพระบรมราชโองการตามวรรคสอง ให้ตรา
พระราชกฤษฎีกากำหนดวันให้ประชาชนออกเสียงเป็นประชามติ
ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศพระบรมราชโองการ และ
วันออกเสียงประชามติต้องเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

ในเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจตามมาตรานี้
มิให้นำบทบัญญัติ มาตรา ๒๒๘ (๓) มาใช้บังคับ

มาตรา ๒๓๐ บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรย่อมมีสิทธิออกเสียงประชามติ

หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปตาม
กฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๒๓๑ ในการให้ประชาชนออกเสียงตามมาตรา ๒๒๘ ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ ถ้ามีประชามติเห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์จะได้ทรงลงพระปรมาภิไธยภายในสามสิบวันนับแต่วันประกาศผลประชามติ และเมื่อได้ประกาศรัฐธรรมนูญนั้นในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้ ถ้ามีประชามติไม่เห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นตกไป

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๒๓๒ ในวาระเริ่มแรก พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ในวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๓๓

มาตรา ๒๓๓ ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๒๓๔ นับตั้งแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้จนถึงวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๒๓๓ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช

ฉบับพิเศษ หน้า ๘๘

เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๑๖๘ ราชกิจจานุเบกษา ๗ ตุลาคม ๒๕๑๓

๒๕๑๕ ทำหน้าที่รัฐสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และมีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๐๒ และ มาตรา ๑๐๓ มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามมาตรา^{นี้}

มาตรา ๒๓๕ ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือคณะรัฐมนตรีหากจะมีขึ้นก่อนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๓๓ เป็นคณะรัฐมนตรีบริหารราชการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญนี้ และมีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๗๕ และมาตรา ๑๘๐ มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งของรัฐมนตรีตามมาตรา^{นี้}

เมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้คณะรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่ง แต่ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานไปจนกว่าจะตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่

มาตรา ๒๓๖ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่ เพื่อให้ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน ซึ่งต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๘ วรรคสองมาใช้บังคับ

๔๔๓

มาตรา ๒๓๗ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่ เพื่อให้การปกครองท้องถิ่นเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๓๔ มาตรา ๒๓๖ และมาตรา ๒๓๗ ซึ่งต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้ มิให้นำบทบัญญัติตามมาตราดังกล่าวมาใช้บังคับ

มาตรา ๒๓๘ บรรดาคำสั่งซึ่งนายกรัฐมนตรีได้สั่งการโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕ ที่ยังใช้บังคับอยู่ในวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้คงมีผลใช้บังคับต่อไป การยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งดังกล่าวให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
หม่อมราชวงศ์กึกฤทธิ ปราโมช
ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑

เล่ม ๘๒ ตอนที่ ๑๔ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มกราคม ๒๕๖๘

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๖๘

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๘

เป็นปีที่ ๓๐ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มี
พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๖๘ ขึ้นไว้
ดังต่อไปนี้

๔๔๕

รวมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๘ - ๒๕๖๙
(รวมทั้งฉบับแก้ไขเพิ่มเติมทั้งหมด)

LIART

Legislative Institutional Repository of Thailand

ฉบับพิเศษ หน้า ๒

เล่ม ๘๒ ตอนที่ ๑๔ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มกราคม ๒๕๖๘

มาตรา ๑ รัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๖๘”

มาตรา ๒ รัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๐๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๐๗ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวนหนึ่งร้อยคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีความรู้ความชำนาญในวิชาการหรือกิจการต่าง ๆ อันจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่การปกครองแผ่นดิน มีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐๗ (๑) และมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ ทั้งไม่เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๖ และมาตรา ๑๐๘

ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๑๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๑๐ เมื่อตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามวาระ พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งบุคคลผู้มีลักษณะต้องตามที่บัญญัติไว้ใน

ฉบับพิเศษ หน้า ๓

เล่ม ๕๒ ตอนที่ ๑๔ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มกราคม ๒๕๑๘

มาตรา ๑๐๓ เข้ามาเป็นสมาชิกแทน สมาชิกซึ่งเข้ามาแทนนั้น
ย่อมอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

สัญญา ชรรณศักดิ์

นายกรัฐมนตรี

๒๕๕๗

กรมวิชาการแห่งชาติราชบัณฑิตยสถาน โทรศัทธา ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗

(รวมถึงฉบับอิเล็กทรอนิกส์)

LIRT

Institutional Repository of Thailand